

Varga Géza

MANDICS GYÖRGY RÓVOTT MÚLTJA

ÍRÁSTÖRTÉNETI KUTATÓINTÉZET

ÍRÁSTÖRTÉNETI TANULMÁNYOK

Az Írástörténeti Kutatóintézet sorozata

A szerzőnek e sorozatban eddig megjelent kötetei:

Simon Péter - Szekeres István - Varga Géza:

Bronzkori magyar írásbeliség 1993.

Varga Géza: **Székely rovásjelek hun tárgyakon** 1996.

Varga Géza: **Rovásírás és mitológia** 1998.

Bakay Kornél - Varga Géza: **Rabló, nomád hordák inváziója, avagy a kincses Kelet örököseinek honalapítása?** 1998.

Varga Géza: **A székely rovásírás eredete** 1998.

Varga Géza: **The origins of Hunnish Runic Writing** 1999.

Varga Géza: **A magyarság jelképei** 1999.

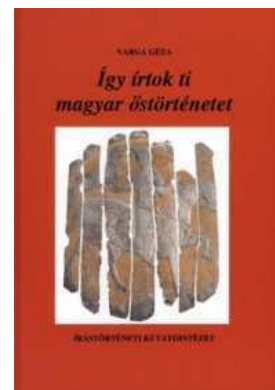
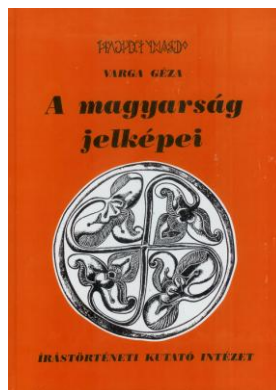
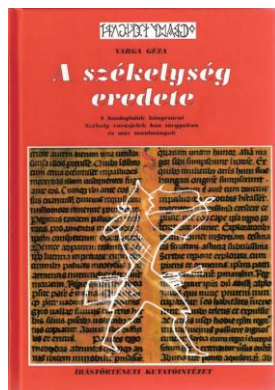
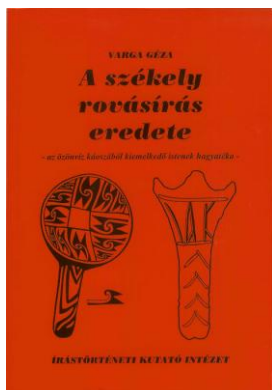
Varga Géza: **Mítoszok őre, Velemér** 1999.

Varga Géza: **A székelység eredete** 2001.

Varga Géza: **A finnugor elmélet alkonya** 2006.

Varga Géza: **Így írtok ti magyar őstörténetet** 2010.

Varga Géza: **Mandics György róvott múltja** 2012.

A fenti kötetek az Anima és a Pult könyvesboltjaiban kaphatók, a legjobb áron közvetlenül a szerzőtől vásárolhatók meg. Érdeklődni lehet a cserepmadar@gmail.com villanypostacímen, a 06(20)534-2780-as telefonszámon és a 1121 Budapest, Irhás árok 56. postacímen.

Kiadja az Írástörténeti Kutatóintézet baráti köre, a Nap Fiai alapítvány és Varga Géza. A szerző köszönetet mond mindazoknak, akik segítették a kutatásait és e dolgozat elkészítését: Szekeres Sándornak, Balogh Sándornak, Beleznay Ákosnak, Kontur Lászlónak, Méhes Sándornak, Keszthelyi Andrásnak, Shell Ferencnek, Csontos Péternek; valamint a fiainak: Illésnek, Máténak, Ákosnak és Endrének. A nyomdai előkészítés és grafika a szerző munkája. A sokszorosítás Budapesten történt.

A Nap Fiai alapítvány köszönetet mond mindazoknak, akik a könyvsorozat kiadását eddig is támogatták, vagy a jövőben támogatni kívánják, például az adójuk 1%-ának felajánlásával. Az alapítvány címe: 1121 Bp., Irhás árok 56., adószáma: 19670694-1-43., OTP számlaszáma: 11712004-20119296. Az alapítvány 2011-ben 100 000 Ft-ot költött az *Így írtok ti magyar őstörténetet* c. kötet kiadására, 60 000 Ft-ot pedig a 7500 éves szentgyörgyvölgyi tehénszobor hiteles múzeumi másolatának elkészítésére (a másolat a veleméri Sindümúzeumban előzetes egyeztetés után díjtanul megtekinthető).

A hátsó borítón indián-magyar elemi jel és ligatúra összehasonlító táblázatok láthatók.

Copyright Varga Géza 2012.

ISSN 1217-6974 ISBN 978-963-218-552-1

Varga Géza

MANDICS GYÖRGY RÓVOTT MÚLTJA

Bár a székelv írással kapcsolatos téveszméit keménykötésben adta közre – a karaván azért halad

Számíthatunk-e arra, hogy egy kommunista szülők által nevelt rovológus el tudja dönteni, miképpen kell helyesen leírni rovásbetűkkel a Friedrich nevet?

TARTALOM

Bevezető (5)
Sírrabló brigantinak számít-e a magyar jelkultúra eredetének kutatója? (6)
Mandics György a viszokói jelekről töpreng (8)
Mandics György tévesen értékeli Vásáry István cikkét a székely rovásírás eredetéről (10)
Mandics György Szekeres István kínai teknősjeleiről (12)
Mandics György a székely írás ókori forrásait feltételező elméletekről (15)
Hány jele lehetett a székely írás szó- szótagoló változatának? (17)
Mandics György téved a szentgyörgyvölgyi tehén jeleiről szólván (22)
Mandics György a székely írás jelsorrendjéről (30)
Mandics György a szentgyörgyvölgyi tehénszoborról (34)
Mandics György a kazár írásról és az írás fogalmáról (37)
Amitől egy analfabéta visszariad, azt a rettenthetetlen írástudó elolvassa? (40)
A rovásírásforrai.hu értékelése Mandics György kötetéről (43)
Mandics György: <i>"Hogy durvább jelzőt ne használjunk"</i> (46)
Mit tanulhatnának a rovásírók Friedrich Engels példájából? (48)
Válasz Mandics Györgynek „ <i>A magyarság jelképei</i> ” c. kötetemre adott kritikájára (54)
A Kr. e. IV. évezredi gradesnicai edényjelek értelmezhető szimbolikája (55)
Mandics György „Róvott múltunk” c. kötetéről (57)
Egy Catal Hülyük-i szobron feltételezett „ország” képjelről (65)
Léteznek e a 7500 éves szentgyörgyvölgyi tehénszobor székely jelekkel rokon jelei? (68)
Mandics György a budapesti hun jelvényről (71)
Mandics György a sumer-magyar írástörténeti kapcsolatokról (75)
Mandics György a székely írás jelszámáról (78)

BEVEZETŐ

E cikkgyűjteményben Mandics György „Róvott múltunk” című zsenyéjét értékeljük. A három kötetes mű közel 2000 oldalon ontja a hozzá nem értést, amelyet a szerző a Tudomány fennkölt papja pózában ad elő. E trilógia néhány írásrendszer megemlézése a felmerülő nagy kérdésekre való válaszadás nélkül. A szerző bemutatja a régi korok – esetenként a székely írásra hasonlító – írásrendszereit, de nem adja meg az összefüggések magyarázatát. Nem tud mit kezdeni a hasonlóságok sorával – pedig azok adtak neki lehetőséget a különböző írások egybesöpprésére.

A rokonság és a hasonlóság magyarázatát az Írástörténeti Kutatóintézet által szervezett kutatás keretében sikerült megtalálnunk, s azt közre is adtuk. Akit érdekelt és megfelelő képességei voltak hozzá, az követhette a gondolatmenetet és a magáévá tehetette a magyarázatot is. Mandics György az eredményeket máig sem érti, csak leszólja. A kritikai tevékenység azonban akkor jogos, ha a kritikus vállán nem lötyög a Tudomány köpenye.

Mandics György a szokatlan méretű trilógiájában összelapátolt minden írásemléket, amelyik őt a székely jelekre emlékeztette. Eközben nem tudjuk meg, hány jele is van a székely írásnak; milyen íráshasználati módokat használtak eleink; s hogy kik, mikor, hol és milyen célokra alkalmazták a magyar jelkészletet. Nem zavarta, hogy olyan írásrendszerek is a „Róvott múltunk” cím alá kerültek, amelyeknek a rovásírásírásunkhoz, vagy a múltunkhoz talán semmi köze sincs. E „módszerrel” se füle, se farka adathalmazt hord össze a hasonló írásrendszerek emlékeiből; amelyben elsőként ő maga nem igazodott el, majd az olvasók százai sem fognak. A kötetnek nincs áttekinthető rendező elve, semmi köze az alapos munkához. Csupán a szerző hozzá nem értésének nagyméretű emlékműve.

Szövegközi ábra. Magyarszombatfai tányér a *lyuk* és a *szár* felülnézeti világmodellt alkotó szójelével (a székely írás „ly” és „sz” betűinek képszerű előzményével)

Sírrabló brigantinak számít-e a magyar jelkultúra eredetének kutatója?

Nemeskürthy István tanár úr cizelláltan, Mandics György egykori politikai tiszt elvtárs pedig minden elegancia és irodalmi érték nélkül fejt ki az álláspontját, amikor a saját kérdésére válaszol, talán a hazulról hozott tudománytalan előítéleteire alapozva.

ANTIK MAGYAR ÖRÖKSÉG?

„Nem mint tiéd, mi antik/Ti sírrabló brigantik.”
Etrúriai rendőrmondás (M. Gy. átköltése)

1. ábra. Rövid részlet Mandics György rovológiai kötetéből; a kérdőjel arra utal, hogy nem hisz a magyarság antik eredetű (írás)kultúrájában, a betű- és mondat szerkesztési hibát is tartalmazó mottó pedig a véleményét fejezheti ki a másként gondolkodókról; ez a stílus esetleg megszokott lehetett annál a temesvári harcoksihadosztálynál, amelynek céljai között Szeged és Szolnok is szerepelhetett, s amelynél Mandics György politikai tisztként szolgált Ceausescu idején

Közhely, hogy a lét határozza meg a tudatot. Nincs ez másként az írástörténeti kutatások terén sem. Ha az elnyomó hatalom a hamis állítások terjesztésének kedvez, akkor könnyen akad jelentkező, aki a hamis állítások képviselőjében lép fel. E fellépés visszavezethető megélhetési okra is, fakadhat zsigeri gyűlöletből, vagy betudható a nehezen megváltoztatható „tudós” téveszmék hatásának is.

Az elmúlt évszázadokban szinte folyamatosnak mondható, az egykori szép hazánk egyes területein ma is fennálló osztrák, tót, oláh, rác és egyéb megszállások kitermelték az idegenszívűek meg- megújuló dominanciáját a „tudományos élet” területén is. A magyargyűlöletüket alig leplező „szakértő urak” a Tudomány áruháját a vállukra terítve bátran szórják a „finnugrista szókinccset” a kutatás munkáját helyettük elvégző értelmiségre.

Amikor a székely írás eredetéről van szó, érdemben nem is vizsgálják azokat az adatokat, amelyek a magyar jelkincs korai és belső (azaz magyar) eredetét bizonyítják, csupán elítélő jelzőket osztogatnak. Mintha jelzőosztogatással a tudományos kérdéseket meg lehetne válaszolni.

Van e stílusnak képviselője a dilettánsok között is. Ha némelyik hozzá nem értő magyargyűlölő hasonlítani akar az akadémikus áltudomány szerzőihez, akkor ő is elítélő jelzőket kezd osztogatni. Mosolyt fakasztó, hogy mindezt a Tudományra hivatkozva teszik; bár a magyar írástörténet alapfogalmaival sincsenek tisztában.

A bamba tömeg nem mindig lát át a szitán, ezért akár ünnepelni is hajlandó a kultúráján gúnyolódókat; ha azt kemény kötésben, jó sok képpel illusztrálva teszik az asztalára.

Alább két reakciót is bemutatunk, amelyek szerzői már azt is kifogásolják, ha a múltunkat kutatjuk. Elfogadhatatlan a számukra ama kérdés pusztá felvetődése is, hogy kereshető-e a magyar kultúra (azon belül a székely rovásírás) kezdete az antik kultúrákban, vagy azt megelőzően?

Előbb Nemeskürthy tanár úr róttá meg a magyar múlt bűvárait a tőle megszokott irodalmi stílusban, arra emlékeztetve, hogy ékkövek után kotorászunk az elhalt elődök lábájában. Nem volt ez nyíltan elítélő, vagy sértő; az olvasó mégis úgy érezhette, mintha meg lennének róva, hiszen illetlen dolog mások holmijában kutatni. Ugyanis Nemeskürthy tanár úr

elmulasztotta hozzátenni, hogy az örökösnek kötelessége felmérnie és felhasználnia az örökségét.

Mandics György frissen kiadott írástörténeti tárgyú kötetének egyik fordulata is (Róvott múltunk, II. 2011.) hasonló gondolatkörben fogant, csak nyersebben fogalmaz. A 167. oldalon, „Az antik magyar örökség?” fejezet alcímében ugyanis a következő bökvers olvasható:

"Nem mind tiéd, mi antik, Ti sírrabló brigantik."

Etrúriai rendőrmondás (M. Gy. átköltése)

Nem néztem át a célból a fejezetet, hogy megállapítsam, hány tökfej és hány zseni neve sorakozik benne. Egyben azonban mindannyian azonosak lehetnek: a régmúltban keresték a magyar jelkultúra eredetét.

Mifelénk az járja, hogy a történelmünk kutatói megérdemlik a tiszteletünket. Ennek szellemében tiszteletet, de legalább az útszéli hang kerülését várnánk a szerzőtől is. Ezzel azonban meredeken szembemegy a szerző által alkalmazott „sírrabló brigantik” jelzős szerkezet.

A szerző kifakadása mögött nem áll tudományos igényű bizonyítás. Mandics György nem cáfolja meg az állításokat, sőt esetenként nem is érti, mire alapozódik a magyar íráskultúra antik (vagy még régebbi) eredeztetésének egyik – másik elmélete. Hiszen sok esetben fogalma sincs a vonatkozó íráselméleti megfontolásokról és a magyar írástörténet tényeiről; de talán nem is volt annyira fontos számára ez a kérdés, hogy elmélyülten tanulmányozza.

Mandics György csupán felhördül a számára képtelen ötlettől és illetlen jelzőket osztogat hirtelen felindulásában.

Szövegközi ábra. Czibor Imre alsópáhoki fazekas mester boroskancsója az „Isten országa” és a „Magas Időisten köve” mondatjelekkel

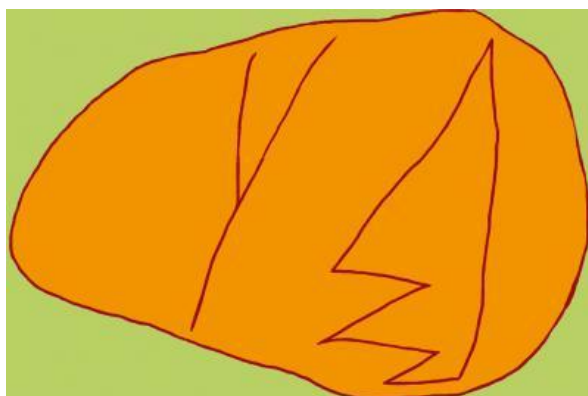
Mandics György a viszokói jelekről töpreng

Miről is ismerhetők fel az írásjelek? Arról-e, hogy el lehet olvasni, meg lehet érteni őket; vagy arról, hogy sok jel van egymás után írva?

A boszniai „piramisok” (amelyek minden e tárgyban folytatott lelkiismeretlen tömegszédítés ellenére csak természetes hegyek) jeleiről írja Mandics György a „Róvott múltunk” c. trilógiája II. kötetének 29. oldalán a következőket:

Az eddig talált jelek „megalapozhatják a bosnyák piramis komoly írástörténeti kutatását. A továbbiakban most már arra kell koncentrálni, hogy melyek a boszniai jelrendszer egyedi jegyei: a párhuzam nélküli jelek, a párhuzam nélküli jelkombinációk, s ezek száma hogyan viszonylik a más ábécékkel közös jelekkel.”

Egy újonnan feltárt jelrendszer esetében sokféle elemzést lehet végezni s ennek eredményeképpen különféle statisztikai adatokhoz juthatunk. Például a székely jelekkel párhuzamos boszniai jelek nagy száma alapján megfogalmazható az a következtetés is, hogy itt a székely írás rokonának jelkészlete került elő – de Mandics György ezt nem tette meg. Fontoskodik, de a kötet címében ígért rótt múltunk nem érdekli annyira, hogy megszámlálja a székellyel azonos jeleket s az egyezésekből valamilyen következtetést vonjon le.

1. ábra. A „magas tengely” értelmű felirat cégtáblaként szolgált a piramis alakú boszniai hegyek alatti barlang bejáratánál

A boszniai jelek feltehetően a Tordos-Vincsa kultúra jelei közé tartoznak, amelynek jelszáma Winn kötete alapján valamivel 200 felett van. Ez a jelszám megfelel egy korai szószótagoló rendszer jelszámának. Amiből megalapozottan következtethetünk arra, hogy a boszniai jelkincs elsősorban szó- és szótagjelekből állhat.

Néhány elolvasható, vagy közel elolvasható emlék alapján (amelyeket az „Így írtok ti magyar őstörténetet” c. kötetem végén soroltam fel) feltehető, hogy a szójelek nagy része egyszótagú szavakat jelöl. Ez azt is jelenti, hogy szótagoló, mássalhangzós, vagy hangzógrató írásra is lehetőséget adhatott ez az írásrendszer. Persze Mandics György ezt sem említi.

Meggondolatlanul használta ugyanakkor az ábécé kifejezést, ami újabb jele annak, hogy vagy nincs tisztában a legalapvetőbb írástani alapfogalmakkal sem, vagy nem ügyel kellően megfogalmazásainak pontosságára. Az ábécékben ugyanis csak betűk (egyetlen hangot jelölő jelek) találhatók. Amikor a boszniai jelekről van szó, amelyeket Mandics György is még megismerendőnek tart, akkor ezeket és párhuzamaikat korai lenne ábécének tekinteni. Mandics György talán nem is azért nevezi ezeket ábécének, mert betűírásoknak tartja őket; hanem mert nem érzi a különbséget az ábécé és a jelkészlet fogalma között. Ez

utóbbi használata szerencsésebb lett volna és írástörténeti tájékozottságra, az íráselmélet alapfogalmaival való megismerkedésére utalt volna.

„Már a kutatás következő szakaszában kell megvizsgálni a jelsorok, jelkomplexumok kérdését” – írja a szerző – „hiszen csak ezek mutathatják meg, hogy az „írás” a fejlettség milyen szintjén állt. Mennyire jutott a protoírásokból az igazi írások felé való fejlődés útján?” A szerző ítéleteinek torz voltára jellemző, hogy e mondatban az „írás” szót teszi idézőjelek közé (mert e boszniai jelek „valódi” írás voltában kételkedik), miközben a *piramis* szót egy alkalommal sem tette idézőjelek közé (bár azok csak természetes hegyek). Ez mindössze azt jelenti, hogy Mandics György kötetében a világ a feje tetejére van állítva: a hamis valódinak, a valódi pedig hamisnak van feltüntetve.

A cikk utolsó mondatával felteszi a koronát az elméleti bizonytalanságáról tanúskodó megállapításaira: „A kutatás jelenlegi szintjén ugyanis csak annyi bizonyos, hogy ott a köveken régi jelek vannak, ám hogy ezek valódi írásjelek, az kérdéses, hiszen eddig feliratszerű hosszú jelsorok nem kerültek elő.”

Ez azért tévedés, mert a valódi írások nem csak hosszú jelsorokat alkalmaznak, hanem rövideket (akár egyetlen jeltől állókat) is. Azaz nem a jelsorok hossza dönti el, hogy egy írás valódi írás-e; hanem az, hogy rögzít-e gondolatot, el lehet-e olvasni, meg lehet-e érteni a jeleit, vagy sem. Az írás fogalmának ez a fajta félredefiníálása azoknál a dilettánsoknál szokott felbukkanni, akik még nem tudtak elszakadni az általános iskolai tankönyveiktől, amelyekben valóban hosszú sorokban jelent meg az írás.

Azt a kérdést, hogy a boszniai jelek szójelek-e, avagy egyetlen hangot jelölő betűk, egyébként is eldöntötte már egy jó párhuzamokkal rendelkező, „*magas tengely*” értelmű, két szójellel írt felirat (1. ábra). A székely írás „m” és „t” betűjének újkőkori megfelelője a vizsokói hegy barlangjának bejáratából került elő, ahol „cégtáblaként” szolgált. E feliratnak kitűnő párhuzama van a kácsi Lyukaskővön és egy anaszazi indián piramison is – ezért az értelmezésük és az olvasatuk nem kétséges. A korabeli kultikus helyeken szokásos íráshasználattal találkozunk Viszokóban is. A jelek egyike (a „magas” jel) mindhárom helyen azonos. Mindegyik felirat a magasba vezető útra utal a boszniai „piramison”, a piramisszerűen használt kácsi sziklán és az épített indián piramison is – mert ez volt az ősvallás központi gondolata s ezek voltak az ősvallás szent helyei.

A fentiek alapján bizonyos, hogy a boszniai jelek egy valódi írás jelei, amely szójeleket alkalmazott; a vizsokói „piramist” pedig – bár csak egy természetes hegy – piramisként (az égbe vezető út jelképeként) használták.

Mandics Györgyöt az irodalom nem kellő ismeretén túl az vezette tévútra, hogy nincsenek kimunkált képzetei az írás fogalmáról. A könyve alapján azt hiheti, hogy *az írás sok jel egymás után*. Ez a megközelítés azonban akkor is melléfogás, ha sok analfabéta egyetért vele. *Az írás ugyanis a gondolat jelölése jelekkel*.

Ha Mandics György sohasem ment be olyan helyiségbe, amelynek ajtaján egy nőt ábrázoló piktogram van, akkor tudat alatt elfogadta és a gyakorlatban alkalmazta is már ezt az álláspontomat.

2. ábra. A kácsi Lyukaskő „magas” jeléről készített fotográfika, a kínai írás „magasba vezető út”, egy anaszazi tál „magas” és az El Tajin totonák piramis Jóma „jó magas” jele (ez utóbbi a magasba vezető lépcső korlátján ismétlődik)

Mandics György tévesen értékeli Vásáry István cikkét a székely rovásírás eredetéről

Vásáry István közel 40 évvel ezelőtt írt egy semmitmondó cikket a székely írásról, annak alapvetően türk eredetét feltételezve, ám – indokoltan – megemlítve a sok, bizonyosan nem türk eredetű székely jel létét is.

Ezt a régi cikket most Mandics György félremagyarázza.

Azt írja ugyanis a „Róvott múltunk” c. kötetének 255. oldalán: *„Vásáry István már 1974-ben kimondta, hogy a Németh Gyula által megfogalmazott türk eredetű rovásírás elgondolás tarthatatlan.”*

Ez azonban tévedés, Vásáry István semmi ilyesmit nem mondott ki. Sem a tudása, sem a bátorsága nem volt akkora, hogy ezt ki tudta és ki merete volna jelenteni. Szándékában sem állt hasonlók fejtegetése.

Az idézett cikke nem több egy óvatoskodó mellébeszélésnél, amiben tartózkodott bármiféle komolyan vehető álláspont kidolgozásától. A cikkében nem említette, hogy legalább öt írás, vagy jelrendszer is van, amelyben 20-20 db., a székely jelekkel azonos formájú jelet találunk. Pedig, ha a türk eredeztetés cáfolata lett volna a célja, akkor legalább ezt a tényt megemlíthette volna.

Neki azonban nem állt szándékában szakítani a szakma közkeletű, bár megalapozatlan eredeztetés-elméletével. Azzal véget vethetett volna a karrierjének. Rögös lett volna számára hasonló állítás kifejtése szakmailag is – hiszen a magyar írással kapcsolatos íráselméleti és írástörténeti összefüggésekkel nem volt tisztában. S persze azóta sem tud ezekről annyit, amennyit egy új eredeztetés kidolgozásához (vagy a székely rovásírás magyar eredetének felismeréséhez) tudnia kellene.

A lényeg mindebből az, hogy Vásáry István nem szakított a Németh Gyula által is megfogalmazott, de sohasem bizonyított ótürk eredeztetéssel.

Mandics György a fenti megtévesztő álláspontja illusztrálására a következőket idézi Vásáry Istvántól: *„Amikor azt mondjuk, hogy a székely rovásírás a törökkel rokon, kapcsolatban áll, ez nem valami egyértelmű genetikus kapcsolatot jelent, hanem csak azt, hogy az írás létrehozója a török rovásírás egyfajta helyi változatát vette alapul, de azt módosította”.*

Mandics György talán nem vette észre, hogy az általa kiválasztott Vásáry-idézet nem alkalmas a Vásárynak tulajdonított forradalmi álláspont illusztrálására. Igaz ugyan, hogy Vásáry István egyik állítása üti a másikat, de ennek a Vásáry-cikknek ez a jellegzetessége: nem akart egyik irányba sem elmozdulni. Nem is mozdult el semerre sem.

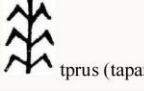
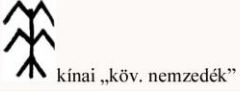

Aki jól érti a magyar nyelvet, annak aligha kérdéses, hogy Vásáry István ebben az idézetben is az ótürk eredet mellett teszi le a voksát. Csak megengedi azt, hogy az adaptálás során új jeleket is alkottak az átvételt végző tudósaink. De ez nem új az akkortájt szokásos akadémikus vélekedéshez képest sem, hiszen mindenki tudta, hogy egy sereg eltérő jel van a két írás között. Az ótürk eredeztetés hívei ezeket csak újonnan létrehozottnak (esetleg a glagolitából, vagy a pehleviből származónak) tekinthették.

Vásáry István észrevehette, hogy az öt biztosan egyeztethető jel kevés a székely írás 70 - 100 jeléhez képest, de semmilyen tudományos igényű magyarázatot nem dolgozott ki a többi jel megértésére (a későbbi hazai fejlesztésre vonatkozó megalapozatlan találgatását nem tekinthetjük annak). Csak az óhaját fejezte ki, hogy talán egyszer majd megértjük a többi székely jel esetében is a türk kapcsolatot. Azaz Vásáry István idézett tanulmánya nem írástörténeti jelentőségű mű, mert semmilyen szakmai eredmény nem jelent meg benne. Vásáry István csupán a szokásos finnugrista történelemhamisítás egyik áriáját ismételte meg imponáló óvatoskodással.

Ez a kicentizett semmitmondás tévesztette meg Mandics Györgyöt.

Az ótürk eredeztetés hunfalvysta ideájával csak Simon Péter számolt le (de akkor egyszer s mindenkorra) az Írástörténeti Kutatóintézet által 1993-ban kiadott *Bronzkori magyar írásbeliség* c. közös kötetünkben.

Azóta komoly ember a székely írás ótürk eredetét nem emlegeti.

veleméri sindűjel	székely rovásjel	kínai és hattita jelpárhuzam	indián jelpárhuzam
 Bél	 „b”	 kínai Yang shao kori jel	
 Du/Dana	 „d”	 hattita	
 Föld	 „f”	 kínai „Föld”	
 Egy	 „gy”	 hattita	
 ak (patak)	 „ak”	 hattita „folyó”	
 sarok	 „s”	 hattita	
 lyuk	 „ly”	 hattita	
 ös	 „us” (ös)	 hattita „Isten”	
 szár „úr”	 „sz”	 hattita „fa”	
 szabír ös(ten)	 tprus (tapar us)	 kínai „köv. nemzedék”	
 ügy „folyó”	 „ü”	 kínai Yang shao kori jel	
 kő	 „k”	 hattita	
 magas	 „m”	 kínai „magasba vezető út”	
 Üdö „Idő”	 „ü”	 hattita „Utu” napisten és „Nap”	
 (Is)ten	 Ten		

Szövegtábla. A veleméri Sindümúzeumban lévő rajzos sindűk jelei a székely, hattita és indián párhuzamokkal

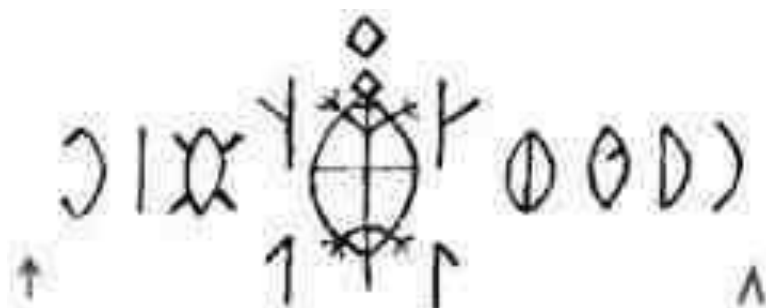
Mandics György Szekeres István kínai teknősjeleiről

Mandics György most megjelent kötete imponáló írástörténeti olvasottságról, de – esetenként – az olvasottak meg nem értéséről árulkodik.

Azt írja Szekeres István egyik visszatérő gondolatáról: „A székely rovásírás jeleinek java részét egy kínai teknősbékaformából származtatja Szekeres István ... Elméletét itt csak megemlítjük, ám nem tárgyaljuk, mivel a teljes ábécét nem tudja így generálni. Különös elméletének azonban megvannak a hívői, s később is visszatérünk rá, a hunok írása kapcsán” (131. oldal).

Az elutasítás indoklása azonban nem helytálló, elutasításra nincs is szükség. A Szekeres István által említett kínai teknősábrázolással szemben nem lehet azt a követelményt megfogalmazni, hogy abból minden székely jel (Mandics téves megfogalmazásában: az ábécé, azaz minden betű) származtatható legyen.

Szekeres István nem is betűket, hanem szójeleket azonosít a teknősen, s Mandics Györgynek semmi oka sincs arra, hogy ezeket egy ábécével (tehát betűkkel) keverje össze. Szekeres István – helyesen – szójelekből származtatja a székely betűket; Mandics György pedig – bár tud a székely szójelekről – a székely jelkészletből rendszeresen csak a székely ábécét tárgyalja, a székely jelkészlet teljessége helyett csak ábécéről beszél. Pedig ez a két fogalom nem azonos; a szó-, szótag- és mondatjeleket is tartalmazó jelkészletet nem lehet leegyszerűsíteni a csak betűkből álló ábécére.

1. ábra. Szekeres István a kínai teknős rajzából származtat néhány székely jelet

A lényeg azonban nem ez; hanem hogy nincs olyan szabály (ami alapján Mandics György ítélkezni szeretne), miszerint ennek a kínai világmodellnek minden székely betűt, vagy szójelet tartalmaznia kellene. E képtelen feltétel teljesítése nem szükséges Szekeres István elméletének igazolásához. Egy-egy világmodellben csak annyi jel szerepel, amennyire a világmodell mondanivalójának kifejtéséhez egykor szükség volt. A mai kor emberének nem az a feladata, hogy fanyalogjon a jelkészlet szűkössége miatt, hanem az, hogy megértse az elődök szándékát.

A kínai teknősábrázoláson akkor is lehetnek – vannak is – székellyel azonos szójelek, ha nem található meg rajta minden székely betű, vagy szójel megfelelője. A székely írást pedig nem csak a kínai teknős rajzából, hanem általában a világmodellek jelkészletéből lehet származtatni. Azonban a világmodellek összesített jelkészletének sem kell minden székely jel ősét tartalmaznia, hiszen a székely jelkészlet a saját külön életében is gyarapodhatott további jelekkel a neolitikum óta eltelt évezredekben. Mandics Györgynek ez a feltétele nyilvánvalóan indokolatlan és átgondolatlan. Csak arról tanúskodik, hogy a Szekeres István által leírtak cáfolatához íráselméleti tájékozottságra is szüksége lenne.

Szekeres István törekedett arra, hogy minél több székely jelet azonosítsa a teknősen. Nehéz ellenőrizni (a világmodellek jelkészletének felmérése azonban segíthet), hogy ezek

közül melyik azonosítása valóságos és melyik téves – de ez nem is döntő szempont. A lényeg az, hogy a Szekeres István által képviselt gondolat alapja (hogy a kínai teknősnek köze van a székely írás eredetéhez) megbízható és valóságos összefüggést fejez ki.

A kínai teknős ugyanis egy felülnézeti világmodell (Szekeres István szóhasználatával: szélrózsa), amely kőkori előzmények nyomán alakult ki és maradt fenn Kínában azzal a hagyományos értékeléssel együtt, hogy a teknősön lévő rajzolatoknak köze van a világ térképéhez és az írás kialakulásához. A székely rovásírás ennek az üzenetnek megfelelően kőkori világmodellek jelkészletéből származtatható, amit seregnyi kőkori és későbbi írásemlékkel (köztük a Szekeres István által felmutatott kínai teknősábrázolással) is illusztrálni tudunk.

A kőkorban a székely jelek előképeit szinte kizárólag világmodellek jeleként alkalmazták. Az ősvallás számára a világ leírása fontos feladat volt és ezt e képszerű jelekkel oldották meg (a székely jelek képi tartalma jórészt megérthető).

A világmodelleknek van felülnézeti, szembőlnézeti, térbeli és mozgó változata is, mint azt *A magyarság jelképei* c. kötetben már kifejtettük és bemutattuk. Például a tatárlakai kerek tábla egy felülnézeti világmodell, a szentgyörgyvölgyi tehénszobor pedig egy térbeli világmodell. Közös bennük, hogy a világot (az ősvallási világelképzelést) mutatják be székely jelek előzményei segítségével.

Az 1993-ban megjelent (Szekeres Istvánnal és Simon Péterrel közös) *Bronzkori magyar írásbeliség* c. kötetünknek az volt a számomra is csak később nyilvánvalóvá vált tanulsága; hogy én is, meg Szekeres István is egy-egy világmodellen találtuk meg a székely írás szójeleit, s azoknak néhány évezredes előzményeit mutattuk ki. Ezek az előzmények egy kőkori eredetű preírás (Mandics György szóhasználatával: protoírás) napjainkig fennmaradt emlékei.

Ami a kínai írásban a teknős rajza, az a székely írás emlékek között az énlakai rovásírásos mennyezetkazetta (az egyikkel Szekeres István, a másikkal e sorok szerzője foglalkozott a *Bronzkori magyar írásbeliség* c. kötetben, egymástól függetlenül is hasonló következtetésre jutva).

2. ábra. Az énlakai rovásírásos mennyezetkazetta ugyanúgy felülnézeti világmodell és székely rovásjelek szójel-előképei találhatók meg benne, mint a kínai teknős rajzában; Mandics György azonban csak a középen látható ismert rovásfelirattal foglalkozik a kötetében, a feliratot övező világmodell jeleire, például a sarkokban olvasható Egy usten ligatúrára - az elméleti felkészületlensége miatt - nem tért ki

A 2. ábrán látható énlakai mennyezetkazettán számunkra nem az ismert rovásfelirat a fontos, hanem a kazetta szerkezete; amely a Föld szójelének (a székely „f” betűnek) a megfelelője, azaz egy felülnézeti világmodell. A szegélyben található az „ak” szójel (ez a teremtet és rendezett világot körülölelő Ókeánosz jelképe); a sarkokon pedig az „Egy usten” ligatúra (amelyik az Istennel azonos égigérő fa elolvasható jelképe). Aki megérti a kínai teknős és az énlakai mennyezetkazetta lényegének közös gyökereit, az megértheti a székely írás eredetének kérdését is.

Mandics György a kötetében több helyen említi a protoírásokat (saját meghatározásom szerint preírásokat). Ilyesmit vél felfedezni – persze minden alap nélkül – a kazár és a szkíta jelek között is. Ugyanakkor azonban a létező, és az irodalomban leírt preírás emlékeit nem észleli, az elfogadásukkal szemben komolytalan feltételeket támaszt (a kínai teknőssel szemben azt, hogy levezethető legyen belőle a teljes székely ábécé).

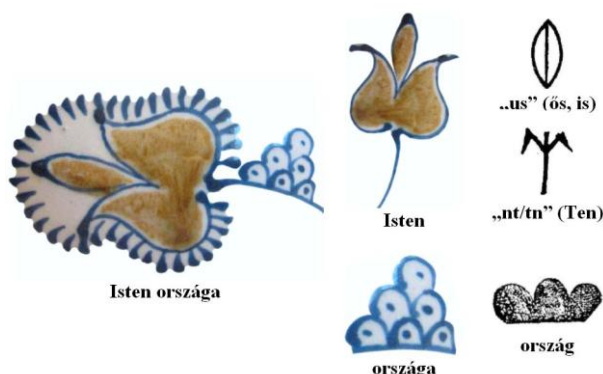
Társul ehhez ama hibás megközelítése is, amely az ősvallási és általában a vallási értelmezések ellen nyilvánul meg. A kötetében kifejezetten ki is jelenti egy helyen („természetesen” minden indoklás nélkül), hogy a vallásos jelekkel nem foglalkozik, azokat nem is tárgyalja a kötetében.

Ilyen preconcepciók bilincseiben azonban a szerző nem lehet képes a székely írás eredetkérdésének tisztázására, sőt egyes írásemlékek értékelésére és a magára vállalt rováskorpusz megfelelő összeállítására sem. Ezek miatt az elvi megalapozatlanságok miatt a nagy munkával összeállított kötete nem tükrözi sem a klasszikus székely írásemlékek körét, sem a rokonságukat – azaz leltárnak sem felel meg.

Pedig Mandics György a kötetben megfogalmazott célkitűzése szerint is csupán egy leltár készítésére vállalkozott. Ez eleve egy szűkített program, hiszen az irodalom kiollózása útján jórészt megoldható (igen sok szerző jár el így). A leltárkészítés hasznos dolog, de ahhoz is kell némi írásemléti tájékozottság – ha rendszerezni is akarjuk kötetünkben a sok írásemléket és írásrendszert.

Mandics Györgynek sem ártott volna ez a fajta tájékozottság, hiszen a leltár készítése közben írásemléti kérdéseket is érintett, sőt azokban – az olvasó szerencsétlenségére – állást is foglalt. Egy szimpla leltár készítése esetében is alig elkerülhető az elméleti kérdésekben való tisztánlátás, hiszen csak a helyes elméleti alapok birtokában lehet eldönteni, hogy egy-egy írásemlék bekerüljön-e a korpuszba, vagy sem; s ha bekerült, akkor melyik fejezetbe illik. Sajnos, Mandics György szinte kivétel nélkül rosszul ítél és ennek köszönhetően a kötete téveszméket terjeszt.

Esetünkben Szekeres István álláspontjának megértésére és közvetítésére sem volt képes. Pedig Szekeres István alapvetően helyes gondolatokra épülő felismerését nem kidobni, hanem továbbgondolni kell.

Szövegközi ábra. Czibor Imre korszójának „Isten országa” mondatjele és összetevőinek párhuzamai

Mandics György a székely írás ókori forrásait feltételező elméletekről

Azt írja Mandics György, kötetének a székely írás eredeztetés-elméleteit ismertető fejezetében, az „Ókori írás, mint forrás” alcím alatt: *„Ha a középkori átvételek feltevései hatalmas vitákat, dühöket, tiltakozásokat, érzelmi és erkölcsi viharokat váltottak ki, azt gondolhatnánk, hogy az ókorral kapcsolatban a származási viták egyre kevesebb szerepet játszanak. Ám ez nincs így, hiszen a kezdetek megválasztása minden korban pontos tükörképe a jelen politikai szándékainak, követendőnek tartott értékrendjének. Ezért valamelyik származáselmélet elfogadása vagy el nem fogadása immár biztos jele az adott regnáló hatalomhoz vagy annak ellenzékéhez való viszonyunknak.”*

Hiába is keresnénk, a szerző nem hagy kicsiny részt sem e megállapításában azok számára, akik a székely írás ókori kapcsolatait nem politikai prekonceptiók, hanem a létező írástörténeti kapcsolatok alapján kutatják. Szerinte a székely írás ókori forrást feltételező eredetelméleteit csak és kizárólag a politikai szándékok szülhetik.

Elképesztő gondolat, amivel – természetesen – nem érthetünk egyet. Mi úgy véljük, hogy az eredetelméleteket nem csak politikai szándékokra lehet alapozni (sőt, arra alapozni illetlenség és tudomány- meg nemzetellenes bűn). Szerintünk elképzelhető az is (valójában ez már meg is történt), hogy a székely írás eredetét a valóságban meglévő és évtizedekig tartó aprómunkával feltárható ókori és még régebbi adatokra építjük.

Az egyes írásrendszereknek ugyanis seregnyi ismertetőjegye van, amelyek segítségével az arra képes elme törvényszerű összefüggéseket fedezhet fel. Az összefüggések alapján aztán közelebbi, vagy távolabbi rokonsági viszonyokat állapíthat meg, sőt időrendbe is sorolhatja a különböző jelenségeket. Erre ad lehetőséget például az azonos, vagy eltérő formájú és jelentésű jelek sora is. Ha a székely írásban olyan jeleket találunk, amelyek a kőkori jelrendszerekben előfordulnak; de hiányoznak a sémi, a görög és a latin írásból; akkor nyilvánvaló, hogy a székely írás nem lehet a sémi, görög vagy latin írás leszármazottja, de lehet kőkori eredetű.

Különösen erőssé válhat ez a meggyőződés akkor, ha a kutató ismeri a jelhasonlóságokkal kapcsolatban elvégzett matematikai valószínűség-számítás eredményét is – amely kimutatta, hogy a hasonlóság ebben a tudományban is a rokonság jele.

Belátjuk, hogy Mandics György, aki az interneten olvasható életrajza szerint Ceausescu politikai tisztje volt, más környezetben szocializálódván, másként látja a székely írás eredeztetésének lehetőségeit. Kényelmesebb egy hipotézist közönséges hazugságnak minősíteni; mint ellenőrizni és megcáfolni az érvrendszerét.

Mandics Györggyel ellentétben úgy véljük, hogy a valóság éppen elég adatot tartogat a számunkra, amelyre építve a székely írás kapcsolatrendszer nagy vonalakban tisztázható. Nincs szükség ostoba fantazmagóriák kreálására és közzétételére, amikor az írástörténeti tények sokkal érdekesebbek és értékesebbek.

Például a Szekeres István által évtizedek óta kutatott kínai kapcsolat is létező adatok feltárását jelenti. Szekeres István értéket teremtett azzal, hogy ezeket az összefüggéseket feltárta. Ma már bizonyosak lehetünk abban, hogy a kínai írásban sok székely írásjel rokona megtalálható.

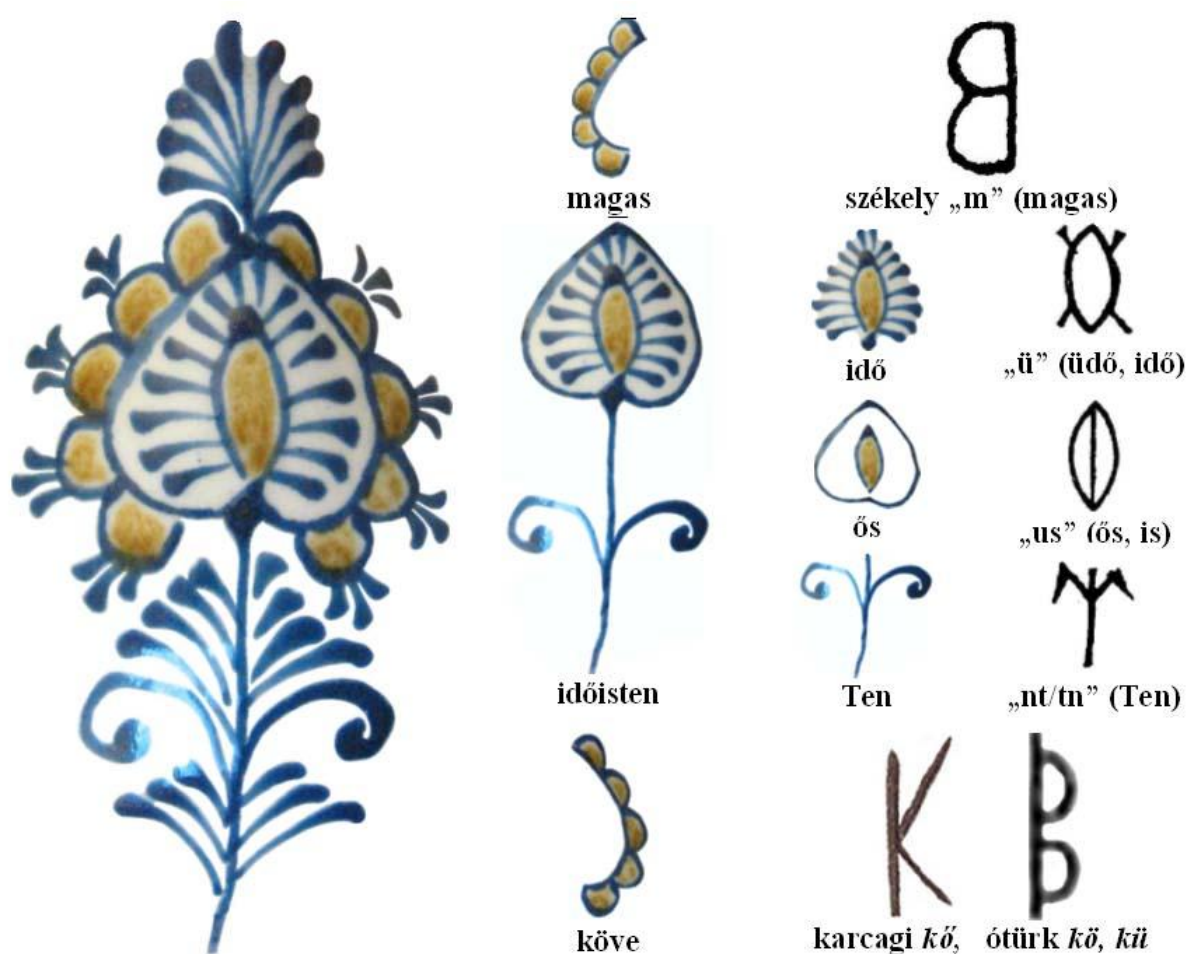
Más kérdés, hogy ezek magyarázatában eltérő a véleményünk. Szekeres István ugyanis nem vizsgálta ugyanazon jelek sumer, hettita, neolitikus stb. kapcsolatait, ezért a székely íráshoz csak a kínaiiban talált megfelelőképpen ősi előképeket. Ha a vizsgálatát nagyobb területre és korábbi időkre (például a Szibériából Amerikába vándorló indiánok legkorábbi jeleire) is kiterjesztette volna, akkor rájöhetett volna, hogy a dolog fordítva történhetett: a székely írás kőkori őseiből kerültek jelek a legkorábbi kínai írásba.

Visszakanyarodva Mandics György kötetére: a valóságtól eltérő véleményében szerepet kaphatott a politikai alapállása is. A feltárt írástörténeti összefüggések azonban mindezekről függetlenül léteznek; s nem illik őket figyelmen kívül hagyni.

A kínai vonalhoz hasonlóképpen léteznek azok a kapcsolatok is, amelyek a székely írást többek között a Mas d' Azil-i, a Tepe Yahja-i, a sumer, az egyiptomi, a hattita hieroglif és az indián írásokhoz kötik. A kapcsolatok megértése nem könnyű azoknak, akik nem látnak át az akadémikus áltudomány ostoba prekonceptcióján.

A lényeg az, hogy az értékelés során le kell hajolni a tudományos igényű bizonyítékokhoz, s azok alapján kell véleményt formálni. Az értékelés így nehezebb, mint a politikai prekonceptió követése (vagy feltételezése), de igazabb eredményt ad annál.

Mandics Györggyel ellentétben úgy véljük, hogy lehetőség van a székely írást az antik írásokhoz kötő fonalak feltérképezésére és e kapcsolatrendszer megértésére. E téren már eddig is jelentős eredményeket értünk el. A különféle szerzők által adott magyarázatok nem feltétlenül csengenek egybe, de lehetségessé vált olyan magyarázat kidolgozása (s ilyen létezik is), amely minden eddiginél jobb, s tisztázza az ókori jelkapcsolatok lényegét is. Ezeket azonban a felületes szemlélők csak mérsékelt sikerrel képesek megérteni és/vagy megcáfolni. A jelek szerint ez Mandics Györgynek sem sikerült.

Szövegközi ábra. Czibor Imre kancsójának „Magas időisten köve” mondatjele

Hány jele lehetett a székely írás szó- szótagoló változatának?

A kérdést Mandics György veti fel, amikor megpróbálja letagadni a székely írás szójeleit az írástörténet egéről.

Bevezető

Azt írja Mandics György a *Róvott múltunk* c. trilógiájának most megjelent harmadik kötetében „Hogy Varga Géza immár 17 esztendeje rögeszmésen egy kimérát üldöz, egy nem létező, mert nem létezhető jelrendszert posztulál, azt minden józan ember be kell lássa: a szótag-írásokhoz 80-100 vagy még több jel kell, a kevert szó- szótagoló írásokhoz minimum néhány ezer jel. ... Nincs kivétel a rovásírás esetében sem. Negyven körüli elemből álló jelrendszer csak alfabetikus lehet, ha működőképes.”

Eddig a kinyilatkoztatás, amit nagyon könnyű megcáfolni az ismert írásrendszerek példájával.

Például az óperzsa ékírásnak az 1. ábrán látható betűi és szótagjelei mellett volt egy szójele is, amely Ahuramazda isten nevét jelölte. Negyvennél kevesebb jele van, Mandics György várákozásai ellenére mégsem alfabetikus, hanem szó- szótagoló rendszer.

Jel	Hang	Jel	Hang	Jel	Hang	Jel	Hang
	a, ā		g, ga		b, ba		w, előtt i, wī
	i, ī		g előtt i, gi		f, fa		r, ra
	u, ū		t, ta		n, na		r, előtt u, rū
	k, ka		t előtt u, tū		n előtt u, nū		l, la
	k előtt u, kū		d, da		m, ma		s, sa
	g, ga		d előtt i, di		m előtt i, mi		z, za
	g, előtt u, gū		d előtt u, dū		m előtt u, mū		t, ta
	h, ha		ð, ða		y, ya		þr, þra
	c, ca		p, pa		w, wa		h, ha

1. ábra. Az óperzsa ékírás jeltáblázata

Azaz – amikor a székely írás szójeleinek létét mondvacsínált álszabályok alapján kérdőjelezi meg a szerző – nem az én rögeszmémről, s nem egy kiméra üldözéséről, hanem Mandics György tudásának hiányosságairól lehet szót ejteni.

Nyilvánvaló ugyanis, hogy az általa emlegetett feltételekből semmi sem igaz.

Ha az óperzsa ékírás lehetett szó- szótagoló jellegű a negyvennél kevesebb jelével, akkor a székely írás is lehet az a közel száz jelével. Annál is inkább, mivel a székely írás jeleit

sem Mandics Györgynek, sem másnak nem sikerült eddig megérteni, felmérni és megszámlálni – azaz ma is több van annál, mint amiről a szerző tud, egykor pedig lehetett még több jele is.

Mandics György kérdésére (hogya a székely írás lehet-e szó- szótagoló rendszer) nem akkor kapjuk meg a választ, ha elkezdünk azon spekulálni, hogy hány jel kell egy szó- szótagoló íráshoz. Ez ugyanis igen sok dologtól függ.

Például attól is, hogy mit tekintünk szó- szótagoló írásnak. Erre – némi joggal – válaszolhatjuk azt is, hogy amelyik írásban van szó-, vagy szótagjel; az szó- szótagoló írás. Ezzel azonban a latin írást is szó- szótagolóknak nyilvánítanánk; mert a q „betű” valójában egy szótagjel.¹ Ez esetben egyetlen szótagjel is elegendő lehet egy írás szó- szótagolóvá nyilvánításához.

A szükséges szó- és szótagjelek száma függ a nyelv rendszerétől, valamint az írásrendszer sajátosságaitól is. Ezek olyan sokfélék lehetnek, hogy a taglalásuk egy sehová sem vezető parttalan vitát eredményezne.

Célravezetőbbnek látszik, ha nem a szótagjelek szükségesnek gondolt számából indulunk ki, hanem megnézzük, hogy van-e a székely írásnak szó- és szótagjele, vagy szó- szótagoló alkalmazása. Az előbbiek közé tartozik a Thelegdi által felsorolt szótagjelek és capita dictionum-ok serege. Szó- szótagoló írásmutatványunk is van néhány: például az énlakai ligatúra, a karcagi csatkarika és a szentgyörgyvölgyi tehénszobor is ilyen. Mandics Györgynek tehát semmi oka sincs a székely írás szó- szótagoló voltát kétségbe vonni.

Nem én üldözök egy nem létező kimérát, hanem ő nem ismeri a székely írást.

A székely írás jelszáma, jeleinek típusa

A székely írásnak két jól ismert emléke (a nikolsburgi ábécé és Thelegdi János Rudimentája) is alkalmas arra, hogy legalább a közismert székely jelek egy részét megszámlaljuk, s a típusukat meghatározzuk. Ezek az írásemlékek ugyanis az egy hangot jelölő rovásbetűkön kívül tartalmazznak szó-, szótag- és mondatjeleket is – tehát a székely írás esetében kevert, szó- szótagoló írásrendszerről van szó.

Akad hasonló adat az irodalomban is. Veit Gaillel XVI. századi szerző említi, hogy „A székelyek ... írásukban olyan jelekkel élnek, amelyek némelyike egész szót vagy mondatot jelent.” Ez az adat közismert.² Mégis, amikor a székely írás típusát kell meghatározni, erre sem szokás emlékezni; sőt a wikipedia történelemhamisító szerkesztői e sorok írásakor is sorozatosan kitörlik az említését is. Ebből következően a létező többhangértékű jeleinket nem veszik figyelembe a „szakértő” szerzők, a tömegek pedig többnyire a felvetődött kérdésről sem értesülnek. A székely írást – a finnugrista céloknak megfelelően – alfabetikus írásnak könyvelik el, mintha csak egyetlen hangot jelölő betűi lennének.

E helyzet ama akadémikus téveszme hozadéka, amely végső soron az északsémi arameus írás leszármazottjának szeretné tekinteni a székely írást. A minden alátámasztást nélkülöző kitalációt cáfolná, ha a mindössze 18 jelből álló, a székely íráshoz képest modernnek számító, alfabetikus rendszerű arameus írásból egy közel 100 jellel rendelkező szó- szótagoló írást próbálnának levezetni. Ha a székely írás preferált eredeztetését a fenti megfogalmazásban tálnák, akkor többen kételkednének benne, lévén írástörténeti képtelenség (modern írás alapján nem szokás antik jellegűt megalkotni). Ezért inkább letagadják a többhangértékű jeleinket, hogy a hibás levezetésük ne legyen feltűnően sánta.

¹ Simon Péter fedezte fel, hogy a q jel párhuzamai eredetileg egy fejet ábrázoltak a különböző írásrendszerekben. Ugyanez a szógyök található meg a *kopf*, *koponya*, *kobak* szavak tövében és a sumer *gu* szóban is, amely „fej, kebel” jelentésű. (vö. Simon Péter: *A székely írás eredetéről*, Bronzkori magyar írásbeliség, Bp., 1993.!)

² Németh Gyula: *A magyar rovásírás, A magyar nyelv tudomány kézikönyve*, MTA, Budapest, 1934., 2. oldal.

A Mandics György érvelésében is jelentkező elméleti tisztázatlanság miatt senki sem határozta meg pontosan a jeleink számát, de az száz körül lehet.

A nikolsburgi ábécé Németh Gyula leírása szerint (az *amen* szövegmutatványon kívül) negyvenhat jelet tartalmaz, amiből harmincöt egyszerű, tizenegy pedig összetett jel. A nikolsburgi ábécé némelyik jele – például az „us” (ős) nyilvánvalóan szójel, a „tprus” (*taparus* „szabír ős”) pedig mondatjel.

Thelegdi János szerint a székelyeknek 32 betűjük van (magánhangzók és mássalhangzók). Ezeken felül bemutat még 30 szótagjelet (ezeket betűkből alkotott ligatúráknak tartja), valamint 3 hüllőkhöz hasonló, általa *capita dictionum*-nak nevezett jelet is (amelyek szerinte sincsenek betűkből összerakva). Ez összesen 65 jel. S Thelegdi nem sorolja fel a székely jelek mindegyikét; a velük rokonságban lévő népi, uralmi és vallási jelekről nem is beszélve. Thelegdi szótagjeleinek némelyike valójában egy szótagos szójel. A betűk rekonstruált akrofóniája és néhány szójelekkel írt írásemlékünk (például a karcagi csatkarika felirata) pedig világossá tette, hogy egykor a rovásbetűink is szójelek voltak.

Azaz vannak szójeleink és mondatjeleink, az ismert jelek száma mégsem lehet sokkal több száznál. Nemzeti írásunk példáján is beláthatjuk, hogy a kevert, szó-szótagoló írásrendszerekhez nem szükséges „*minimum néhány ezer jel*”. Csupán arról lehet szó, hogy a székely írás szó- szótagoló elődje nem olyan volt, mint amelyet Mandics György ma elképzel.

Nem határozhatjuk meg, milyen típusú írásemléket hagyjanak ránk a régiek; hanem nekünk kell megértenünk azt, amit örököltünk. Feltételezhetjük persze azt is (s erre a sorra felbukkanó népi jelek alapot is szolgáltatnak), hogy a székely írás jeleinek csak egy töredékét ismerjük, s várható a lajstromból hiányzó felbukkanása, például a népi jelek között, vagy a régészeti emlékeken. Azonban ez utóbbi esetben sem fog előkerülni néhány ezer jel – mert ennyi jelre (a használat jellege és talán nyelvi okok miatt) sohasem volt szükségünk.

Az óperzsa ékírás jelszáma és jeleinek típusa

Az óperzsa ékírás nem a mezopotámiai ékírások családjába tartozik, hanem olyan jellegű helyi írásból alakulhatott ki az ékírási technológia átvételekor, mint amilyen a székely írás korabeli előzménye lehetett. Ezért a belőle levonható tanulságok is hasznosíthatóak a székely írás eredetének kutatásakor. Az összesen 37 óperzsa jeltől 3 magánhangzójel, 1 pedig szójel (Ahuramazda isten jele). Az írás így szó- szótagoló rendszernek minősül, amelyet az alacsony jelszám ellenére is minden további nélkül lehetett használni.

Elméleti megfontolások

De akkor miért állítja mégis azt Mandics György, hogy a szó- szótagoló írásokhoz „*minimum néhány ezer jel*” szükséges?

Nos azért, mert a jelszámot illető érvelése félrevezető; mert nem ismeri eléggé a világ írásrendszereit; s a könyve írásakor nem a megbízhatóságra törekedhetett, hanem valami másra, talán a hangulatkeltésre. Sajnos – bár könyvének címe a rovásunk múltját ígéri – fogalma sincs a székely írás szó- szótagoló írásemlékeinek és a neolitikus világmodelleknek az olvasási módjáról sem. Ha a saját írásunk szabályrendszerében jobban eligazodna, valamint nem az egyiptomi, vagy a kínai szó- szótagoló írásrendszerek ma ismert magas jelszámából indulna ki, akkor nem lenne min fennakadnia. Ezen antik írások kialakulásakor ugyanis az

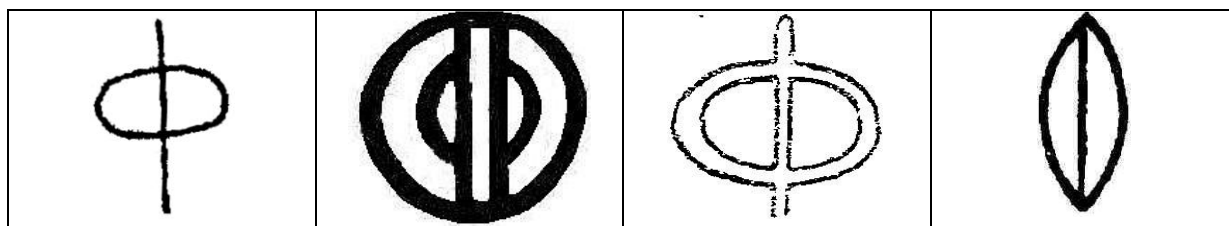
alapjelek száma csak 200 körüli volt Maurice Pope³ szerint; s ez a szám már közel áll a magyar jelkincs feltételezhető jelszámához.

Ismert dolog, hogy a kínai írás jelei többnyire (a székely ligatúrákhoz hasonlóan) az alapjelek kombinációi. Ebből az következik, hogy a kínai, vagy az egyiptomi jelek nagy számára való hivatkozással Mandics György félrevezeti az olvasóit. Aki a székely írás jelszámába nem számítja bele a ligatúrákat és a jelmontázsokat; a kínai írás esetében azonban fel sem merül benne, hogy ugyanígy járjon el (s csak az alapjeleket vegye figyelembe) – annak az érvelése nem korrekt. S ez a legkevesebb, amit elmondhatunk róla.

Az antik írások a kezdetekkor a jelszámukat, a rendszerüket és a jelformákat tekintve is hasonlóak voltak a szó- szótagoló rendszerű székely íráshoz; mert mindegyik írás ugyanabból az ősi írásrendszerből fejlődött ki. A székely írás ligatúrái ugyanannak az ősi jelképző elvnek köszönhetik a létüket, mint a kínai jelmontázsok. A fejlődés során aztán mindegyik írás a saját körülményeinek (például a jelölt nyelvnek) megfelelő pályát futott be; s ennek megfelelően lett több, vagy kevesebb jele; vált szó- szótagoló, vagy betűző írásrendszerré. A székely írás a szójelekkel visszaadhatatlan magyar ragláncok miatt a betűírás irányába fejlődött tovább. A kínaiak meg az egy szótagú szavakat használó kínai nyelv sajátosságainak megfelelően az eredeti jeltársító (ligatúra- és jelmontázs-képző) technológiánál maradtak és egy csomó összetett jelet fejlesztettek ki.

Az ismert jelszám várható módosulása

Lehetséges, hogy a székely jelek népi, uralmi és vallási rokonságának (a magyar jelkincsnek) a feltérképezésekor találunk még néhány jelet a magyar jelanyagban, amivel a jeleink száma közelíthet az egyiptomi, sumer, hattita és kínai alapjelek számához. Különösen izgalmas, hogy ezeket az írásrendszereket közös alapjelek kötik össze, amelyek rendre megtalálhatók a székely írásban is (mint pl. az „us”). Már ma is rendelkezünk annyi jelpárhuzammal, ami alapján feltételezhetjük, hogy a székely írás őse azonos ama jelkészlettel, amelyből a fenti antik írások is kialakultak.

2. ábra. Balról jobbra: a kínai „fűt” és a hattita hieroglif „Isten” szójel, egy kaliforniai indián sziklajel, valamint a székely írás „us” (ős) szójele; valamennyi jel a Tejút hasadékát ábrázolja, amelyben karácsonykor a Nap felkel; a jelentésváltozatok a kapcsolódó ősvallási képzeteknek felelnek meg

Mandics Györgynek e három kötetes, kb. 2000 oldalas művében nem sikerült megállapítania a székely írás jeleinek a számát. Jellemző, hogy most is csak „*negyven körüli elemből álló jelrendszer*”-t emleget a székely írásról is szólván, bár Thelegdi eleve hatvanöt székely jelet mutat be. A szerző ezek közül csak a betűnkkel hajlandó foglalkozni, a szó-, szótag- és mondatjeleinknek a létét sem nyugtázza. Ezzel a hibás eljárással nem áll egyedül, de ez legyen azon „*szakértők*” szégyene, akik nem ismerik az írásunkat.

A magyarázat az, hogy volt egy hieroglifikus írásmódunk, amelyik szó-, szótag- és mondatjeleket is alkalmazott, s amely még a kőkorból maradt ránk. Lehet, hogy egyedül állok ezzel a kijelentéssel, de nincs is szükség arra, hogy ezt Mandics György, vagy bárki más

³ Maurice Pope: *The Origins of Writing in the Near East*, Antiquity, XL, 1966.

jóváhagyja (azonban Simon Péter, Novotny Elemér és Forrai Sándor semmi kivetnivalót nem találnának benne). Egy felfedezés tudományos igényű igazolása, vagy cáfolata nem azon múlik, hogy egyes sörbaráti társaságok, vagy akár az Akadémia tagsága megszavazza-e, vagy sem – hanem az alátámasztáson.

Konklúzió

Nincs okunk arra, hogy módosítsuk a székely írás egykori szó- szótagoló alkalmazására vonatkozó felismerésünket. Annál inkább sincs erre szükség, mert a magyar fazekasok máig olyan jelekkel díszítik az archaikus mintát követő cserépedényeiket, amelyeken e szó- és mondatjelek elolvashatók (ami a szövegközi ábrák segítségével ellenőrizhető). Ez az íráshasználati hagyomány követhető visszafelé a múltba, egészen a kőkorig (például a 7500 éves szentgyörgyvölgyi tehénszoborig). Mandics György persze – különböző megalapozatlan kifogásokat hangoztatva – ezekkel az olvasataimmal sem ért egyet. E téveszméjén talán segíthetne a létező szó- szótagoló és mondatjeles írás-alkalmazásaink gondos tanulmányozásával.

Vagyis nem én kergetek „rögeszmésen egy kimérát”, csupán Mandics György nem érti a körülötte lévő magyar jelvilágot. Ehhez persze joga van, mert nem kötelező egyformának lennünk. Könyvet is adhat ki, mielőtt tisztázná magában ama téma alapismereteit, amelyről ír (s ezzel a gyakorlattal sem áll egyedül).

Az ajkain néma áhítattal csüggő nyájas olvasót azonban nem kellene félrevezetnie, mert azzal már átlépi az etikai korlátokat.

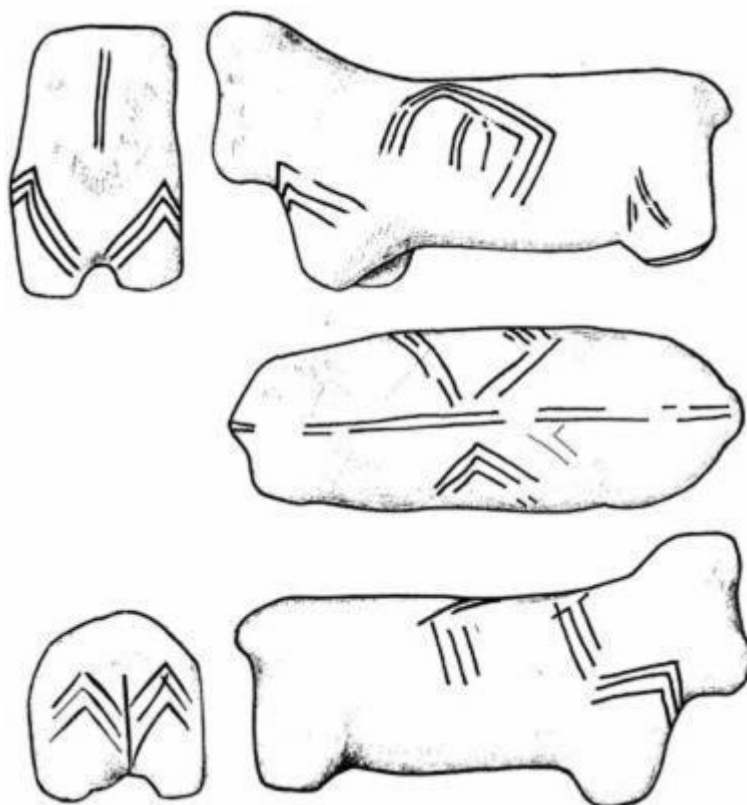
Szövegközi ábra. Korondi kancsó a világoszlopot (égigérő fát, Tejutat) leíró jelekkel

Mandics György téved a szentgyörgyvölgyi tehén jeleiről szólván

Azt írja ugyanis a *Róvott múltunk* c. trilógiája utolsó kötetében, hogy „A jelek pontos másolása elemi követelmény”. Azonban nem az általam közölt jelek rajza, vagy a jelek általam adott értelmezése pontatlan; hanem az ő eljárása és érvelése.

Kifogásolja Sebestyén Gyula „javítási elméletét”; s tévesen azt feltételezi, hogy átjavítottam a tehén jeleit a koncepcióm alátámasztása érdekében.

Majd ő javít egyet a tehénszobor jelein, amikor gondolatban összeköti egymással a gerinc vonalát a *sár* és a *Ten* jelekkel – bár tudja, hogy azok a szobrocskán nem érintkeznek egymással.

1. ábra. A szentgyörgyvölgyi tehénszoborról készített rajzom, amelyet Mandics György szerint a prekonceptióm igazolásának megfelelően alakítottam ki; a jobb felső sarokban a tehénszobor bal hátsó lábán tisztán látszik az a létező *sarok* jel, amit Mandics György nem vett észre

Mandics György a saját hibáját próbálja a nyakamba varrni?

A szerző az említett kötet 310. oldalán egy kritikus hangvételű fejezetet szentel a 7500 éves tehénszobor jeleinek, illetve a róluk adott magyarázataimnak.

Azonban most is csak a felületessége vált nyilvánvalóvá.

Pedig pontos rajz állt a rendelkezésére, mert amit Bánffy Eszter régész közöl a tehénről, az nem szorul helyesbítésre. A rajz kifogástalan, legfeljebb a jelek értelmezésén lehet vitatkozni.

Eddig mindössze egy ellenvélemény merült fel; amely szerint nem írás, hanem díszítés lenne a tehénen. Most ezt Mandics György megismétli.

Azonban a bírálóm tévesen gondolja egybetartozónak az egymástól szemmel láthatóan független jeleket (a *szár* és a *Ten* szójelet, valamint a gerinc vonalát).

Azt sem sikerült helyesen felmérnie, hogy melyik jelet tartom a bal hátsó lábon a *sarok* szójelének (a *Ten* jel egyik felével keveri össze).

E tévedések okozták a kötetében közölt félreértéseit.

Megkoronázta mindezt azzal, hogy a saját tévedései miatt az én magyarázatomat vélte megalapozatlannak, a szándékaimat pedig inkorrektnek – bár erre nem volt semmi oka.

Kinek is van prekonceptiója?

A fejezetben a prekonceptiójukat követő szerzőknek címzett dörgedelme így szól: „*Sebestyén Gyula „javítási elmélete”, miszerint az egykori másolók munkáját fel kell javítani, hogy értelmes feliratot nyerjünk, bár érthető, sajnos, az önkényesség elszabadításához vezetett. A határt nehéz megvonni, ha egyszer egy prekonceptióval indulunk neki a javításnak. A módszert sajnos, sokan gyakorolják, tudósok és nem tudósok is. Varga Géza „szentgyörgyvölgyi tehénszobor-másolata” (összevetve a tudományos másolattal ...) valóságos gyűjteménye az ilyen prekonceptiós átrajzolósi stílusnak, hogy az eredmények jobban passzoljanak.*”

Prekonceptiója persze nem csak egy szerzőnek, hanem a kritikusának is lehet. Ha azt akarjuk tisztázni, hogy most melyik esettel állunk szemben, akkor néhány támpontunk azért akad a kérdés eldöntésére. Például az, hogy Mandics György a könyvében minden előzetes vizsgálat és különbségtétel nélkül sírrabló brigantiknak minősítette a székely írás antik eredetét vizsgáló kutatókat. Ez arra utal, hogy neki vannak előzetes fenntartásai ebben a témában, amit az érvelésében mutatkozó hibák csak alátámasztanak.

Van-e jó rajzunk a tehénszoborról?

Mandics György „*tudományos másolat*”-nak nevezi a Bánffy Eszter által közölt rajzot, ami egyrészt túllihegése a valóban jó rajznak (könnyű jó rajzot rajzoltatni egy hivatásos grafikussal, akinek napokig az asztalán lehet az eredeti szobor); másrészt pontatlan a megfogalmazása, hiszen nem másolatról, hanem csak egy rajzról van szó. Bánffy Eszter rajzát szembeállítja az én rajzommal, amelyet a prekonceptióm igazolására szánt hamisítványnak ítél. Ebből a vádból persze semmi sem igaz – mint az alább könnyen belátható.

2. ábra. A szentgyörgyvölgyi ég szójel (balra), az eget tartó fa képszerű ábrázolása egy hattita fémplaketten (középen) és a székely „g” (ég) jel Kájoni Jánostól (jobbra)

Ugyanis Bánffy Eszter jó rajza a jeleket (azaz a lényegét) illetően nem tér el az enyémtől – mert pontosan ugyanazok a jelek láthatók ezen is, meg azon is. Ezt bárki ellenőrizheti, aki egymás mellé teszi a rajzokat. Ez esetben azonban Mandics Györgynek meg kellene mutatnia, melyik részletet véli prekonceptiós elrajzolásnak a rajzaimon. Tartok tőle,

hogy csak azért nem mutat rá pontosan a rajzban elkövetett hibámra (mondjuk pirossal körbekerítve), mert nem a rajzommal, hanem a szándékaival van hiba. Mandics György mindenáron szeretne hibát találni a neolitikus írásemlék tölem származó olvasatában; ez azonban eddig sem sikerült neki, s remélhetőleg a jövőben sem fog.

Az ég jellel kapcsolatos kritika

Az ég jelről, amely a tehén jobb és bal oldalán egyaránt megjelenik, a következőket állítja Mandics György: *„Varga ... elhagyja a középső jelek egyik vonalát, ami a jelet fésűformává alakítaná: két-két 3 vonalas szélső, s két-két vonalas belső jellel. Ez már semmilyen rovásjelre nem hasonlít”.*

Sajnos Mandics György megfogalmazása most is zavaros, rajzot pedig nem készít arról, hogy szerinte hol is hagytam volna le azt a hiányzó vonalat. A valós írástörténetünkre kíváncsi olvasóknak talán nem kell bizonygatnom, hogy a legjobb tudásom szerint, lelkiismeretes munkával készítettem a rajzaimat. A Bánffy Eszter által közölt rajz csak az árnyékolás miatt több az enyémnél.

Mandics György nem vállalta a szerinte hiányzó vonal megrajzolásával járó munkát és felelősséget. Így aztán az ellenőrzés lehetőségétől kevéssé fenyegetve azt mond, amit akar. Nem derülhet ki, hogy ahol ő vonalat feltételez, ott valójában csak egy sérülés van-e, vagy esetleg az se. A tehén ugyanis tele van kisebb-nagyobb sérülésekkel és bemélyedésekkel, amelyeket csak a fényképek, vagy az eredeti tárgy (esetleg a hiteles másolat) alapján lehet elkülöníteni a jelektől. Mandics György – a tudomásom szerint – mindezekkel a kellékekkel nem rendelkezik, ezért csupán Bánffy Eszter rajzára hivatkozik. Ez azonban nem alkalmas hivatkozási alap, mert egyrészt a két rajz között nincs lényegi eltérés; másrészt Bánffy Eszter rajza – helyesen – nem is tünteti fel a tehénszobor felületének legapróbb egyenetlenségeit.

Ha a rajzok részleteit ellenőrizni akarjuk, arra esetenként nem is elegendő egyetlen fénykép, legyen annak bármilyen jó a felbontása. Több különböző szögből és eltérő megvilágítással készített felvételt együttesen értékelve lehet valamit mondani a tehénszobor felületén lévő egyik-másik „vonalról”. Hónapokig, ha nem évekig tartó munka ez – amelyet nem könnyű elvégezni s persze tévedni is lehet közben.

Az írástörténeti kutatás egyébként mindig is a tévedések meghaladása útján jutott előre. Egyes szerzők egész életműve alig volt több egy-két jel jó azonosításánál a seregnyi tévedés mellett. A szentgyörgyvölgyi tehénszobor feliratának elolvasásakor sincs védőoltásunk a hasonló tévedések ellen. Azonban nem gondoljuk, hogy az olvasatunk cáfolatát, vagy pontosítását alapos munka nélkül, könnyű lenne megfogalmazni; s ezt éppen Mandics Györgytől várhatnánk. Sőt, inkább arra számítunk, hogy ilyesmire egyáltalán nem kerül sor, s különösen nem fog ez megtörténni felületes és hozzá nem értő szerzők tollából.

Mandics György nem vállalkozott a saját ötlete lerajzolására, pedig a tudományos igényű cáfolathoz egy jobb hipotézisre s egy jobb rajzra lenne szükség. A tudományos igényű cáfolat ugyanis nem jelzőosztogatást jelent, hanem komoly munkát. Mandics Györgynek például ki kellene fejtenie, hogy ugyan mit keresne egy „fésű” a tehén oldalán. Én pontos magyarázatát adom az ott lévő ég jelnek, felsorolva annak seregnyi párhuzamát, megvilágítva az ősvallási jelentőségét és persze a magyarázat szerint ez a jel szerves egészet, rendszert alkot a tehén többi jelével is.

Mandics György nem állt elő hasonló értelmezéssel. Egyrészt azért, mert ilyesminek az összeállítására nem képes, vagy nem hajlandó; másrészt azért, mert a tehén jelei nem is engednek meg hasonló alaposságú, de az enyémmel ellentétes magyarázatot. Mandics György nem bizonyította, hogy a tehén oldalán lévő jel valóban fésűt ábrázolna, a „fésűt” meg sem próbálja beleilleszteni a tehénen lévő ábrázolások rendszerébe sem. S persze semmit nem

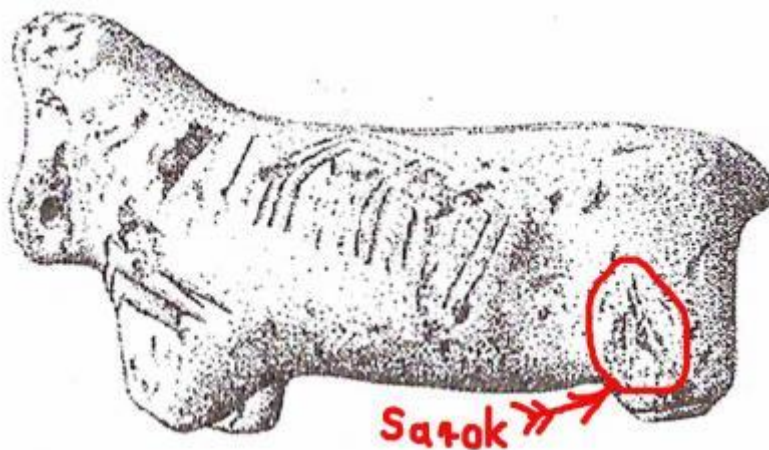
mond a jelek nyelvi és ősvallási, vagy bármilyen más háttéréről; amely egységes rendszerbe fogná a tehen jeleit.

Márpedig ilyesmire szükség van, ha a tehenet le akarjuk írni, mert az nem kétséges, hogy a szobrocska ősvallási célokat szolgálván nagyobb (nyelvi, ábrázolási stb.) rendszerek részét képezte. A jelei sem tekinthetők véletlen díszítéseknek (az írásjelekkel való véletlen egyezés lehetőségét egyébként az 1993-ban Nemetz Tiborral, a Matematikai Kutatóintézet munkatársával közösen elvégzett valószínűség-számításunk kizárja).

Mivel Mandics György ilyesmivel nem bíbelődik, az olvasatomnak nem is adhatta a tudományos igényű cáfolatát.

A karaván azért halad

Nincs okom az *ég* szójel rajzának a pontosítására sem, mert azt is jól rajzoltam le. Azt pedig, hogy hasonlít-e a székely írás „g” (*ég*) jelére, aligha kell bizonygatnom. Az persze igaz, hogy a szentgyörgyvölgyi és a székely jelek nem pontosan egyformák. A tehénszobor 7500 éves, s az lenne különös, ha az eltelt idő alatt semmit sem változott volna az írásjel. A következő változásokról számolhatok be:

3. ábra. Bánffy Eszter „tudományos” rajzán is látszik a bal hátsó láb *sarok* jele (bekarikázta VG), ami elkerülhette Mandics György figyelmét

- Az írástechnológia az agyagba karcolás (vagy vésés) helyett Kájoni esetében papírra írásra változott (Kájoni jelformáját azonban még a rovástechnológia határozta meg). Az pedig köztudott, hogy az írástechnológia megváltoztatja a jelek alakját.
- Az írásalkalmazás az ünnepi, különleges és ritka alkalmazás helyett mindennapivá vált – amiből következően jelentkezett egy igény a jelforma egyszerűsödésére.
- A szentgyörgyvölgyi jel az *ég* szót jelölte, mai székely megfelelője már csak a „g” hangot – azaz a tartalmi egyszerűsödés a jelforma egyszerűsödésével párhuzamosan történt.
- A jelvonal többszörös kihúzása helyett idővel (a könnyű alkalmazhatóság érdekében) kialakultak és elterjedtek az egyvonalas változatok is. A szentgyörgyvölgyi *Ten* esetében például azt figyelhetjük meg, hogy a jel kettéhasadt: a háromvonalú változat a ritkábban használt nikolsburgi „tprus” jelben, az egyvonalú pedig a valamivel gyakrabban használt nikolsburgi „nt/tn” (*Ten*) jelben maradt ránk.
- Az *ég* jel eredetileg szimmetrikus volt (mert az eget tartó fa kompozíció szimmetrikus). Később – feltehetően a rovástechnológia alkalmazása miatt – a középső függőleges vonal oldalra került (a jelentést azonban a kínai lolo írás „ég” szójele megőrizte).

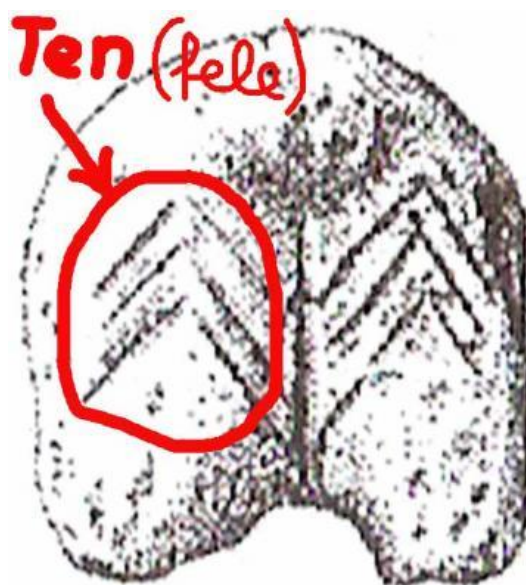
A *sarok* és a *Ten* szójelek vélt hibái

Bírálómnak két megalapozatlan kifogása is van a *sarok* és a *Ten* jelek elhatárolását (létét) illetően.

- Az egyik az, hogy szerinte a tehén homlokán lévő *szár* jel és a fenékén lévő *Ten* jel tengelye össze van kötve a tehén hátán a gerinc vonala által – azaz sem a *szár*, sem a *Ten* jel nem létezik önállóan.

- Amihez még hozzáteszi, hogy a tehén hátsó lábain nincs ott a *sarok* jel sem (amelyeknek pedig mind a négy lábon ott kellene lennie, „*hogy fel ne boruljon*”). Amit én *sarok* jelnek néztem, azok – szerinte – az említett *Ten* jel részei. Ezeket – úgy véli – nem vehetném figyelembe egyszer *sarok* jelként, egyszer meg *Ten* jelként.

A fenti kifogások azonban megalapozatlanok, ami – Mandics György megszokott felületességét ismerve – már nem is meglepő.

4. ábra. A tehénszobor hátsó fele a *Ten* jellel (a *Ten* egyik fele be van karikázva); MGY tévesen úgy véli, hogy ezt tartom *sarok* jelnek

A felfedezés és a cáfolat értéke

Említettük már, hogy a Bánffy Eszter által közölt rajz jó. Ez alapján azonnal el tudtam olvasni a szobrocška feliratát – mert már gyakorlatom volt a hasonló világmodellek olvasásában. Mégis több éven keresztül dolgoztam azon, hogy a szobrocška jeleit ellenőrizsem.

Már az is eltartott vagy két-három évig, amíg sikerült engedélyt szereznem a szobor hiteles másolatának elkészíttetésére (amelyért többet fizettem ki a havi nyugdíjammal). Elmondhatom, hogy a szobor is, meg Bánffy Eszter róla írt szakdolgozata is volt a kezemben. Ezen felül több tucat részletgazdag fényképet is kaptam a Magyar Nemzeti Múzeum munkatársaitól, amiért itt is köszönetet mondok nekik. S persze, hosszú hónapokat töltöttem el a tehénszobor fényképen meglévő részleteinek tanulmányozásával.

Hiábavaló ábránd abban bízni, hogy súlyos hibát követtem el a jelek feltárásában és értelmezésében. Amint azt sem gondolhatja senki, hogy két perc alatt jobb magyarázatát adhatja a jeleknek.

Mandics György a könyvtárakból összelapátolt három kötetében sokszor bebizonyítja, hogy az olvasottakat nem érti, vagy nem akarja megérteni. Ez esetben is erről van szó: egyszerűen elnézte a hátsó lábakon lévő (az egyik esetben lepusztult) *sarok* jelek helyzetét.

A szerző – tévesen – azt feltételezi, hogy az 1. ábrán látható *sarok* jel helyett a 4. ábrán bekarikázott jelrészletet tekintetem egyszer *sarok*-nak, máskor meg a *Ten* részének.

A rajzon az is felmérhető (de a szobron ez még nyilvánvalóbb), hogy a *Ten* jel nem érintkezik a gerinc vonalával.

5. ábra. A tehén faráról készített újabb rajzom; a felső szélén látszik a gerinc kettős vonala, ami a háton, még a farokcsont előtt megszakad; a farokcsonton megjelenik két sérülés (amit talán véletlenül okozott a gerincvonalat meghúzó eszköz); majd a farokcsont alatti folyamatossági hiány után megjelenik a *Ten* jel, amelynek a függőleges tengelye már nem két, hanem csak egyetlen vonallal van meghúzva – azaz nem lehet a gerincvonal folytatásának tekinteni, mint azt Mandics György gondolja

Válasz a *szár*, a *Ten* és a *sarok* jellel kapcsolatos ellenvetésekre

Visszatérve a fent említett két kifogásra, azokra a következő választ lehet adni:

- Sem a *szár*, sem a *Ten* jel nem érintkezik a gerinc vonalával, amiből következően azok önálló jelek.

Akad azonban egy említésre méltó körülmény, amely e három vonal valamilyen – az ősvallási gondolatrendszerben való – felületes összetartozását mégis megengedi.⁴ Az emberi és az állati testet a kozmosz szerkezetével összevető ősvallási szemlélet szerint ugyanis a gerinc az égigérő fának (a Tejútnak) felel meg. Mivel a gerinc két végén lévő *szár* és *Ten*

⁴ Ez azonban mégsem támogatja Mandics György ötletét, aki a tehénszobor jeleit csupán dísznek szeretné minősíteni és tiltakozik az ellen, hogy jelentést hordozó jelekként értelmezzük őket. Ha elfogadná, hogy e jelek az ősvallás világelképzelését rögzítik, akkor a világ legrégebbi, elolvasható írásemlékének kellene elismernie a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti kiállításán megtekinthető szentgyörgyvölgyi tehénszobrot. Természetesen, nincs szükségünk Mandics György jóváhagyására, hiszen a tények magukért beszélnek.

jelek is az égigérő fa ábrázolásai,⁵ ez elvileg lehetőséget adhatna a gerinc és a jelek egyberajzolására, egyfajta ligatúra, vagy jelmontázs képzésére.⁶ Feltehető, hogy egy ilyesfajta megközelítés indokolhatta a tehén gerincvonalának meghúzását. Azonban e szempont már nem volt elegendő ahhoz, hogy a jeleket a gerincvonallal egyberajzolja a szobor készítője.

Ha meg akarjuk vizsgálni, hogy a gerinc vonala miért nem érintkezik e két jellel, akkor a következőket kell figyelembe vennünk.

A *szár* jelet és a gerinc vonalát egyaránt kettős vonallal húzta meg a szobor készítője, ami – egy grafikai megközelítés esetén – a rokonság jeleként értelmezhető. A *szár* azonban egy méltóságjel,⁷ a gerinc pedig csak a világoszlopra utal, ami indokolhatta a gerinc és a *szár* jel megkülönböztetését.

- A *szár* jel (ez esetben és ebben a korban) már nem a kozmosz tartószerkezetére utal elsősorban, hanem a *szár* „úr” méltoságnévre. Ezért jelenik meg önálló jelként a fejtetőn, a méltóságjelvények viselésének helyén.

- Másrészt, az is oka lehet a gerinctől való megkülönböztetésének, hogy a *szár* (az égigérő fa, vagy Tejút) a valóságban függőlegesen áll, ezért a tehén vízszintes gerince nem igazán alkalmas a megjelenítésére.

Hasonlóképpen értékelhetjük a *Ten* jel és a gerinc vonalának kapcsolatát is. Igaz, hogy a *Ten* jel szimmetriatengelye is azonos a világegyetem tartóoszlopával, azonban a *Ten* jel szára mégsem érintkezik a gerinc vonalával. Aminek szintén két oka is lehet.

- Egyrészt az, hogy a *Ten* jel szárának függőlegesnek kell lennie, a tehén gerince pedig vízszintes.

- Másrészt a *Ten* jel a termékenységre utal,⁸ az égigérő fának a termékenységgel összefüggő aspektusait fejezi ki.⁹ A szobor alkotójának a jelek elhelyezésekor e mondanivalót össze kellett egyeztetnie a tehén szerveinek funkciójával is. A jelet ezért nem rajzolhatta a gerincre, csak a nemiszervre. A vonal megszakítása is azt jelzi, hogy a *Ten* jel a gerinctől elkülönült mondanivalót képvisel.

Azaz nincs igaza Mandics Györgynek, amikor ezt a (szerinte) a tehén „orrától a farkáig” végigvonuló vonalat egy elegáns díszítő csíknak tartja. Egyrészt azért, mert a szobrocska készítője nem szobadísz készített a nappalijába; hanem egy ősvallási gondolatrendszert kívánt megörökíteni a korabeli vallási kultusz számára.¹⁰ A vonal egyébként sem vonul végig a tehén orrától a farkáig (ráadásul nem is a farokig, hanem a nemiszervig kellene végigvonulnia a mandicsi logikának megfelelően). A folyamatossági hiány ténykérdés, amit ellenőrizni lehet Bánffy Eszter rajzán is meg a tehénszobron is.¹¹

⁵ A magyar koronázási palást égigérő fa ábrázolásának szára is az uralkodó gerincére simul, mert az eltelt néhány ezer év ellenére ugyanezt az ősvallási gondolatrendszert követték a palást készítői is. Az uralkodó a palást felvételekor képletesen eggyé válik az égigérő fával azonos Istennel, s azt követően mintegy ő tartja felettünk az eget (gondoskodik a világunk fennmaradásáról).

⁶ A tehénszobor talán lehetőséget ad e hármas vonalrendszer (a gerinc, a *Ten* és a *szár*) jelmontázsként való közös értelmezésére. Ez esetben a gerinc vonala kiegészítő magyarázatként szolgálhat a *Ten* és a *szár* jelek értelmezésekor. A gerinc vonalát nem kell elolvasni, de a szemléltetőben tudatosulhat, hogy a *Ten* és a *szár* jelek a világ tartószerkezetével rokon fogalomkörbe tartoznak. A hasonló ábrázolások illusztrálják a jelmontázsok és a ligatúrák keletkezését, egyúttal a világmodellek kiolvasásának és értelmezésének a rendjét is.

⁷ Amelynek hangalakja összefügg az akkád *sar*, *sarru* „király” és a magyar *szár* „úr” szóval.

⁸ Vö. sumer *Tin* „élet”, magyar *teng*, *tenyészt*!

⁹ A Berze Nagy János által közölt keleti mítoszok szerint a születendő gyermekek lelkei a fa ágain honolnak.

¹⁰ Ezt általában elfogadják a régészek is. Azonban – a szükséges írástörténeti ismeretek hiányában – nem vállalkoznak és nem is képesek a részletek feltárására, az üzenet elolvasására.

¹¹ A gerinc vonala és a jelek közötti folyamatossági hiány nem zárja ki a jelmontázsként, ábrázolási konvencióként való értelmezésüket, mert a jelmontázs magyarázó jeleinek nem kell egymással érintkezniük.

A *szár* és a *Ten* jelek az égigérő fát és a véle azonos Tejutat jelképezik, amely a kozmoszt az emberi, vagy állati testtel összevető világnézetben azonos a gerinccel.¹² Azaz – ha a *szár* és a *Ten* jelek a gerinc vonalának meghosszabbításai lennének is – az akkor sem cáfolná az adott magyarázatunkat. A grafikai helyzet azonban mégis az, hogy a két jel nem érintkezik a gerinc vonalával. E tény cáfolja Mandics György (a tehén hátán lévő jelek közötti folyamatossági hiányon felületesen átlépő) ellenvetését. Éppen az a Mandics György jár el ilyen nagyvonalúan a jelek létező rajzával szemben, aki a pontos másolásukat elemi követelménynek hirdeti.¹³

- Rátérve a *sarok* jelekre, ez esetben sem adhatunk igazat Mandics Györgynek, mert az érvelése ismét csak a saját felületességére vet fényt.

A tehén jobb hátsó lábán jelentős felületi sérülés van, ami miatt arról a lábról valóban hiányzik, mert lepusztult a *sarok* jel. Ezt a jelet a többi lábon meglévő egyforma jel alapján itt is feltételezhetjük.

A bal hátsó lábán azonban ott látható a *sarok* jel is, meg a *Ten* jel is, egymástól jól megkülönböztethetően. Csak a *sarok* jelet Mandics György maszatnak nézhette, vagy nem vette észre a rendelkezésére álló, feltehetően csak másolt rajzon. Mentségére szolgáljon, hogy (a jobb hátsó lábról elveszetten túl) ez a *sarok* jel a tehénszobor legrosszabb állapotú jele. Azonban Bánffy Eszter is, meg én is megrajzoltuk, létezőnek tekintettük e vonalakat, amelyek legkönnyebben egy *sarok* jelként magyarázhatók (például azért, mert nélküle a tehén felborulna – mint azt Mandics György is felismerte).

Összegzés

Mandics Györgynek érdemes lett volna előbb alaposan ellenőriznie az adatokat, s csak azt követően bírálatot megfogalmaznia, ha nem akarta magát nagy nyilvánosság előtt lejáratni.

Talán megemlíthetem, hogy amikor – még az első kötet megjelenése előtt – értesültem Mandics György készülő trilógiájáról, segítségképpen felajánlottam neki a kézirat ingyenes lektorálását. Azzal hátrította el, hogy szinte minden második lapon engem emleget benne, ezért nem lenne helyes, ha én lennék a lektor.

Lehet, hogy ebben igaza volt – így azonban ez és még egy csomó másik tévedés benne maradt az anyagban és megjelent a kötetben is. Az olvasók pedig – nem minden alap nélkül – a szerzőnek szokták felróni a mű hibáit.

A korondi korsó „magas kő” mondatjele

¹² Ugyanez a gerinccel kapcsolatos szimbolika jelenik meg a szibériai sámánköpenyeken, egy inka uralkodó palástján és a magyar koronázási paláston is.

¹³ Mandics György észreveszi a gerincvonal két végén lévő folyamatossági hiányt, de a gerincet és a jeleket mégis egyetlen vonalnak tartja – azaz gondolatban jelrekonstrukciót hajt végre. Korábban azonban megrója a jelek rekonstrukcióját támogató Sebestyén Gyulát. Más szemében a szálkát?

Mandics György a székely írás jelsorrendjéről

A székely írás jelsorrendjének Mandics György által adott értékeléséből kiderül, miért írhatta azt Püspöki Nagy Péter és Sándor Klára, hogy az akadémikus tudomány nem ismeri a székely írással kapcsolatos alapfogalmakat sem.¹⁴

A nyájas olvasó csóválhatja a fejét. Ez a szakterület kívül esne a Tudomány határain?¹⁵ S ha így van, ez miképpen lehetséges? A kérdésre Mandics György új kötetének köszönhetően tudunk válaszolni.

A minap megjelent *Róvott múltunk* c. kötet legérdekesebbnek ígérkező fejezete *Az írás rendszere* címet viseli. Azért fontos e fejezet, mert aki az írás rendszerét helyesen írja le; az jobban megértheti a székely írás eredetét, helyesebben tudja értékelni a jelek és az írásrendszer párhuzamait is. Ha például nyilvánvalóvá válik, hogy a székely írásnak szó- és szótagjelei is vannak, akkor az írásunk rokonságát a szó- szótagoló írások (az egyiptomi hieroglif írás, a sumer képirás, a hettita hieroglif írás, az urartui hieroglif írás, a kínai írás, az indián ősvallási jelek, a magyar népi hieroglifák stb.) között kell keresni.

Persze, a dolog fordítva is igaz: aki nem nyitott a távlatokra (a székely írás eredetéről és kapcsolatairól nem alakít ki helyes képet); az az írás rendszerét sem képes jól leírni.

Mandics György a *Mit árul el az ábécékben a betűk sorrendje?* alcím alatt tárgyalja a székely jelsorrendet. Amihez az a megjegyzés kívánczik, hogy a székely írás „ábécéi” rendszerint nem igazi ábécék, mert szó- és szótagjeleket is tartalmaznak. Azaz a kérdés nem pontos, a megfogalmazás elárulja a szerző hozzá nem értését és előre vetíti a válasz irányultságát is.

A szerző szerint: „Nagy valószínűséggel volt egy eredeti ábécénk, amelyik betűsorrendjét a jelenlegi adatok alapján nem lehet megállapítani. Ebben Németh Gyulával értünk egyet (Németh 1934, 13).”

Mandics Györgytől nem tudjuk meg, miből gondolja ő, vagy Németh Gyula, hogy az eredeti „ábécénk” jelsorrendje eltért volna a most ismert legkorábbtól, a Nikolsburgi ábécé jelsorrendjétől. Eltérésre utaló adat ugyanis nincs.

„Az is világos” – írja a szerző – „amit Fischer, Németh, Csallány egyaránt megállapított, hogy a megmaradt ábécék valamilyen módon mind a latin ábécét követik.”

Azonban Fischer, Németh és Csallány abból a körből való, amelyik Püspöki Nagy Péter és Sándor Klára álláspontja szerint nem ismeri eléggé a székely írást. Ugyanis lényeges eltérés mutatkozik a Nikolsburgi ábécé jelsorrendje és a későbbi székely ábécék jelsorrendje között. Az utóbbiak valóban a latin ábécé jelsorrendjét követik, ami miatt ezek nem tekinthetők a székely jelsorrend illusztrációjának, ezekből a székely írás valódi jelsorrendjére nem is lehet következtetni.¹⁶

Bár pusztán a jelsor hasonlóságából nem következik az átadás iránya, az említett tudósok mégsem gondoltak arra a lehetőségre, hogy a székely írásból is származhat a latin

¹⁴ Mandics György nem tartozik az akadémikus áltudomány berkeibe, csak a köreikben kötelezőnek tűnő útszéli modort vette át tőlük. Ilyen elsősorban a „finnugrista szókincs” alkalmazása a tudományos igényű érvelés helyett. Ide sorolható a félműveltekre oly gyakran jellemző indokolatlan gög, a felületesség és az anyagismeret-hiány mellett a magyar kultúra alábecsülése, valódi eredetének tagadása is. Ezek ama tulajdonságok, amelyek szükségesek ahhoz, hogy belássuk Püspöki-Nagy Péter és Sándor Klára állításának igazát.

¹⁵ Igen, erről van szó. Szinte kivétel nélkül olyanok szólnak hozzá a székely írás eredetének kérdéséhez, akik sem az íráselmélettel, sem az írástörténettel nincsenek tisztában. Ha mindeközben még „osztják az észt” is, akkor az egyszerre tragikus is, meg komikus is.

¹⁶ A későbbi székely ábécék a latin írás jelsorrendjének megfelelő sorrendben közlik a székely jeleket – azaz nincs sok közül az eredeti székely jelsorrendhez, ami csak a Nikolsburgi ábécében maradt ránk. A Nikolsburgi ábécé legközelebbi rokona az ugariti jelsor, amelyik szintén a latinos jelsorok közé tartozik, de az sem a latin írásból való átvétel, hanem egy jóval korábbi önálló írásrendszer.

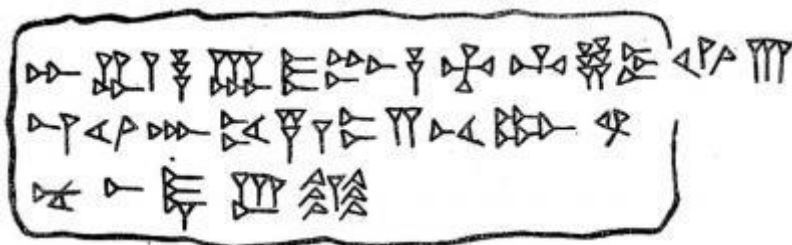
jelek sorrendje; vagy, hogy mindkét sorrend származhat egy korábbiából. Azért nem merült fel bennük e két lehetőség vizsgálatának szükségessége; mert mindannyian az uráli erdőkből kimerészkedő, idegenek által nem túl régen civilizált primitív magyarságról alkotott finnugrista téveszmék bűvkörében éltek.

Azaz a székely írás jelsorrendjének latin eredetéről alátámasztás és ellenőrzés nélkül ismételtetett álláspont csupán egy minden alapot nélkülöző prekoncepció.

A latinos jelsorrend nem a latin írás találmánya, hanem megtalálható volt az már egy sor régebbi írásban is. A legkorábbi ismert ábécé, amelyikben a latinos sorrend felismerhető, az ugariti ékírásos ábécé. Ennek jelei eredetileg egy helyi lineáris írás jelei voltak, amely hasonló lehetett a székely íráshoz. Az ékírásos technológia átvételekor azonban az ugariti írás elvesztette a korábbi formakincsét; s ma már nem tudjuk, hogy milyen alakúak voltak az ugariti írás eredeti lineáris jelei. Szerencsére az ékírásos ugariti jelformák is megőrizték a korábbi lineáris jelek jelsorrendjét, ami lehetőséget ad nekünk annak megállapítására, hogy a székely, vagy a latin jelsorrend őrzi-e hívebben az eredeti hagyományt (1. ábra).

Nikolsburgi:	Zs	S	T	nT	U	V	ö	ü	SZ	Z	zT	sT	tp	rus	us
Ugariti:	Z		T	T	e/i	U			S						
Kazár:		S	T	T	U		ö	ü	Z	S		T			
Görög			T		U										
Latin		S	T		U	V			Z		X				

1. ábra. A nikolsburgi ábécé jelsorának végét néhány további latinos sorrendű ábécé végével összehasonlító táblázat; piros vonallal jelölve azok a részletek, amelyek a székely jelsort a kazár és/vagy az ugariti ábécéhez kötik, de megkülönböztetik a latin ábécétől

2. ábra. Az ugariti ékírásos ábécé agyagtáblán megőrződött eredeti jelsorrendje

Mandics György úgy véli, hogy „*akik az ábécét (a székely ábécét – VG) leírták, hasonulni akartak a latinhoz, amit előbb tanultak meg, s csak utána a rovást.*” Ez a XXI. században valóban így történik, de a székely jelsorrend kialakulásakor még nem ez volt a helyzet. A Nikolsburgi ábécé esetében a székely jeleket nyilvánvalóan nem azért rakták az ugariti írásához közelálló ősi sorrendbe, mert utánózni akarták volna a jóval későbbi latin írás sorrendjét, hanem a magyar hagyomány, végső soron a jelek egykori ősvallási jelentősége miatt.¹⁷ Ez ellenőrizhető a jelek képi tartalmának, szóértékének és a magyar ősvallásnak a megismerésével.

¹⁷ A Nikolsburgi ábécé jelsorrendjének e magyarázatát 1998-ban *A székely rovásírás eredete* c. kötetemben adtam közre. Azóta – tudtommal – más magyarázat nem született a jelsorrendünkre. A latin hatás emlegetése nem tekinthető komoly hipotézisnek, hiszen a képviselői – miként az Mandics György idézett soraiból kiderül – nincsenek tudatában annak, hogy a Nikolsburgi ábécé jelsorrendje nem azonos a későbbi székely ábécék jelsorrendjével; s hogy ez utóbbiak nem is a székely írás jelsorrendjét képviselik.

Az ősvallás ismeretére azért van szükség, mert a székely írás a kőkori ősvallás jelképeinek leszármazottja. Mint minden vallás, az ősvallás is elméletből, szertartásból és jelképrendszerből állt. Ezért – ha ismerjük a magyar ősvallás legfontosabb tételeit és szereplőit – akkor felállíthatunk egy hipotézist a hozzájuk tartozó jelek sorrendjéről is.

Az eredeti ősvallási jelképek (szó- vagy mondatjelek) megértése ma már jórészt lehetséges. Néhány szójel, mint pl. az „us” (ös) és az „nt/tn” (Ten) esetében, ez egyszerű elolvasással történhet. A székely betűvé alakult szójelek esetében azonban – mint amilyen a „b” (Bél), „f” (Föld), „j” (jó), „a” (anya), „ty” (atya) stb. – az akrofónia rekonstrukciójára van szükség. Ezen adatok birtokában aztán belátható, hogy a jelek sorrendjét az ősvallási jelentőségük szabta meg.

3. ábra. A székely jelsorrend megértését lehetővé tevő párhuzam: a Dinger által közölt csukcs szójel-lista első három jele az „atya”, az „anya” és a „fiú” szójele, a kilencedik pedig a „jó” szójele; mindegyik jelnek van párhuzama a székely írásban („ty”, „a”, „gy” és „j”); a jelek ősvallási jelentősége a jelsor elején magasabb, később alacsonyabb

A székely jelsor elején az isteni triász jelképeit, mögöttük pedig a kisebb jelentőségű jelképeket találjuk. Az isteni triász névsora *Enedubelianus* vezér nevéből is kihámozható, ezek: *Enéh* anyaistennő, *Du* főisten és *Bél* fiúisten. A jelsorban nekik az „a”, „b” és „d” jelek felelnek meg.¹⁸ A „c” betű későbbi beszúrás lehet a jelsorban.

Az ugariti isteni triász nevei is magyar vonatkozásúak: az anyaistennő neve *Anat* (vö. *Enéh!*); *Él* főisten a magyarok Istenének *élő* jelzőjével rokon nevet visel; az ugariti *Baál* fiúisten neve pedig a magyar *Bél* fiúisten nevének megfelelője. Ezek az összefüggések arra utalnak, hogy a székely jelsorrend jobban kötődik az ugariti kultúrához, mint a latinhoz.

A latin írás és vallás esetében hasonló hipotézis nem állítható fel. A latin betűk akrofóniája a latin nyelv segítségével nem rekonstruálható, mert a latin betűk nem latin szavakból keletkeztek. A latinos jelsorrend azért nem magyarázható meg a latinból, mert a jelsorrend nem latin eredetű. Magyar eredetű azonban lehet a latinos jelsorrend; mert nem

¹⁸ A székely „a” (anya) jelnek az *Enéh/anya/ünő* szavak felelnek meg. A székely „b” betű *Bél* fiúisten jelképéből keletkezett (vö. a *Bél-pel-pil-pi-fiú* hangváltozással alakult ki a *fiú* szavunk!). A székely „d” betű az *Isten* „ös Ten” régi nevéből rövidült le az akrofónia során. Az istennév régi hangalakjára a „*Dana* verjen meg!” mondásból és a *Duna*, valamint a *Don/Thana* folyónevekből ismert isten nevéből is következtethetünk.

csak az akrofónia-rekonstrukciók végezhetők el a magyar nyelv segítségével, hanem a jelsorrend is magyarázható a magyar mitológia alapján.

Mandics György nem hasznosítja azokat a többhangértékű jeleinket, amelyekre építve a jelsorrend rokonsági viszonyait már tisztáztuk. Felsorolja a Nikolsburgi ábécé jeleit, majd hozzáteszi: „*Ha ebből kivesszük a hangkapcsolatokat, akkor a következő ábécé marad: A, B, C, CS, D, J, E, EG, GY, TY, CH, H, I, K, L, LY, M, N, NY, O, P, K, R, ZS, S, T, U, V, Ö, Ü, SZ, Z.*”

Így válik érthetővé, miképpen rekedt kívül a Tudomány határain a nemzeti írásunk.

Ha az írás rendszerének tisztázásakor az adatok közül minden indoklás nélkül „ki lehet venni” azokat a szó- és szótagjeleinket, amelyek lehetővé tennék a tisztánlátást; akkor szabadon lehet ismétелgetni a semmivel sem bizonyítható magyar- és tudományellenes prekonceptiót.

Szövegközi ábra. A világoszlop (égigérő fát, Tejutat, Istent) jelképező korondi gyertyatartó, a csúcsán lévő felülnézeti világmodellben négy jó „folyó” jellel (a székely írás „j” betűjének előképevel); oldalán a jó szójelekből alkotott sorral és az Isten („us” + „nt/tn”) olvasatú tulipánnal; talpán a Ten jellel és az óceánra utaló hullámvonallal

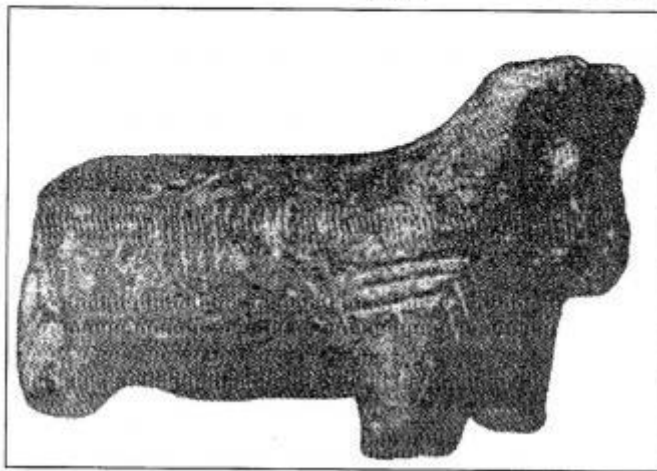
Mandics György a szentgyörgyvölgyi tehénszoborról

A rovásírásunkat félreismertető monumentális méretű trológia második kötete szakmailag ugyanolyan gyenge, mint az első volt. Ha a szerző nem érti az olvasottakat, akkor az összeollózás eredménye is siralmas lesz.

Mandics György könyvének elképesztő felületességére jellemző, hogy a nagyméretű trológia II. kötetének 35. oldalán a szentgyörgyvölgyi tehénszobornak szentelt fejezet címében mindjárt két hibát is találunk. A cikkben meg továbbiakat.

A SZENTGYÖRGYI ÍRÁSOS TEHÉNSZOBOR, i. e. 7500? (i. e. 5480–5360)

1995-ben Bánffy Eszter régész (1957–) az Őrség déli határán, Szentgyörgy mellett, a Kerka patak völgyében a Pityer-dombon találta meg ezt a kora neolitikus jelekkel borított agyagtehen szobrocskát.

783. kép Tehénszobor, Bánffy Eszter 1995

1. ábra. A szentgyörgyvölgyi tehénszobor bemutatása Mandics György kötetében

A fenti ábrán látható képhez hozzátehetjük, hogy Bánffy Eszter eredetileg még ökörszobornak határozta meg ezt az agyagtárgyat. Ugyanis nem ismerte a rovásjeleket s így nem figyelt fel annak jelentőségére sem, hogy a *Ten* szójel nem az ökör, hanem a tehen nemiszervének megfelelő helyen van a szobron.¹⁹ E sorok írója fedezte fel, hogy a szobrocska e miatt nem lehet ökör, csak tehen. Mandics György a nevem említését mellőzve, skrupulus nélkül átveszi a megállapításomat és azt Bánffy Eszternek tulajdonítja.

Azt sem közli, hogy csak a székely írásnak és a magyar nyelvnek köszönhetően tudjuk, hogy nem ökörről, hanem tehenről van szó. Mert akkor el kellene ismernie, hogy a tehenen lévő vonalak nem pusztán díszítések, hanem jelentést hordoznak. E beismerésre – a prekoncepcióik miatt – sem Mandics György, sem Bánffy Eszter nem készült még fel.

A szobor nem is a Kerka patak völgyében, hanem a Pityer domb tetején került elő – aki járt az ásatási gödörben, az aligha mondja a szűkebb lelőhelyet völgynek

¹⁹ A *Ten* a *tenyésztéssel*, valamint a *teng* szóval is összefügg a magyar nyelvben, míg a sumer *tin* „élet” jelentésű.

Mandics György Szentgyörgyvölgy helyett Szentgyörgyöt ír, s ezt a hibát a cikk belsejében megismétli.

A cím második sorában a lelet korát adja meg kétféleképpen: i. e. 7500? (i. e. 5480-5360) A kérdőjelből sejthető, hogy az i. e. 7500-as adatot nem fogadja el, csak az utána zárójelben közölt intervallumot.

A kérdőjeles „i. e. 7500?” adattal azonban sehol másutt nem találkoztam, ezért meglepő, hogy a cikkében Mandics György mintha nekem tulajdonítaná. Azt írja ugyanis, hogy *"kora, hogy elsőbbségét biztosítsa, Varga Géza kapásból rátett Bánffy Eszter leletére még kétezer évet"*.

Mandics György képes olyan zavaros félmondatokat írni, amelyek tisztába tételéhez akár oldalakat is kellene írnia a kritikusnak. Általában nem érdemes ilyesmivel bajlódni, hiszen egyes szerzőkön nem lehet segíteni. Ha most mégis erre vállalkozunk, az azért van, mert – mint azt e trilógiában másutt is megszokhattuk – alaptalanul lettünk megvádolva.

E néhány sor leplezi a szerző munkamódszerét, amiből a nyájas olvasó megalapozottan következtethet arra, hogy érdemes-e ellenőrzés nélkül komolyan vennie Mandics György állításait.

Varga Géza a közölt leleten a vonaldíszeket összekelő írásjeleként fogta fel, s a maga modorában őszimbólumokként értelmezte is.

2. ábra. Részlet Mandics György kötetéből

A fenti ábrán látható tehénszobron nem az én jelértelmezéseim vannak (mint azt Mandics György állítja), hanem a tehénszobor jelei, amelyeket Bánffy Eszter is hasonlóképpen rajzolt le. A jelformák tisztázása érdekében évekig tartó munkával sikerült elérnem, hogy a kezemben tarthattam Bánffy Eszter sajátkezű eredeti rajzát ugyanerről; a Magyar Nemzeti Múzeumban megtekinthettem a szobrocskát, készíttethettem róla egy pontos múzeumi másolatot és kaptam egy tucatnyi pontos részletfotót is (amiért ez úton is köszönetet mondok a Múzeum munkatársainak). Mandics György mindezeket aligha tette meg, ezért nem tudhatja nálam jobban megítélni, hogy ez a rajz értelmezés-e, vagy a jelek ábrázolása. Soha, semmiféle modorban nem értelmeztem e jeleket őszimbólumoknak, csak szójeleknek. Ami persze nagyjából ugyanaz, mert egyes szójelek egyúttal szimbólumok is; azonban ez a pontatlannak tűnő szóhasználat mégsem az enyém, hanem Mandics Györgyé.

Elöljáróban le kell szögezmem, hogy tudtommal az íráslelkek semmiféle versenyben nincsenek egymással; vagy ha vannak, abban én nem vagyok érdekelt és semmi közöm a versenyükhöz. Ezért aztán nem is tartom szükségesnek a közvetve vagy közvetlenül Bánffy Esztertől származó kormeghatározás megváltoztatását, a tehénszobor korának megtoldását

kétezer évvel – mint azzal Mandics György alaptalanul megvádol. A kor meghatározása a régészek dolga, én csak átveszem a megállapításaikat. A szentgyörgyvölgyi tehénszobor 7500 éves volt, én is ezt említettem minden cikkemben.

A fenti probléma magyarázata sokkal prózaibb. Mandics György talán nem tudja, hogy az „i. e. 7500 év”-ből való és a „7500 éves” meghatározások között nagyjából kétezer év különbség van. Ezt a kétezer évet a matematikában, vagy a korjelölésben való járatlanságának kellene tulajdonítania, s nem az én feltételezett tudományon kívüli szándékaimnak. Korrekt időadatot adok meg, amely – a jogos kerekítéssel – megfelel a Mandics György által zárójelben közölt helyes intervallumnak, s a tehénszobor elfogadott korának.

Mandics György a cikke irodalomjegyzékében közli is az írásom címét, amely szerint ez egy „7500 éves” szobor. Valóban annyi, nincs szükség a módosítására és a meggyanúsításomra sem.

Összegezve az eddigieket, az történt, hogy Mandics György a saját hibáját megpróbálta a nyakamba varrni, sőt azt megtoldotta egy nekem tulajdonított történelemhamisító szándékkal is. A becsületes embereknek nem kell mondanom, mennyire távol áll tőlem mindez.

Mandics György fejére azonban visszahull a vádja. A hasonló, rosszízű fejezetek és megjegyzések sora arra utal, hogy a szerző nem a székely írás, vagy a magyar írástörténet kezdeteinek bemutatására törekedett műve írásakor; hanem Zsirai nyomdokain haladva gúnyrajzot akart készíteni azokról az általa megvetett „félnótásokról”, akik a székely írás és a magyar kultúra eredetét kutatják – de csak sajátmagát járatta le vele.

Szövegközi ábra. Szentgyörgyvölgyi csupor az oldalán körbefutó *Négy jó „Négy folyó”* mondatokkal, amelyek az Éden négy szent folyójára utalnak

Mandics György a kazár írásról és az írás fogalmáról

A szerző a *Róvott múltunk* c. kötetében közölt egy fontos kazár adatot, azonban – szokásához híven – téves következtetést vont le belőle.

1. ábra. Egy sarkeli lelet a székely szójelekkel írt „Szár kő” felirattal; az olvasat meglepően hasonlít a Sarkel (Szárhely?) névhez, de nem azonos vele; az első jel a székely „sz” (szár) jellel azonos; a második szójel az ótürk „ök, ük, kö, kü” szótagjel megfelelője, megtalálható a csencsói sarokkővön is „kő” értelemben (ebből a szójelből alakulhatott ki a székely írás harmadik „k” betűje, amit egy alkalommal az „ö” jeleként is használtak)

Egy Ibn Abu Jaqub an Nadim, más néven Muhammed ben Isháq al Varráq al Bagdadi nevű arab író említést tesz a kazárok írásáról egy 897 táján készült feljegyzésében. E szerint *„ha a (fejedelem) valamelyik alsóbbrendű fejedelméhez akart írni, akkor előhívatta a vezírjét, és megparancsolta neki, hogy egy nyilat (nyílveesszőt) hasítson ketté. A vezír aztán rovasjeleket metszett bele, melyeket a turkok előkelői ismertek, s meg tudták magyarázni azok értelmét, amit a főfejedelem (velük kifejezni) akart, s akihez intézve volt, megértette, s azt állította, hogy a kis felirat sok jelentést rögzít. De ezt csak fegyverszünet, békekötés, valamint háborús időkben cselekszik. Ő megjegyezte még, hogy ezeket a telerótt nyilakat (nyílveesszőket) jól megőrzik, s ennek következtében az egyezséget megtartják.”*

Ehhez a forrásadathoz Mandics György a következőket fűzi: *„Az írástörténésznek a leírás pontosan jelzi, hogy ez nem igazi írás, hanem rovasírásos proto-írás, a szerződésbotok típusából, amelyen egyezményes jelek vannak, amelyek csak bizonyos típushelyzetekben értelmezhetők: fegyverszünet, békekötés, háború kitörése (esetén). A kettéhasított botok az összeillő jelekkel a szerződés betartásának biztosítékai épp úgy, ahogy a félanalfabéta maffiózóknál a kettészakított pénzek.”*

Mandics György azonban téved, amikor ezt a kazár rovást nem tartja igazi írásnak, csupán rovasírásos proto-írásnak. Ha ez a kazár rováspálca érthető üzenetet közvetített (s ezt tette), akkor igazi írás volt rajta. Az írás ugyanis a gondolat rögzítése jelekkel – s ez a rováspálca kétségtelenül megfelelt e meghatározásnak.

Más kérdés, hogy ezt az írást milyen fejlettségű, milyen rendszerű írásnak minősítjük.

Mandics György úgy véli, hogy ez csak egy proto-írás,²⁰ amelyet a szerződésbotok közé kell sorolnunk, s amely csak korlátozott feladatok ellátására volt alkalmas. Lehetséges, hogy ebben igaza van (csak ezt még bizonyítania kellene), miközben elképzelhető más megoldás is. Valóban léteznek olyan jelkészletek, amelyek egy-egy szűk területen használhatók.

Ilyen preírás-rendszerből, az ősvallás jelkészletéből nőtt ki valamikor a kőkorban a székely rovasírás elődje is (s a belőle kialakult sok további antik írásrendszer is). Ez az ősvallási jelrendszer lényegében azonos volt a világmodellek jelkészletével – ezért a székely rovasjelek máig felismerhetően a világ részeit ábrázolják, s a hangalakjuk is ezek megnevezéséből alakult ki (pl: a *Föld* szójeléből az „f” betű).

²⁰ Mi ugyan proto-írás helyett a preírás meghatározást használtuk a korlátozottan használható rendszerek elnevezésére, de ez nem lényegi különbség.

Ilyen korlátozottan alkalmazható jelkészlet a fejfák jelrendszere is, amely a temetőkhöz jól alkalmazható, de már egy szerelmes levelet nem lehetne megírni velük.

Hasonló, de modernebb példa a közlekedési táblák jelrendszere, amelyet mindannyian ismerünk.

Nem zárhatjuk ki, hogy lehetett hasonló jelrendszere a sztyeppi háborúknak is, hiszen a sztyeppi népek szinte a folyamatos háború állapotában éltek és kialakulhatott náluk a szakterületnek a sajátos jelrendszere is. Például a seregtestek jelölésére használt zászlók, vagy az egyes páncélos vitézek azonosítására szolgáló sisakdíszek, tamgák és címerek lehettek ilyenek.

A kérdés az, hogy maradt-e ránk olyan bizonyíték, ami arról tanúskodik, hogy egy kazár preírás ezeken túlnőve hadparancsok rögzítésére is alkalmas volt? A válasz az, hogy nem maradt. Csupán Mandics György értelmezi tévesen ezt a kazár adatot.

Van is egy kínai példánk, amelyik valamelyest hasonló esetről szól és megvilágítja az említett kazár esetet. E szerint valamelyik kínai császár egy kettéhasított rúdon adott utasítást a tábornokának. Ez is katonai jellegű utasítás lehetett. A császár a bot egyik felét odaadta a tábornoknak, a másik felét pedig elhelyezte a császári archívumban. Kettéhasított (de kőből kifaragott) szöveg maradt is fenn Kínában, azaz a forrásban említett gyakorlat léte igazolható az írásemlékekkel. Ezek a kínai példák ráadásul kapcsolódnak a sztyeppi gyakorlathoz is, hiszen az iratok kettéhasítása egyértelműen a rovástechnológiához kötődik, amit nem a kínaiak, hanem a sztyeppi népek alkalmaztak. Annál is inkább gondolhatunk erre, mert a kínai krónikák megírják, hogy a kínaiakat a hunok ősei (a hun Xia dinasztia és az azt megelőző bölcs uralkodók) tanították a kultúrára. A sztyeppén pedig a hun kor után mindenben a hun szokásokat követték az ott élő népek. Ezért joggal gondoljuk, hogy e kínai gyakorlat végső soron közös töről fakad a kazár gyakorlattal.

Van azonban egy lényeges különbség is: a kínaiak a kettéhasított rúdon kínai írásjegyeket alkalmaztak és nem valamiféle háborús időkre kialakított, korlátozott lehetőségekkel rendelkező külön preírást (proto-írást). Valljuk be, ennek nem is lett volna sok értelme, ha volt egy fejlett írásuk is, amivel félreérthetetlen és részletes utasításokat is adhattak. Egy háborúban nem érdemes pontatlan utasításokkal harcba küldeni egy tábornokot.

A kínai írás gyökerei a hunok által használt székely rovásírásból hajtottak ki, ezért van igen sok székely párhuzam a legkorábbi kínai jelek között. Amiből az következik, hogy – ha a fenti forrásban említett kazár gyakorlat a hun eljárás leszármazottja, mint azt gondoljuk – akkor a kazárok is, meg a kínaiak is a fejlett írásrendszerüket használták a hadi alkalmazásokra és nem egy preírást (proto-írást).

A kazárok fejlett írásrendszere hasonló lehetett a székely rovásíráshoz. Ismerjük a latinos rendet követő jelsorrendjét (ez közel áll a nikolsburgi ábécé jelsorrendjéhez), valamint közel száz írásemléket is (bár azok egyelőre nincsenek kétséget kizáró módon elolvasva). Ezek alapján a kazárok egy szó- szótagoló írást használtak, amely rendelkezhetett egy ábécével is. Ebből kiindulva úgy véljük, hogy a kazár uralkodónak nem volt oka egy ennél korlátozottabban használható preírással üzenni a tábornokainak.

Felmerül azonban a kérdés, hogy akkor mire mondja az arab író, hogy a kazárok ezt „*csak fegyverszünet, békekötés, valamint háborús időkben cselekszik*”? Nos, ez vonatkozhatott a nyílvevő íráshordozóra is, amely valóban a háborús üzenetek céljára alkalmas íráshordozó. A békeidőben történő fegyverhasználatot a sztyeppi népek korlátozták. Például szigorúan büntették a kard kihúzását a hüvelyéből. Joggal gondoljuk, hogy ugyanezért a nyílvevő használata sem lehetett mindennapi dolog. A kazárok békeidőben közönséges fapálcákat használhattak írás céljaira; már csak azért is, mert az sokkal olcsóbb lehetett a nyílvevőnél. A háborús időkben azonban – az üzenet kiemelt jelentőségét hangsúlyozandó – az uralkodó és a katonai vezetés közötti híradást nyílvevőkön küldhették el.

Összefoglalásként azt kell megállapítanunk, hogy nincs semmilyen adatunk a kazárok csak háborús időkben használatos, korlátozott hatékonyságú preírásrendszeréről (proto-írásáról). A célszerűséggel és a kínai példával is ellentétes lenne egy ilyen rendszer alkalmazása.

Mivel a forrás nem is említ külön jelrendszert, csak a nyílvevő alkalmazásáról beszél – ezért az arab író híradása nem is magyarázható úgy, mint ahogyan azt Mandics György tette.

Szövegközi ábra. A kőrmenyi kincs gyűrűje, amelyben négyszer ismétlődik a „Szar, nagyon nagy szar” mondat (a *szar* szójelnek a lineáris és a képszerű változatát is használja)

Szövegközi ábra. Óriszentpéteri tál *Nagy Óg* mondatjelekkel (Óg = Heraklész)

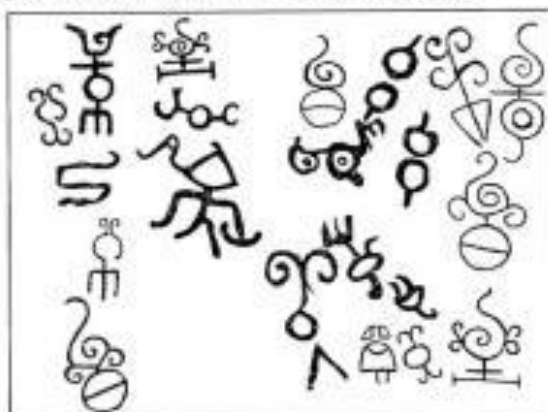

Amitől egy analfabéta visszariad, azt a rettenthetetlen írástudó elolvassa?

Olyan nehéz egy szójelekkel írt mondatot kisilabizálni? Ugyan mi tart vissza értelmesnek látszó embereket két szójel azonosításától? Nem írni-olvasni tudásra, hanem bátorságra van szükség a székely szójelekkel írt szövegek megértéséhez?

MONGÓLIAI TAMGÁK, I. e. IV. sz.

Dorzs és Novgorodova bemutat egynéhány sziklarajzot Tagan Golból, amelyeket Varga Géza rögtön hun-magyar írásjelekként értelmez. A ligatúrák fő összetevője a „kacsaringó”=víz (J), s az „eget tartó fa”=ég. G. Rokon a „kettős kereszt”=Egy (GY rovásjel). Az „isten szimbólum” = székely US jel.

1067. kép Dordzs-Novgorodova 1975, 128;
Novgorodova 1984, 56. kép

Hogy lesz ebből írás?

Varga nem ismert lehetetlent. Ha a J jele (kacsaringó) ebben az időben JÓ jelentésű volt (talán azért, mert a víz is JÓ dolog??), akkor az US jelet ŐS-nek olvasva, e jelek „JÓ ŐS” olvasatúak lehetnek!

Szekeres már sokkal óvatosabb. Csak azt jelzi, hogy ideogrammaként használt jelek ismerhetők fel összetételekben, mint a „nyílhegy”, a „kos”, a „gubó”, „ágyékháromszög”, az „S-karika”. Ebből korai kínai szövegek olvashatók ki.

1. ábra. Mandics György szóban forgó cikke a kötetből

Nagy megtiszteltetésben lehet részem, mert mintha megveregette volna a vállamat Mandics György. Ő egy félműveltek által ünnevelt írástörténész, aki egyébként igen tehetséges ember lehetett, ha annak idején Ceausescu politikai tisztként alkalmazta a temesvári páncélos hadosztályánál. Legalábbis ez volt olvasható a közelmúltig a Demokrata internetes változatában a 2009-es évfolyamban. Újabban azonban már csak a tárolt változata érhető el a neten ennek a tanulságos riportnak.

Nos, Mandics György tollából most jelent meg a szómenésről és súlyos fogalomzavarokról tanúskodó monumentális trilógia második kötete. Ebben talán a székely írással szeretett volna foglalkozni – azonban a kötetek célja sem a kötet címéből, sem a tartalmából nem derül ki. A cím ugyan mintha a rovásírásunkat ígérné, de az egymást követő fejezetek idegen lineáris írásokkal vannak tele, amelyet hozzáértő – érdemi magyarázat nélkül – nem mos össze a székely írással.

A trilógia második kötetének 262. oldalán néhány mongóliai tamgát mutat be a szerző e sorok íróját és Szekeres Istvánt követve. Bár ez esetben pontos formai megfelelések mutathatók ki a székely írással, a szerző ezeket nem hajlandó a székely jelek rokonának tekinteni és a magyarázatainkat elfogadni.

Azt írja a neves szerző, hogy „*Dorzs és Novgorodova bemutat néhány sziklarajzot Tagan Golból, amelyeket Varga Géza rögtön hun-magyar írásjelekként értelmez.*” Itt a „rögtön értelmezés” nem számít dicséretnek, hiszen Mandics György a szójeleink létét akkor sem hajlandó tudomásul venni, ha látja és elolvashatja őket.

Pedig a szójeleink felismerésére és elolvasására mindenkinek, még Mandics Györgynek is lehetősége van. Ehhez elegendő alaposan megismerni a székely jelek és a magyar nyelv történetét. Segíti a felismerést, ha elmélyed abban az irodalomban, amely azt a több évtizedes kutatómunkát ismerteti, amelynek során az Írástörténeti Kutatóintézet baráti körének tagjaival közösen tisztáztuk a székely jelek akrofóniáját. Ha figyelemmel kísérté volna ezt a műhelymunkát, akkor nem tenné fel az alábbi értetlenkedő kérdéseit:

„*Hogy lesz ebből írás? Varga nem ismert lehetetlent. Ha a J jele (kacsaringó) ebben az időben JÓ jelentésű volt (talán azért, mert a víz is JÓ dolog??), akkor az US jelet ŐS-nek olvasva, e jelek „JÓ ŐS” olvasatúak lehettek!*”

A Dorzs által közölt szójelek elolvasása valóban nem lehetetlen, ha ismerjük a székely „j” betű akrofóniájának rekonstrukcióját és el tudjuk olvasni az „us” (ős) szójelünket.

2. ábra. Részlet Dorzs sziklarajzaiból: a Jó ős olvasatú ligatúra

A kacsaringó az égis csapó hullámtaraj ábrázolása, s ebből lett a székely írás "j" betűje. Eredetileg kacsaringó alakú volt, s csak a rovástechnológia hatására vette fel az 1-eshez hasonló alakját. Kacsaringó alakú változatok találhatók a magyar néprajzi, uralmi és vallási jelkincsben, továbbá a sztyeppi és hazai régészeti anyagban is. A kacsaringó alakú jelnek jól értelmezhető példáját találjuk többek között a Szent Korona keresztpántjain (amelyek az Éden szent folyóit jelképezik), valamint a mártonhelyi Szent Kristóf freskón (ahol azt a folyót jelöli, amelyen a szent átgázol). Ezek alapján is nyilvánvaló, hogy a székely „j” betű a jó szójeléből rövidült le az akrofónia során – mert a jó szavunk egykor „folyó” jelentést is hordozott (amit a történeti-etimológiai szótárakban bárki ellenőrizhet). Megerősíti ezt a következtetést a kacsaringó alakú csukcs „jó” szójel is.

Erdélyben ma is van egy Méregjő folyó, aminek a neve azt jelenti, hogy „Méreg folyó”. Amihez Örtüz hozzáteszi a neten, hogy „*Proto FU *joke: river (folyó); joki: finn Fluss (folyó); mordvin 'jov', komi 'ju', mansi 'jé, ja' jelentése is folyó! Vagyis a magyaron kívül leginkább a FU nyelvekben található meg!*”

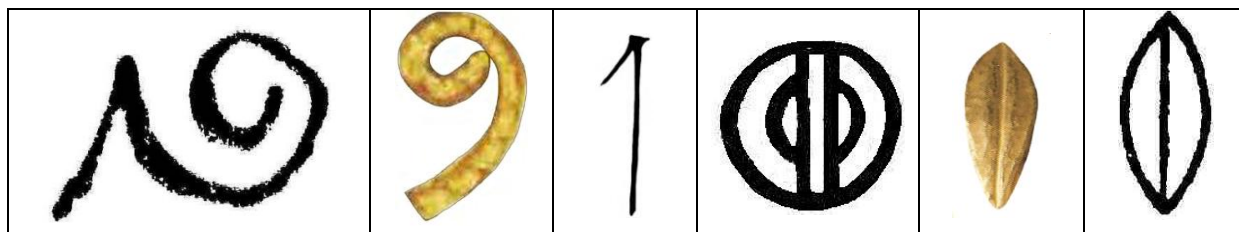
Az „us” szójel a Tejút hasadékát ábrázolja, ahol karácsonykor a Nap (az ősünk) felkel. E szavunk esetében is hasznos a történeti-etimológiai szótárak felütése, mert azok az ős szavunkról szólván közlik, hogy a latin írásunk kialakulásakor még vs alakban is rögzítették. Mivel a latin írásban sokáig nem különült el, vagy felcserélhető volt a „v” és az „u” betű, némi joggal következtetünk arra, hogy az 1400-as években lejegyzett nikolsburgi ábécé „us” jelneve az ős szavunkat rejti.

Megerősíti ezt ama körülmény, hogy az „us” szójelünk formai és tartalmi megfelelője megtalálható a hettita hieroglif írásban és a szkíta jelkincsben is. A hettitáknál az „isten” szójele, a szkítáknál pedig (egy krími koronán) az „isten” jelentésű ligatúra első tagja.

A hattiaiktól örökölt hieroglifákat használó hettiták a napistenüket a szintén hatti eredetű Estan néven tisztelték, amely a magyar *isten* szó megfelelője. Az *isten* szó kimutatható a (Mészáros Gyula szerint) hatti eredetű szkítáknál is a *Borüszthenész* „Bor isten” szóban.

A magyar *isten* szó „ős Ten” értelmű összetétel, ezért a székely „us” jel az ős szójele; ezt jelöli az énlakai *Egy isten* „Egy ős Ten” ligatúrában is.

Mandics György mindezekről mit sem hajlandó tudni, s csak az jut az eszébe, hogy a víz jó dolog. Valóban az, s ez a körülmény meghatározta a szó karrierjét. Jó szavunk egykor „folyó” jelentésű is volt, a kacskaringó pedig egy hullámfodor ábrázolása. A szójel az ősvallási gondolkozásban elsősorban az Istennel azonosított Tejútat jelölhette – ezzel függ össze a máig használt *jóisten* jelzős szerkezet is.

3. ábra. A Dorzs által közölt *Jó ős* olvasatú ligatúra elolvasását lehetővé tevő jelpárhuzamok (balról jobbra): a csukcs „jó” szójel, a Szent Korona „jó” szójele, a székely „j” betű, a hettita „isten”, a szkíta „ős”, valamint a székely „us” (ős) szójel

Korábban már tisztáztuk ezeket az összefüggéseket, s bárki rákereshet a neten is, aki valóban kíváncsi rá, s nem csak gúnyolódni és kákán csomót keresni akar. Mindez alapvető tudnivaló, amit a magyar jelek világában jártasoknak – ha ilyenek lennének – nem kellene ismételtelen elmondani.

Amennyiben a fentebb tárgyalt két jelet látjuk egymás után írva, akkor némi joggal olvassuk el őket „Jó ős” alakban. Ehhez az elolvasáshoz egy analfabéta számára valóban szükséges a bátorság, amiért jogos lehet a taps.

Komolyabbra fordítva a szót: csupán Mandics György hiányos nyelvészeti alapozottságáról, s nem az én lehetetlent nem ismerő vakmerőségemről van szó. Gúnyolódni persze sokkal egyszerűbb, mint évtizedeken át tanulni a magyar nyelv- és írástörténetet. Azaz olyan szerző írta tele a szépen bekötött, jobb sorsra érdemes fehér papírt, akinek az írástörténeti-ősvallási-néprajzi műveltsége még hagy némi kívánnivalót maga után. Az etikai szintjéről és a szándékairól nem is beszélve.

A rovásforrai.hu értékelése Mandics György kötetről

Minden könyvnek annyi jelentése van, ahány olvasója – akik a felkészültségüknek megfelelő méltatásra képesek.

„Mandics György könyvének megjelenése forradalmi változásokat kell, hogy előidézzon a rovásfírók körében” – írja a rovásforrai.hu cikkírója.

Lehet ebben valami, hiszen magam is több cikket szenteltem eddig Mandics György kötetének elemzésére, s ez a kötet valamiféle jelentőségére utal. Forradalmi változásokról azonban nem beszélnek, mert a kötet nem képvisel lényeges újdonságot. A cikkeimet inkább a Mandics György által végzett hatalmas munka iránti tisztelet és a kötetében szereplő súlyos tévedések kijavításának igénye indokolta.

Sajnos a rovásforrai.hu cikkírója nem árulja el, milyen forradalmi változásokat idézhetne elő Mandics György kötete másokban, s erre miért kellene számítanunk. E kötet bevallott célja ugyanis csupán a rovásfírásunkkal kapcsolatos irodalom áttekintése volt és az anyag közvetítése a szélesebb olvasóközönség felé. Ez egy minimális program, amittől eleve nem várhatunk tudományos felfedezéseket, legfeljebb a korábban közzétett felfedezések értő bemutatását (azonban Mandics Györgynek éppen ez nem sikerült maradéktalanul). A kötetben szereplő adatok ennek megfelelően jórészt ismertek is a szakterület művelői előtt. Legfeljebb azok számára jelenthetnek ezek „forradalmi” újdonságot, akik nem járnak szakkönyvtárba és nem sokat költenek könyvekre sem (persze a román nyelvű anyagot nehezebb lehet a hazai könyvtárakban, románul esetleg nem is tudó olvasóknak áttekinteni, s ebben érdemi segítséget jelenthet Mandics György kötete). Csak akkor válik érthetővé a rovásforrai.hu szerzőinek felfokozott várakozása, ha tudjuk, hogy ők gyermekeket tanítanak rovásbetűkkel írni és olvasni, esetenként alapvető téveszméket terjesztve közöttük. Az ő köreikben valóban okozhat nagy meglepetést a szakirodalom alaposabb megismerése.

Ezt követően a rovásforrai.hu cikkírója eltér a Mandics-kötet bemutatásától és vág egyet oldalra, meg nem nevezett valakik irányába. *„Mert mindazoknak, akiknek munkássága eddig csupán abból állt, hogy a 3. 4. utánközlésből egy 5. cikket fabrikáltak össze ...”*

Ezek szerint több ilyen szerző is van, hiszen többes szám szerepel a mondatban. Kár, hogy a cikkíró nem nevezi meg, kikre is gondolt. Így – hozzám hasonlóan – az az érzése támad az olvasónak, hogy ilyen szerző nincs is. Egy munkásságot ugyanis aligha lehet 3-4 utánközlésre építeni. Egyébként sem világos, miért érdekes, hogy utánközlésről van-e szó, vagy első közlésről. Tudjuk persze, hogy sokak szerint az első közlés és az egyedi műpéldány értékesebb az utánközlésnél és a sokszorosított műpéldánynál. Ez azonban csak a műkereskedelem szempontja, nem a tudományé. A tudomány számára a felismerés tudományos jelentősége és alátámasztottsága a valóban érdekes; és nem az, hogy hányszor és hányadszor adták ki a cikket. A műkereskedelemmel ellentétben a tudományos művek esetében az újrakiadás értéket jelent, mert a legjobb műveket szokás ismételt kiadni.

A rovásforrai.hu cikkírója így folytatja az oldalvágást: *„... vagy a világhálóról leszedett hibás betűsorok alapján világrengető felfedezéseket közöltek ...”* A világrengető felfedezések alapja lehet akár az internetről összeszedett adathalmaz is. A tudományos cikk jó lehet akkor is, ha a világhálóról leszedett adatokra épül – amennyiben a benne kifejtett felismerés értéket képvisel, és megfelelően alá van támasztva. Azt, hogy a cikkíró mit ért „hibás betűsorok” alatt, s hogy ennek mi köze van Mandics György kötetéhez, azt az elmaradt kifejtés miatt nem tudhatom.

Ennek megmagyarázása helyett a névtelen valakik szapulását folytatja a cikkíró imígyen: *„... esetleg saját kutatómunka és tehetség hiányában a kutatók műveit marcangolták dühödt hiénaként és küldték szét többszázas körlevelekben ...”*. Egy pillanatra – a túlzások ellenére – elgondolkodtam azon, hogy rám gondolt-e a cikk írója. A többször dokumentált

szeretetteljes segítőkészségemet ugyan aligha lehet összetéveszteni egy bírálatokat fogalmazó „*dühödt hiéna*” képével; mégis tény, hogy rovásírás témakörben én írom a legtöbb – ha nem az összes (tudományos igényű) – kritikát. Aztán elhessegettem magamtól ezt a rémképet, hiszen írni-olvasni tudó, átlagos értelemmel bíró ember aligha gondolhatja, hogy a kritikáimat „*saját kutatómunka*” híján írom.²¹

A cikkíró szerint „... mindezeknek most fel kell emelkedni a kényelmes fotelból, ki kell menni a terepre ...” Ebben azonban nem értünk egyet a cikkíróval. Ha sörözgetéssel tölt el az ember egy vasárnap délutánt, akkor a veseműködés ritmusának megfelelő szabályos időközönként valóban „*fel kell emelkedni a kényelmes fotelból*” és „*ki kell menni*” – de hogy ennek mi köze lehet Mandics György kötetéhez, azt a dörgedelmes cikk írója nem fejt ki. A tudományos kutatás ugyanis – egy bizonyos anyagismeret birtokában – már nem feltétlenül igényli a mászkálást. Ha a kutató felismert néhány megoldandó kérdést és a kérdésekre adandó válasza lehetőséget adó összefüggést (valamint rendelkezik a szükséges könyvtárral, vagy megfelelően képes használni a világhálót), akkor nem elengedhetetlenül fontos a terepjárás. Akadnak persze olyanok, akik számára a tudományos kutatás azonos egy turistaúttal; ha az érint néhány múzeumot, vagy régészeti lelőhelyet. Pedig a terepjárás, az adatok összeszedése csak egy előmunkálata a tudományos felismerésnek. Ott van pl. Friedrich Klára, aki Szakács Gáborral egyetemben megfordult a viszokói „piramis” barlangjában és ott lefényképezett egy kőbe vésett, két székely jel kőkori párhuzamából álló feliratot. Ezt közzé is tette, de elolvasni nem tudta, bár ezzel alkotott volna valami tudományos jelentőségűt. Azért nem tudta elolvasni, mert szerinte a székely rovásírásnak a kezdetektől csak betűi vannak (ez a sziklafelirat azonban szójelekkel íródott). Nem tette volna okosabban, ha a közzététel előtt előbb kényelmesen elnyújtózik a foteljében és megpróbálja megérteni a feliratot például azon művek segítségével is igénybe véve, amelyekben a székely írás szójeleiről esik szó? Természetesen nem Mandics György szóban forgó kötetére gondolok, mert abban nem sok hasznosat találni a szójeleinkről.

A cikkíró tovább folytatja: „... *be kell menni a múzeumokba (bármennyire is sajnálják a pénzt a belépőre)* ...”. A veleméri Sindümúzeum alapítójaként és fenntartójaként ezzel messzemenően egyetértek. Egyúttal meg is nyugodtam: a cikkíró aligha gondolhatott rám. Azonban ez esetben sem tudom, hogy a múzeumba járásnak mi köze van Mandics György kötetének értékeléséhez. „... *sőt még a könyvtárhasználat szabályait is meg kell tanulni*” – fokozza a drámai feszültséget a cikkíró, amivel szintén egyet lehet érteni. Nekem is meg kellett tanulnom, vagy 55 évvel ezelőtt. Ennek hiányában aligha találnám meg a tucatnyi szakirányú könyvemet a könyvtárakban. „*Ugyanis úgy tűnik ebben a könyvben*” – írja a cikkíró – „*Mandics György mindent megírt, ami eddig a rovás és rovásírás terén történt és ez még nem minden, még hátra van két kötet!*” – Ebben már nem értünk egyet a cikk szerzőjével. Mandics György ugyan kiollózott és összelapátolt egy csomó cikket – azonban nem volt képes mindegyik megértésére. Ezért a kötete nem tartalmazza azokat a legfontosabb felismeréseket, amelyek a székely írás pontos jellemzéséhez szükségesek lennének, s amelyekre ma már képesek vagyunk. A cikkíró azonban rendületlenül folytatja a dicshimnusz: „*Mandics György a tárgyilagos kutatók közé tartozik, könyvében nem igazságot oszt, hanem tudást.*” Hozzátenném: legalább annyi téveszmét is terjeszt.

Van persze hasznos dolog is a kötetben. Egyetértek Mandics Györggyel a margitszigeti kő (egy hamisítvány) értéktelenségét illetően. Nyilván ő is olvasta a *Magyar Nyelv*-ben a hamisító vallomását. A cikkíró azonban nem olvashatta, ezért így ír. „... *egyszer megtisztelt minket és eljött előadásunkra a Magyarok Házába. A Margit-szigeti kőről is szót ejtettünk, némi szorongással, mert tudtuk, hogy ebben nem értünk egyet, neki arra vannak*

²¹ Ez még akkor sem lenne igaz, ha a névtelen szerző kutatómunka alatt a turistaútjait érti; hiszen az elmúlt egy év alatt Észak-Amerikába és Olaszországba is szerveztünk egy-egy eredményes írástörténeti kutatóutat, az évente zajló őrési terepmunkáról nem is beszélve.

bizonyítékai, hogy hamisítvány, nekünk pedig arra, hogy eredeti. Mandics az előadásunk végén nem állt fel kiselőadást tartani, minket cáfolni, a közönséget a maga oldalára állítani, az előadók tekintélyét aláásni, hanem tiszteletben tartotta, hogy ez a mi előadásunk és más a véleményünk.”

Én azonban elképzelhetőnek tartok egy másfajta értékelést is. Például azt, hogy az ártatlan közönséget félrevezetni megbocsáthatatlan bűn. Mit tehet egy tájékozott ember, ha konstatálja, hogy az előadó nyilvánvaló téveszméket terjeszt? Arany János szerint vétkesek közt cinkos, aki néma. Aki rendelkezik azzal a tudással, amelyikkel a közönség félrevezetését el lehet kerülni, annak illik valamit tennie a közönség védelme érdekében. Például félrevonhatja az előadót, s tájékoztathatja arról, hogy a Margit-szigeti kő egy régen beismert hamisítvány. Ezt tettem én is, amire azt az elképesztő választ kaptam, hogy biztosan azért tartom hamisítványnak, mert nem én fedeztem fel.

Lehet, hogy Mandics Györgynek több esze volt, mint nekem és praktikusabban járt el. Úgy gondolhatta, hogy az effajta baráti figyelmeztetéssel csak értelmes embereken lehet segíteni.

Szövegközi ábra. Magyarszombatfai tál felülnézeti világmodellel; a sarkokban az égigérő fa szójelekből rakott, elolvasható jelképével

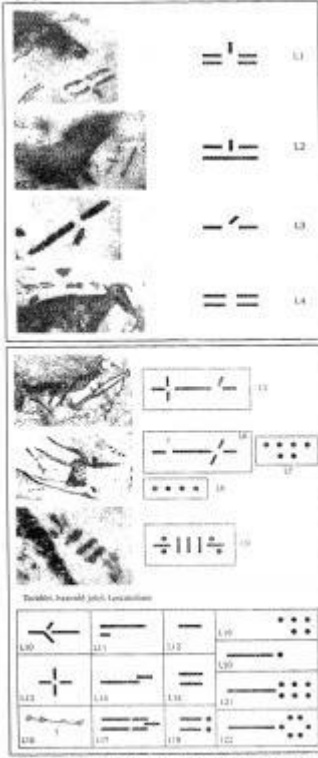

Mandics György: "Hogy durvább jelzöt ne használjunk"

Módszertani hiba emlegetése és enyhébb jelzők alkalmazása nem menti fel Mandics Györgyöt a módszer ismerete és alkalmazása alól.

Mandics György rovológiai trilógiájának második kötetében (Róvott múltunk, 2011/21) bírálja Varga Csaba egyik felismerését. A Lascaux-i barlang falán talált egyes jeleket ugyanis Varga Csaba számjelekként értékeli, feltehetően helyesen – amivel azonban Mandics György nem ért egyet.

Ő már ilyen, a legnagyobb felismerésekhez sem tud tiszta szívből gratulálni.

	<p>A számjel-ötlet valóban nem rossz, de csak addig, amíg bele nem keveri a maja számjeleket.</p>
	<p>Formálisan valóban hasonló néhány elemében a két rendszer, ám itt helyesebb lett volna megállni. Az ok egyfelől az, hogy a maja távolról sincsenek a számrendszerek kialakítása kezdetén, hanem csúcsot képviselnek, s szintjük a hindu-arab rendszer, messze túl a 0-a bevezetésén és a pozicionális elv alkalmazásán. A másik ok, hogy a maja számrendszer belső fejlődésű, közép-amerikai, s majdnem 18 000 év választja el az európai Lascaux-tól. A kettőt összemossni s érvényességét néhány hasonlóságon túl visszavetíteni ilyen tér- és időhatáron túl módszertani lazaság, hogy durvább jelzöt ne használjunk.</p>
	<p>Irodalom:</p>
	<p>Varga Cs. 2001, 129–131. és 136. (karámok), 141–145. (számjelek); Varga Cs 2003, 18., 30–31. (számjelek)</p>

1. ábra. Mandics György így mutatja be a Varga Csaba által azonosított számjeleket

A fenti idézetből az sejlik fel, hogy Mandics György kultúremler lehet, hiszen moderálja magát és nem használ durvább jelzőket. Tudna pedig bizonyosan, s talán kedve is lenne hozzá; de mégsem teszi. Ez a dicséretesen visszafogott magatartás elegendő lehet egy kocsmában, de bizonyosan nem elegendő egy tudományos értekezéshez. Akkor sem elegendő, ha a szerző egy divatos fordulattal élve módszertani hibát is emleget – mert nyilvánvaló, hogy fogalma sincs magáról a módszerről (a módszerhez hozzátartozna a valószínűség-számítás alkalmazása, s nem merülhet ki a módszerre való pusztá hivatkozásban).

Ez esetben ugyanis az a kérdés, hogy a távoli lineáris jelrendszerek hasonlósága minek köszönhető. Amire kétféle válasz is adható.

Az egyik lehetséges válasz az, hogy csak a véletlen egyezés miatt hasonló „néhány elemében a két rendszer”. Ezt vallja a „tudós világ” legtöbb képviselője – ez azonban nem számít érvnek, mert a tudományos bizonyítás nem népszavazás kérdése. Erre szavaz Mandics György is, amikor azt emlegeti, hogy „a maja számrendszer belső fejlődésű, közép-amerikai,

s majdnem 18 000 év választja el az európai Lascaux-tól”. Különösen akkor nem számít ez az álláspont, ha minden képviselője csak a távolságra (azaz valójában az ismerethiányra) apellál. Ez ugyanis nem érv a hasonlóság ténye ellenében. Pusztán feltételezésről van szó, mert azt ugyanis csak hiszik – minden bizonyíték nélkül – hogy e rendszerek poligenezis útján keletkeztek volna, azaz semmiféle rokonság nem fűzi őket össze, külön-külön találták fel mindegyiket.

E kényelmes (mert semmiféle bizonyítást nem alkalmazó) álláspontnak az a hibája, hogy nem tud magyarázatot adni a hasonlóságok tömegére, amelyek minden tudományágban elsősorban a rokonság jeleként értékelendők.

A másik elv (a másik lehetséges magyarázat a hasonlóságokra) a monogenezis feltételezése, amelyet Carl Faulmann is kifejtett annak idején, s amelynek matematikai ellenőrzését 1991-ben végeztük el Nemetz Tiborral, a Matematikai Kutatóintézet matematikusával. Az elvégzett matematikai valószínűség-számítás azt eredményezte, hogy a hasonlóság az írástudomány területén is döntően és elsősorban a genetikai kapcsolat jele, s nem a véletlen egyezése. Ezt az eredményt közzé is tettük a *Bronzkori magyar írásbeliség c.* kötetben, még 1993-ban. A könyvet Mandics György is idézi több helyen is, de az említett fejezet jelentőségét aligha sikerült megértenie.

Ugyanis ettől kezdve a legtávolabbi jelrendszerek rokonsága is nyilvánvaló, ha hasonló jelei vannak. Az azóta eltelt évek alatt az bizonyosodott be, hogy ez a genetikai kapcsolat a kőkorból ered, s az amerikai indiánok ősei még Euráziából vitték magukkal a hasonló, ősvallási jelentőségű jeleiket.

Azaz Mandics Györgynek – akár használ durva jelzőket, akár nem használ – nincs igaza, amikor módszertani hibát emleget a távoli lineáris jelrendszerek hasonló jeleiről szólván. Nem elegendő a módszer pusztán említése, ha arról a jelek szerint mit sem tud. Az alátámasztott érvelést, a munkát és a hozzáértést – egy tudományos igényű dolgozatban – a visszafogott jelzők osztogatása sem pótolhatja.

Szövegközi ábra. A *Jóma ten* „jó magas isten” mondatjel a magyarszombatfai tálról

Mit tanulhatnának a rovásírók Friedrich Engels példájából?

Manapság hamarabb lebontanak tíz Engels-szobrot, mintsem állítanának egy újat. Érthető és rendjén is való ez, azonban az ilyen bontott alakok esetéből is tanulhat az okos ember.

Érdemes-e tanulni bukott teoretikustól?

Természetesen mindenkitől és mindenből érdemes tanulnunk, ha lehet. Például azt érdemes ellesni Friedrich Engelsnek, a marxizmus ismert klasszikusának a példájából, hogy miként is kell helyesen leírni a Friedrich nevet rovásbetűkkel. Engels keresztnéve ugyan nem maradt ránk rovásbetűs változatban, de annál többször írták le cirill betűkkel – s a dolog logikája mindkét írás esetében azonos.

A logikára pedig a rovológusoknak is szüksége lenne.

Az oroszoknak (a kínaiakról és a japánokról nem is beszélve) nem jutott az eszébe az idegen nevek betűinek mechanikus átkonvertálása – mert jobban ismerik és becsülik a saját nemzeti írásukat, mint a mi „rovásírás-szakértőink” a miénket.

Persze, az oroszoknak könnyű dolguk volt, mert a helyesírásukat értelmes emberek dolgozták ki.

Friedrich Engels neve cirill betűkkel (FRIDRIH ENGELSZ alakban) van leírva; azaz nem úgy, mint azt a hazai „szakértők” rovásbetűkkel tennék

Fonetikusan rójunk-e, vagy inkább latin módra?

Ezt a kérdést legújabbán Mandics György vetette fel a *Róvott múltunk* c. trilógiájának harmadik kötetében. Az első két kötet alapján várható volt, hogy e kérdésben is a téveszmét veszi a védelmébe – s így is történt.

Mandics György – mint az a Demokratában megjelent riportból kiderül – kommunista szülők gyermeke. Olyan környezetben nőtt fel Romániában, amelyben Marx, Engels és Lenin összes művei általában kéznél szoktak lenni. Akár arra is számítani lehet, hogy volt közöttük orosz nyelvű példány is. Ha az ember Moszkvában tanult, vagy megajándékozták valamilyen elvtársi alkalomból, netán Brezsnyev elvtárs küldött neki egy ajándékkötetet a névnapjára; akkor hozzájuthatott egy-egy díszkötésű orosz nyelvű fejtágitóhoz, amelyiken Friedrich Engels nevét is cirill betűkkel írták.

Ezeket az illusztris köteteket akkoriban nem volt szokás rögvest a szemétkébe dobni, sőt némelyik nappaliban a díszhelyre tették őket. Nem állítom, hogy a Mandics családban is ez történt, mert nincs rá adatom. Azonban kizárni sem tudom a lehetőséget. Ezért aztán elvileg előfordulhatott (volna), hogy a kis Mandics Gyurka a Friedrich Engels név valamelyik cirill betűs lejegyzésének környezetében cseperedik írásszakértővé. E feltehető lehetőséget azonban – ilyen, vagy olyan okokból – nem használhatta ki. Pedig, ha lett volna ilyen kötet a közelében és a kezében, akkor – kis költői túlzással – az anyatejjel szívhatta volna magába azt az elvet, amit most könnyedén alkalmazhatna – ha szándéka a Friedrich név helyes átírásának tisztázására, s nem a *kötözködés* szó használatára irányulna.

Azt írja ugyanis e kérdésről (III. kötet, 662. oldal): „*nagyon sokan úgy vélik, hogy a fonetikus átírás a helyes. De kimutattuk azt is, hogy ez az elv, mint a magyar nyelv helyesírási szabályaival ellentétes, mily zavarokat, s idétlenségeket okoz. A jelenlegi helyzet mindenképpen megoldásért kiált, hiszen az idegen eredetű nevek, mint Libisch, vagy Friedrich ejtés szerinti átírása e személyek identitását zavarja meg, s a kötözködések forrása lesz hosszú ideig.* (Varga 2010, 173., 176.)”.

Mandics György röviden fejti ki az álláspontját, de az – amint a cikkei alapján ez várható volt – több sebből is vérzik.

Ellentétes-e a székely írás fonetikus alkalmazása a magyar nyelv helyesírási szabályaival?

Bár Mandics György szerint „*a magyar nyelv helyesírási szabályaival ellentétes*” a székely jelek fonetikus alkalmazása, ezt az állítását sem érdemes komolyan vennünk. Először is, a magyar nyelv helyesírási szabályai nem a nyelvre, hanem az írásra vonatkoznak; méghozzá a latin írásunkra, amelyből a vonatkozó helyesírási szabályzat példákat is citál.

Senki ne tápláljon megalapozatlan illúziókat, mert az MTA illetékeseinek az eszébe sem jutott, hogy a rovásírásunkra is ki kellene dolgozniuk egy helyesírási szabályzatot. A kezem ügyében lévő *A magyar helyesírás szabályai* c. kötet csak és kizárólag a latin betűs írásunk helyesírási kérdéseivel foglalkozik.

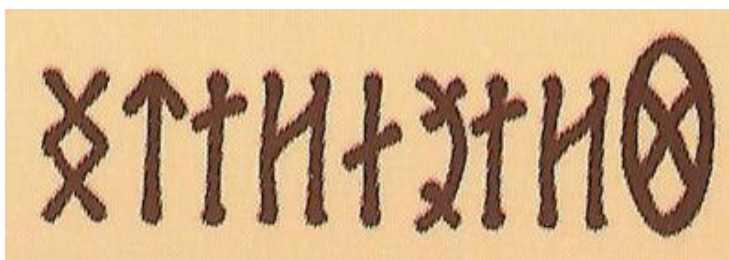
Olyannyira egyértelmű volt ez a kötet szerkesztői számára, hogy a kötet elején a használatos írásrendszert nem is határozták meg. A használatos jeleket azonban igen, ezért egyértelműen tisztázható, hogy a latin alapú ábécénkről van szó. Erre dolgozták ki a helyesírási szabályokat, amelyeket nyilvánvalóan nem lehet minden további nélkül a székely írás esetére alkalmazni. Miért tekintem ezt nyilvánvalónak? Például azért, mert a felhasználható betűk listájában csak latin betűk szerepelnek – ami elegendőnek látszik a kérdés eldöntésére.

Ha továbbgondoljuk a dolgot, akkor az is világossá válhat, hogy mondjuk az elválasztási szabályok sem lehetnek minden esetben azonosak a latin és a székely írásunkban. Legfeljebb néhány nagyon általános alapelvet alkalmazhatunk a rovásírásban is. Ilyen az az alapelv, hogy „*A magyar helyesírás ... a lehetőségekhez képest híven tükrözteti a szavak hangalakját.*”

Ezt az elvet sem azért lehet alkalmazni a székely írás esetében, mert a székely rovásírásról írták volna őket, hanem mert ez a fonetikus írásrendszerekre általánosan jellemző törekvés (amit a székely írás időtlen idők óta alkalmaz, s amibe a latin írás – a „történelmi” nevek írásával illusztrált módon – belebukott.)

Mindebből az következik, hogy Mandics György alaposan melléfogott, amikor a fonetikus lejegyzés székely vívmányát a magyar helyesírással ellentétesnek véli, s erre hivatkozik.

A magyar helyesírás MTA által megfogalmazott szabályainak semmi köze a székely íráshoz, de különösen nincs a Mandics György és társai által képviselt téveszméhez.

Friedrich Klára így (hibásan, nem fonetikusan, FRIEDRICH alakban) írja át a saját nevét rovásbetűkkel az egyik könyvének címlapján

Zavaró idétlenség-e a rovásírás?

Bár Mandics György azt állítja, hogy a fonetikus elv alkalmazása zavarokat és idétlenséget okoz, ebben ismét téved.

Minden írásnak vannak sajátosságai, amit a más íráshoz (esetünkben a latinhoz) szokott, nem feltűnően intelligens ember zavarónak és idétlennek érezhet. Pedig nem az, hanem sajátos. Csak a székely írás néhány tulajdonsága lehet szokatlan a latin íráson pallérozódott, nem túl éles elmének.

Ami nem jelent többet Friedrich Klára esetében sem, mint hogy rövid ideje foglalkozik a székely írással és még nem tudatosultak benne az írásunk szokásai és írásképei.

Amitől Mandics György hátrahököl, az maga a székely írás. Mit mond akkor a kínai írásra, vagy – uram, bocsá! – a héberre?

A szokatlant és ismeretlent nem illik zavarónak és idétlennek minősíteni, különösen, ha ez a mi nemzeti hagyományunk. Ezek a székely írás szabályai, amelyeket meg kellene ismerni és őrizni.

Várható-e az effajta értékmentés zavaros és idétlen gondolatokkal telezsúfolt fejektől?

Magyar ember nem próbálhatja a székely írást a latinhoz igazítani pusztán azért, hogy a megszokott (és hibás) latin írásképhez hasonlítson. A szokatlant az okos ember megpróbálja megismerni és megérteni.

És amíg ez nem sikerül neki (amíg a saját nevét sem képes helyesen leírni), addig nem tanít másokat a rovásírás szabályaira.

Nyelvészi rettegés

A nyelvészek – a tartózkodásukból ítélve – félnek a székely rovásírástól; talán, mert kiderülne, hogy ők sem értenek hozzá. A bátorságukat növelendő, lehetőséget adtam az egyik ismert nyelvészünknek arra, hogy közeledjen a nemzeti írásunkhoz s esetleg meg is barátkozzon vele. Megkérdeztem ugyanis, hogy szerintem milyen módszerrel kell átírni az idegen és a történelmi neveket székely jelek segítségével. Habozás és gondolkodás nélkül vágta rá, hogy tiszteletben kell tartani a történelmi alakokat.

Ami csak azt jelenti, hogy a nyelvészeknek sem ártana előbb gondolkodni, s azt követően megszólalni. A szó ugyanis addig a miénk, amíg ki nem mondjuk. Ha már kimondtuk, netán le is írtuk, akkor a kritikusainknak lehetőséget adtunk a hibáink kipellengérezésére – amit kevesen szeretnek. Nyelvészünk azonban nem gondolt arra, hogy a latin betűvel írt történelmi nevek azért térnek el a mai helyesírásunktól és kiejtésunktől, mert akkor és ott még nem alakult ki a megfelelő latin betűs helyesírás, a latin betűs ábécénkben még nem voltak meg a szükséges jelek.

Vagyis a történelmi neveken – némi túlzással – helyesírási hibák, a korabeli íráshasználat megoldatlanságai rögzültek (azonban nem árt megjegyezni, hogy e hibák csak a latin írásrendszer hibái).

Egy történelmi példa: Werbőczy neve rovásbetűkkel

A székely írás ezekben a „történelmi” időkben is gond nélkül le tudta írni, esetenként hibátlanul le is írta ugyanezeket a neveket. Ha most valaki a latin írás hibáit a saját szemellenzői miatt át akarja plántálni a székely írásba, akkor azzal csak a hozzá nem értésének állít emlékművet.

Nem sok történelmi név maradt ránk rovásbetűkkel írva, de azért akad legalább egy meggyőző példa: Werbőczyé. A Hármaskönyv (Tripartitum) kitűnő szerzőjének a neve így jelenik meg Fischer Károly Antal könyvében:

The image shows the name 'Werbőczy' written in Székely script (Hungarian Runes). The script is a stylized, cursive form of the Latin alphabet, consisting of several interconnected strokes. The letters are 'W', 'e', 'r', 'b', 'ő', 'c', 'y', which in this script are represented by a series of sharp, angular, and flowing lines.

A néhány száz évvel ezelőtt keletkezett (Fischer Károly Antal által csak idézett) rovásszövegben a „Werbőczyt” szót VERBŐCIT alakban írták le rovásbetűkkel

Miféle identitást jelez a név írásában szereplő ostobaság?

Azt írja Mandics György, hogy az idegen eredetű nevek, mint Libisch, vagy Friedrich ejtés szerinti átírása e személyek identitását zavarja meg. Meghökkenítő ez a szempont, de megpróbáljuk értelmezni.

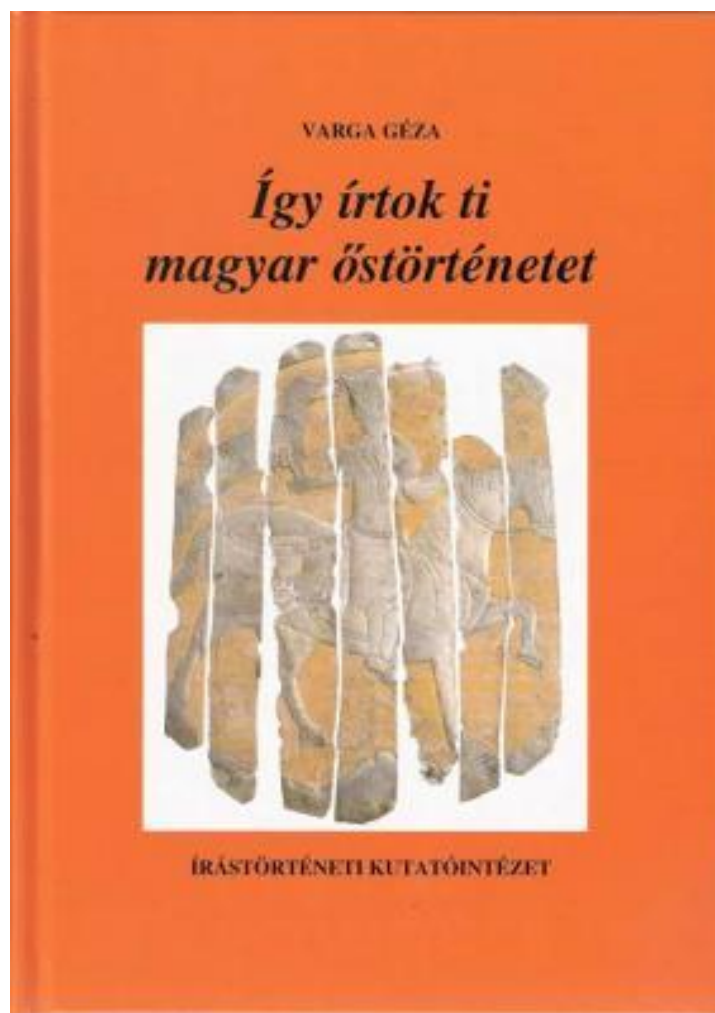
A neten olvasható meghatározás szerint az identitás „Az a logikai törvény, amely szerint minden fogalomnak adott időben és vonatkozásban önmagával azonosnak kell lennie.”

Ez a mi esetünkre aktualizálva azt jelentheti, hogy a névjegykártyán rovásbetűkkel szereplő név a névjegykártya tulajdonosára jellemző. Aki tudja, hogyan kell leírni a saját nevét rovásbetűkkel, az jól írja le; aki meg nem tudja, azt esetleg kiröhögik. Azt is jelenti,

hogy a címerpajzsára mindenki olyan jelképet fest, ami rá jellemző. A bölcs ember a baglyot; a nem bölcs pedig az ökröt, ez utóbbiból akár hatot is.

Kétségtelenül joga van mindenkinek ragaszkodni a rá jellemző megoldásokhoz. S az identitással valóban nem férne össze, ha nem okos emberekről a névjegyük, vagy a címerük alapján valaki az indokoltnál jobbat feltételezne.

Mandics György hivatkozása kötetének most elemzett részén
az *Így írtok ti magyar őstörténetet* c. kötetem Szakács Gábor és Friedrich Klára írni tanít c. fejezetére mutat

Mandics György megoldásért kiált

A szakmai megoldás régen ismert: fonetikusan kell írni.

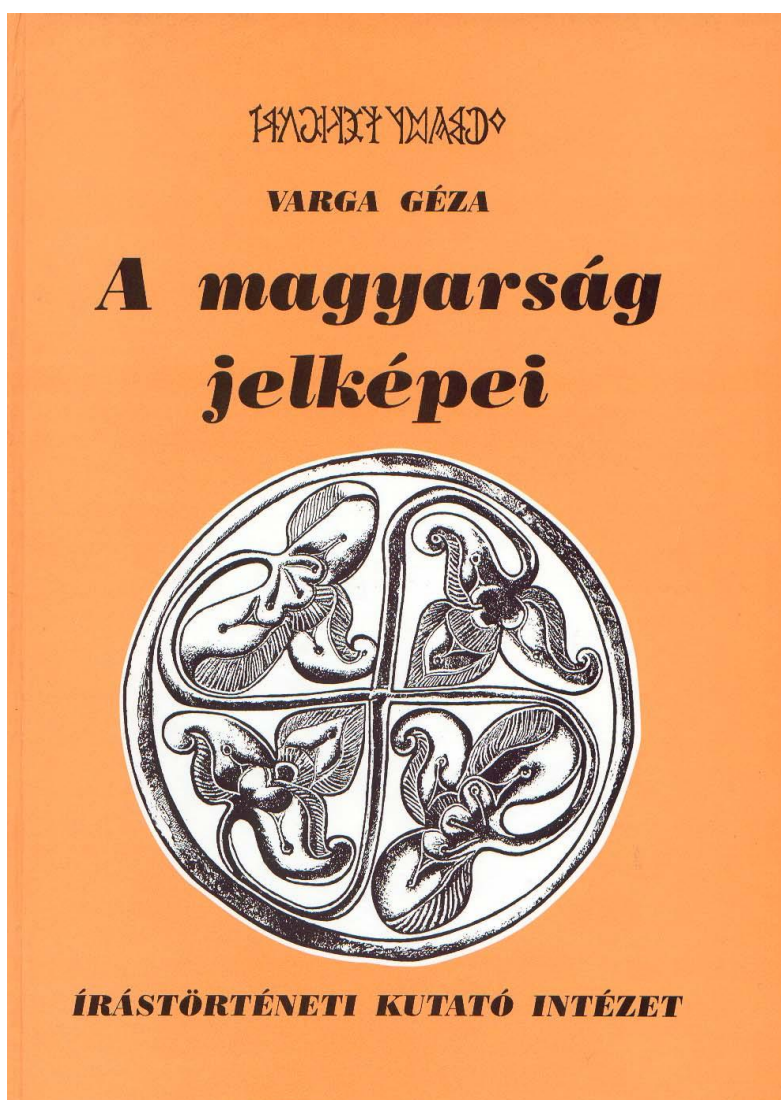
Egyébként pedig – mint láttuk – azok az indokok, amire hivatkozva Mandics György megoldást sürget, nem is valódi okok.

Az egyik ilyen ok az identitás volt. Az persze nincs előírva, hogy egyes rovásszakértőknek a valódi szellemi képességeiknél jobb névjegyet kell felmutatniuk. Az ordító helyesírási hiba nélküli névjegy valóban ellenkezne egyesek identitásával. Ha nekik csak erre a mechanikus átbetűzésre futotta, s foggal-körömmel ragaszkodnak hozzá a figyelmeztetés ellenére is, akkor legyen az ő névjegyük hozzájuk méltó. Legfeljebb néha részük lesz egy-egy gúnyos mosolyban, ami szintén méltó lesz az identitásukhoz.

A másik ok, amire Mandics György hivatkozott, az a sejtése volt, hogy a mechanikusan átbetűzött idegen nevek a jövőben kötözködés forrásai lesznek. S ebben nyilván van is valami, mert a tanár szerepében méltatlanul tetszelgő identitások élete nem irigylésre méltó. Mindenki joggal beléjük köthet, aki valóban tud írni és olvasni a székelly írással; s számon kérheti rajtuk, hogy miért tanítják hülyeségekre a nemzetet. Azonban ez nem olyan nagy baj, mert végső soron ez a dolgok rendje. Jó irányú változásokra aligha számíthatunk, ha az ostobaságot folyton csak dicsérgetjük.

A közszereplést vállaló érdemteleneknek néha szembesülniük kell a rideg valósággal.

Ezért aztán Mandics György a tudományos haladás és a megbízható tömegtájékoztatás ellen tesz, amikor annyira aggódik egyesek identitásáért. Hiszen semmi egyebet nem kell tenniük a „kötözködés” (azaz a tudományos életben megszokott kritika) elkerülése érdekében, mint hogy holnaptól kezdve helyesen írják le a saját nevüket. Ha ez áldozat, akkor azt meg kell hozni. Azt követően bizonyára többen lesznek, akik tisztelni fogják őket. Különösen akkor, ha meg is köszönik a jó tanácsot – ahogy az becsületes emberek között illik. Mert a nagy embereket arról lehet megismerni, hogy át tudnak lépni a saját árnyékukon.

1. ábra. A magyarság jelképei c. kötet címlapja

Válasz Mandics Györgynek „A magyarság jelképei” c. kötetemre adott kritikájára

Mandics György *Róvott múltunk* c. trilógiájának harmadik kötetében (Irodalmi Jelen Kiadó, Arad, 2011.) van egy *A magyarság jelképei* címet viselő 11 oldalas fejezet, amelyben megtisztelően nagy teret szentel a hasonló című kötetemben kifejtetteknek. Nyilvánvalóan tölem kölcsönözte a fejezet megnevezését is, meg a bemutatott ábrák sorát is. Bár nem ért egyet az azonosításaimmal; azt helyesen ismeri fel, hogy az említett kötetemben a magyar jelképek és a székely rovásjelek kapcsolatát mutattam ki.

Ezen túlmenően azonban a szerző értékelésével csak a legritkább esetben lehet egyetérteni. Mandics György kritikái ugyanis nem tudományos igényűek. A szerző – bár ez számítana tudományos igényű kritikának – nem adja az általam feltárt összefüggések (például jelpárhuzamok) jobb magyarázatát; és nem mutatja ki a gondolatmenetem, vagy a felhasznált adataim esetleges hibáit sem. Csupán egy hazulról hozott ellenérzés munkál benne mindennel szemben, ami a székely írás antik eredetét támasztja alá, különösen viszolyogva az ősvallás emlegetésétől.

Jellemzően hibás nézetet tükröznek a fejezet indításakor írt mondatai: *„e fejezetet ezzel a kérdéssel kell indítanunk, hogy eljussunk a rovásírás kultikus szerepéhez. Ez egy élő téma, de eddig elkerültük, mivel kívül van a tudományos racionalitás azon keretein, amelyek eddigi kutatásainkat meghatározták”*. Mi ugyanis úgy véljük, hogy a tudományos racionalitással egyáltalán nem ellenkezik, ha a székely írás eredetét kutatva a székely jeleket minden ismert jelkészlet jeleivel összehasonlítjuk. A Nemetz Tibor matematikussal 1992-ben elvégzett valószínűség-számításunk azt bizonyította, hogy a legtávolabbi írásrendszerek hasonló jelei is elsősorban a genetikus kapcsolatnak köszönhetőek. Azaz a jelrendszerek hasonlóságát a rokonságuk okozza. Ami azt is jelenti, hogy egy alapos kutatás el sem képzelhető a teljességre való törekvés nélkül: minden jelrendszert figyelembe kell venni.

Ismert, hogy a korábbi évtizedekben a magyar kultúra kezdeteinek kutatása csak egy bizonyos, szűkre szabott földrajzi térségben volt engedélyezve (a földrajzi korlátokat Róna-Tas András közölte). Egyes szerzőknél még a magyar ősvallás, vagy a magyar mitológia kifejezés használata is eleve tudománytalannak számított. Mandics György trilógiája ezt a nyilvánvalóan elhibázott, magyar- és tudományellenes törekvéseket tükröző nézetrendszert téveszti össze a „tudományos racionalitással”. Amiről meg sem mondja, hogy szerinte mi fán terem.

A vallástörténészek egyébként már régen kimutatták (de bármelyik nyitott szemű olvasónk is hamar ugyanerre a következtetésre juthat), hogy a fejlett vallásoknak saját jelképrendszere is van. Ezért aztán a fenti gondolatmenetet követve a vallások által használt jeleket kötelező összehasonlítani a székely írás és általában a magyar jelkincs elemeivel egy tudományos igényű elemzés során.

Úgy gondoljuk, hogy a kötetünkben valóságos összefüggéseket fedeztünk fel a székely jelek és az ősvallás jelképei között, és azokra az eddigi legjobb magyarázatokkal szolgáltunk.

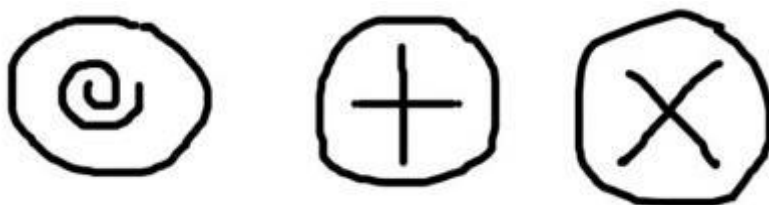
A magyarság jelképeiről írt kötet megjelenése óta végzett további kutatások mindezt csak megerősítették. Például Záhonyi András a sumer és a tatárlakai jelek segítségével igazolta a *Nimród tamga* című fejezetemben írtakat, mely szerint a székely írás „ty” betűje nem csak az *atya* fogalomjele volt a sumereknél, hanem egyúttal az Orion csillagképet is jelentette – amint azt ebben a kötetemben feltételeztem. Mindehhez a kínai „atya” fogalomjel példáját is társíthatjuk. Az általunk feltárt formai és tartalmi összefüggésrendszer kerek egészet alkot, amely önmagát hitelesíti.

Ehhez képest Mandics György pusztá fanyalgása erőtlen és hiteltelen. A tudományos igényű kritikához megfelelő érvelésre is szükség lenne.

A Kr. e. IV. évezredi gradesnicai edényjelek értelmezhető szimbolikája

Mandics György bő lére eresztett kötetében (Róvott múltunk, Irodalmi Jelen Kiadó, Arad, 2010., 219. oldal) beszámol a Bulgária nyugati felében, tehát a Vincsa kultúra lelőhelyeinek közelében előkerült gradesnicai írásleletekről. Az ásatásokon, amelyeket B. Nikolov vezetett, tudatosan keresték a neolitikus jeleket s ilyeneket találtak is. Ezek agyagedények töredékein kerültek elő, jó részük az avar és a korai magyar anyagból is ismert fenékbélyeg műfajába tartozik.

A magyar fenékbélyegek egy részének jelentését a székely írás segítségével sikerült tisztázni. A fenékbélyegek ugyanazt a gondolatrendszert képviselik, mint az archaikus magyar cserépedények oldalára rajzolt jelrendszer. Az edényen lévő jelek a teremtet és rendezett világ középpontjára utalnak, az edény a Teremtőt és környezetét jelképezi; aminek következtében az edény tartalma Istentől származó ajándékká nemesül. E – magyar edények segítségével megszületett – felismerés lehetőséget ad a gradesnicai fenékbélyegek értelmezésére és a párhuzam felismerésére is. Nem kevesebbet jelent ez a párhuzam, mint hogy a magyar fazekasok jelkészlete és a jelekben kifejeződő világnézete kőkori eredetű.

1. ábra. Gradesnicai fenékbélyegek (Nikolov nyomán rajzolta a szerző); a három edény fenekéről csak a jelet rajzoltam át, azaz a körök nem az edény fenekének peremét jelzik, hanem azok is a jel részei

Mint azt Mandics György minden további magyarázat nélkül tolmácsolja, „*A munkája végén Nikolov kifejtette: minél nagyobb a vizsgált anyag, annál inkább látszik, hogy itt szó sincs egy homogén civilizációról, vagyis a jelek nem standardizálódnak, hanem a rendszeren belül bonyolódnak, osztódnak. Minél több az anyag, annál biztosabban látszik az is, hogy Tordos más, Vincsa más és Gradesnica is más, egymástól független.*”

Ez a függetlenség azonban abszolút értelemben nem létezik. Nikolov téved, amikor ezt állítja (s ezt Mandics György is észrevehette volna, hiszen Nikolov székely jelek párhuzamait mutatja fel a gradesnicai edényekről). Nikolov azért téved, mert nem ismeri sem a székely írás eredetével és általában az írás eredetével kapcsolatos újabb felismeréseket, sem az ősvallás tételeit (vagy azokat nem használta fel a jelek értelmezésekor).

Nem teljesen világos, hogy mit ért Nikolov „*a rendszeren belül bonyolódó, osztódó*” jelekről.

Ha a gradesnicai rendszeren belüli jelek osztódásáról és bonyolódásáról van szó, akkor ez megfelel ama folyamatnak, amelyet minden zavartalanul továbbélő írásrendszer esetében megfigyelhetünk, mert a jelek száma minden esetben feltűnő módon szaporodik. Erre a jelenségre Maurice Pope figyelt fel, és ki is mutatta az ókori jelrendszerek mindegyikénél. Az egyiptomi, a sumer, a kínai és a többi írásrendszer esetében egyaránt megfigyelhető a jelek számának monoton növekedése. Ez tehát egy olyan jelenség, amely általános jellemzője a jelrendszereknek.

Amennyiben a tordosi, vinci és gradesnicai jelkészlet önállóságára és egymástól való megkülönböztetőségére gondol, akkor ez az önállóság csak korlátok között érvényesül. Ugyanis az általa bemutatott gradesnicai jelek között is akad olyan, amelyik

székely írásjelekkel azonosítható (ezeket mutatom be a fenti ábrán). Hasonló jelenséget figyelhetünk meg a korszak más kultúráinak jelei között is; azaz nem a neolitikus kultúrák elhatárolhatósága, hanem a közös – a magyar jelkincssel azonos – jellemzőik feltűnőek. Ezek alapján egyértelműen belátható, hogy az edényeknek ugyanolyan ősvallási szerepet tulajdonítottak, az edények jelölése ugyanazt az ősvallási gondolatot fejezte ki a neolitikus kultúrákban is, mint az archaikus magyar népi cserépedényeken.

Mandics György kötete 296. ábrájának alsó sorában bemutat két fenékbélyeget, amelyet értelmezni lehet a magyar jelkincs segítségével. Az egyik egy körbe zárt kacskaringó, a másik pedig egy körbe zárt kereszt. Más edényfenekeken körbe zárt X látható az ábrán - de a keresztet és az X-et egy kör alakú edény fenekén aligha tudjuk elhatárolni egymástól, hiszen az edények forgathatóak.

Mindegyik gradesnicai jelben megtalálható a kör, ami a Nap jele lehet.

A székely írásban e körnek a „ly” (lyuk) jel felel meg. A székely „ly” (lyuk) közepén rendszerint találunk egy pontot, vagy egy vonalat. Hogy ez a pont, vagy vonal (isteni hatást közvetítő) folyót jelent a magyar jelkészletben, azt a gradesnicai és az egyéb neolitikus ligatúrák segítenek megérteni.

Az egyik gradesnicai körben ugyanis kacskaringót találunk, ami a székely rovásírás „j” (jó „folyó”) jelének felel meg. A jel képi tartalma az égig csapó hullámtaraj, az Istennel azonos Tejút jele. A jelentése ennek megfelelően az Istenünk állandó jelzője (ma is jóistent emlegetünk). A jel elterjedtségére jellemző, hogy a kacskaringó a csukcs szójelek között is a jó szójele.

Ez a „körbe zárt kacskaringó” jeltársítás azt jelenti, hogy a Nap egy folyó (a Tejút) forrása. A Tejút a világ szakrális középpontjában áll és azonos az Istennel. A jel arra utal, hogy a napistentől származik az élet és minden, ami jó. A képzetet napjainkban mutatta ki Kőhalmi Katalin a szibériai ősvallási hiedelmek között (az életfolyó forrásának a Napot tekintették). S nem ez az egyetlen párhuzam az ősvallási jelek, vagy gondolatok esetében; ami egyrészt a neolitikus Kárpát-Balkán térség, másrészt a magyar jelkészlet, harmadsorban pedig Szibéria ősvallási hagyományai között felismerhető.

A másik gradesnicai jel egy körbe zárt kereszt, vagy X. Ez az Éden térképe, a székely írás „f” (Föld) jelének és a kínai írás „Föld” jelének párhuzama. Világszerte elterjedt jel, amelyik a teremtés helyszínét, az Ararát vidékét ábrázolja. Ugyanazt a gondolatot fejezi ki, amit a fenti másik ligatúra: a Föld középpontjából négy irányba ömlő folyókkal elterjedő isteni rendre utal.

A jelek az edényeket a Teremtés helyszínével, a bőség forrásával azonosítják. Aki ezekből eszik-iszik, az a Teremtő ajándékát veszi magához. Ez a nagyszerű ősvallási gondolat a ma készülő magyar cserépedényeken is kimutatható, a gondolat közismert európai megfelelője a bőségszaru.

E jelek éppen az ellenkezőjét bizonyítják annak, mint amit Nikolov állít.

A gradesnicai jelek nem elszigeteltek a korabeli, vagy a későbbi magyar jelkészletektől, hanem világos rokonságban állnak velük. Azt állapíthatjuk meg a párhuzamok alapján, hogy a kőori írásrendszereknek volt egy igen korai, nagyjából 50 000 évvel ezelőtt kialakult magja, amelyet az Éden területéről szétvándorló embercsoportok magukkal vittek mindenhová és a népi, uralmi és vallási jelkészletben napjainkig meg is őriztek. Azaz a gradesnicai jelkészlet alapjai is összefüggenek a többivel.

Számunkra mindebből az az érdekes, hogy a gradesnicai jelek a magyar jelkincssel és a székely rovásírással is szoros rokonságot tartanak. S nem csupán a jelek azonosak, hanem az általuk kifejezett ősvallási mondanivaló is (azaz megértettük, vagy elolvastuk a gradesnicai jeleket). A gradesnicai jelek az edényeknek ugyanazt az ősvallási jelentőséget tulajdonítják, mint az archaikus magyar cserépedények „díszítésében” kifejezett gondolatok (a világ közepével azonos Teremtőtől származó bőség forrásával azonosítják az edényt).

Mandics György „Róvott múltunk” c. kötetéről

Az idei könyvhétre két rováskorpusz jellegű kötet is megjelent. Az egyiket az Erdélyi István – Ráduly János szerzőpáros, a másikat pedig Mandics György írta. Mindkettő a teljesség igényével készült, amiből – tisztázott elvi alapok mellett – az következne, hogy a két kötetnek hasonló szerkezetűnek és tartalmúnak kellene lennie. A két kötet azonban nem is hasonlít egymásra.

E cikkben az utóbbi munkát elemezzük. Az érdekes és szórakoztató kötet hatalmas terjedelme és az e sorok írásakor még meg sem jelent második és harmadik kötet ismeretlen tartalma miatt az értékelésünk nem lehet teljeskörű.

1. ábra. A kötet címlapja

A kötet címének és tartalmának ellentmondásai

Mandics György kötete egy leltár, amely illusztrálja a szerző olvasottságát és elméleti bizonytalanságait. Az első átlapozás alapján az a vélemény alakulhat ki az olvasóban, hogy a szerző – bár a kötet már kijött a nyomdából – még nem döntötte el magában, miről is akart könyvet írni.

A „*Róvott múltunk*” kötet cím ugyanis mintha azt ígérné, hogy a rovásírásunk múltjával találkozunk a lapjain. Ehhez képest a sok *nem rótt* és *nem magyar* vonatkozású írás szerepeltetése nincs igazán megindokolva. A címben szereplő „róvott” jelző ugyanis nem valamelyik konkrét írás, hanem egy elterjedt írástechnológia jellemzője. A kötetben tárgyalt írásemlékek azonban szinte kivétel nélkül eltérő írástechnológiát képviselnek, azaz nem róttak. Túl van reprezentálva a kötetben az a *mai szerzőgárda* is; amelyik a hiányos

írástörténeti műveltségének köszönhetően, esetleg illetlen politikai szándékokat követve meghamisítja a székely rovásírást és történetét.

„*A székely-magyar rovásírás-történet kézikönyve*” alcímben a magyar népnév szerepeltetése felesleges, hiszen a székelyek is magyarok. Az alcím a nemzeti írásunkra utal, amelynek az utóbbi százötven év tudományos irodalmában rendszerint *székely rovásírás* a neve (amit inkább a „*székely írás*” megnevezésre kellene cserélni – hiszen az írás nem csak a rovástechnológiát alkalmazta). Amennyiben a szerző valóban erről az írásrendszerünkről (és nem általában a rovástechnológiát alkalmazó írásokról) akart írni, akkor ehhez képest megindokolatlannak tűnik a rovásírások családjaként bemutatott távoli írásrendszerek sora. Az sem bizonyított még, hogy a rovásírások egy családot alkotnának és közelebbi származási kapcsolat lenne közöttük.

Az ugyan igaz, hogy az antik írásrendszereket távoli ősrökonság fűzi a székely íráshoz; de egyrészt ezt Mandics György tagadja, másrészt ezen az alapon (megfelelő magyarázattal) a világ minden írását fel lehetne sorolni. A szerző lényegében ezt teszi: felsorol egy sor írást, a székely íráshoz fűződő rokonság fokától és az alkalmazott írástechnológiától függetlenül. Ez esetben azonban a kötet tartalma nem felel meg a címnek, amely rokonságra és technológiára hivatkozik. Ráadásul Mandics György azokkal a magyarázatokkal is az adósunk marad, amelyek megindokolhatnák, hogy mit keresnek idegen írások a róvott múltunkat ígérő kötetben. A kötetben véletlenszerűen egymásra lapátolt írásrendszereket más szerzők műveiben is megtalálja a közönség; Mandics György művének az adhatott volna jelentőséget, ha feltárta volna az írásokat összekötő szálakat. Erre azonban az elméleti bizonytalanságai, valamint a magyar kultúra gyökereit felmutató nézetekkel szemben érzett elfogultsága miatt nem vállalkozott és nem is lett volna képes.

Úgy tűnik, mintha a szerző nem tudna különbséget tenni a rovásírások és a lineáris írások között – amivel persze korántsem áll egyedül. A székely rovásírásról írt kötetben illene megindokolni, miért kerültek ide a véle esetleg kapcsolatban sem lévő, vagy a szerző által nem tisztázott kapcsolatú írások. A „család” szó alkalmazása önmagában nem oldja fel ezt az ellentmondást, hiszen a vonzerő – amiért érdemes lehet az effajta köteteket elolvasni – éppen e rokoni kapcsolat leírása lehetne.

A 248. lapon ugyan kapunk egy magyarázatot, miszerint e lineáris írásoknak „*a régészeti anyag szerint*” valaha a rovás és a karcolás volt az írástechnológiája, de ez sem elegendő mentség, mert a régészeti anyagban rótt tárgyak alig fordulnak elő, a karcolás pedig nem azonos a rovással. A rovástechnológia egykori általános elterjedtsége és az írás monogenezise miatt ezen az alapon lényegében minden írást tárgyalni lehetne e félrevezető cím alatt.

Mi a probléma és mi a megoldása?

„*A rovásírás történetét ... végigkíséri a hivatalos fanyalgás vagy elutasítás kétségtelen bizonyosága, amivel szemben csak a hívők rajongása s mindent elfogadása áll.*” – írja a szerző (12. oldal), miután felsorolt egy sor szkeptikus álláspontot, amely szerint pl. a székely rovásírás humanista kitaláció lehet.

A szerző véleménye azonban egyszerűen nem igaz. A fanyalgással szemben ugyanis – bár a kötetében idézett véleményekből mintha ez derülne ki – nem csak a mindent elfogadó rajongás áll szemben. Nem az a kérdés ugyanis, hogy szkeptikusnak, vagy rajongónak születünk-e; hanem az, hogy felismerjük-e az írástörténeti tények közti valódi összefüggéseket, és ezt ki tudjuk-e fejteni, le tudjuk-e írni a tudomány megkövetelte igényességgel.

A felmerülő kérdésekre szakszerű választ is lehet adni, de ez a lehetőség – a kötet alapján – nem tudatosulhatott a szerzőben.

Úgy tűnik, mintha Mandics György nem is törekedne, nem is lenne képes a kérdések tudományos alaposágú megválaszolására; hanem rábízta az olvasóra, hogy mit fogad el a nyakába zúdított, más szerzőktől idézett, elképesztő ostobaságok halmazából.

Pedig a szkeptikusok álláspontjának cáfolatára seregnyi érv kínálkozik, amelyek a szakirodalomban már kidolgozott formában megtalálhatók. Ezeket azonban Mandics György nem olvasta, elhallgatja, vagy nem érti.

Például a székely írás „us” (ös) jelének kapcsolatai (és a hasonló összefüggések serege) kizárják, hogy a székely írás tudós kitaláció legyen. Ha a székely „us” jel megfelelője megtalálható a koronázási paláston, a veleméri templom freskóján, a magyar népi képjelek között, a hettita hieroglif írásban, valamint a kőkori és az indián jelek között is (amelyek genetikus összefüggését az elvégzett matematikai valószínűség-számítás bizonyítja) – akkor a humanista írásalkotás ötlete nyilvánvalóan komolytalan.

Mandics György azonban talán nem ismeri a székely írás szójeleit, amint nem ismerheti az „us” jel kapcsolatait sem – s ezért nem tudja megoldani e kérdést. Aki képtelen a hazai írástörténeti szakirodalom vonatkozó eredményeinek felismerésére és megértésére; az ma sem tud jól válaszolni a XIX. század szkeptikusainak megalapozatlan ötleteire.

Keleti eredet és sorvezetés

Az „*Egy nem csak tudományos kérdés*” c. fejezetben az írásrendszerek rokonításával foglalkozik a szerző. Itt írja, a székely írás sémi eredeztetéséről szólván: „*mind a két rendszer ábécé, mind a két írásrendszer keleti eredetű, s ezért jobbról balra halad*” (249. oldal). Néhány szavas álláspont csupán, mégis makacs téveszmék dőlnek ki belőle.

A székely jelkészlet ugyanis nem ábécé, hanem egy szó- szótagoló írás jelkészlete, amely tartalmaz egy kitűnő ábécét is. Nem lehet ábécé, ha többhangértékű jelei is vannak – mert az ábécékben csupán egyetlen hangot jelölő betűk lehetnek. Valójában a latin ábécét sem lehetne ábécének nevezni, hiszen szerepel benne a „q” szótagjel – de e fölött az egyetlen kivétel fölött átsiklik a szokásos értékelés.

A székely írásnak azonban olyan gazdag jelkészlete van a betűkön kívül is, ami mellett nem mehetne el egy teljességre törekvő szakmunka szerzője.

Thelegdi világosan le is írja, hogy a székely írásnak a betűkön kívül szótagjelei és „capita dictionumai” (azaz szójelei) is vannak. A létező írásemlékek között pedig mondatjeleket is találunk, ilyen az énlakai „Egy isten” ligatúra és a tusnádi „Sarok (Heraklész) isten” ligatúra is.

Ezt nem lehet azzal a szokásos ellenvetéssel elintézni, hogy a székely szó- és szótagjelek csupán betűkből összerakott ligatúrák, amelyeket a székelyek a könnyebb írás kedvéért alkottak meg.

- Egyrészt azért, mert Thelegdi megmondja, hogy a capita dictionumok nincsenek betűkből összerakva.

- Másrészt a betűk némelyike is ligatúra; például a székely „sz” (szár „úr”) jel szerepel az „us” belsejében, ahol a Tejút hasadékaiban kelő napistent jelöli; megjelenik az énlakai „zászlós s” zászlójaként, ahol egy hegyen álló fát ábrázol (itt szintén az Úr jelképe); valamint a „g” rovásbetűnk „segédvonalában” is, ahol az „eget tartó fa” képszerkezet része (az eget is az égigérő fával azonos Úr tartja a fejünk felett). Ebből következően más magyarázatot kell adni a ligatúrákra, azokat nem lehet kései és jelentéktelen, a betűinktől mereven elválasztható jelenségnek tekinteni.

- Harmadrészt e ligatúrák némelyike és a ligatúrakészítés szokása többezer éves. A ligatúra az írás keletkezésének, legősibb formáinak máig továbbélő dokumentuma. Ezért hasonló a székely ligatúra-alkalmazás és hangzóugratás szokása a szótagjelek részleges elhagyásáig eljutott szó- szótagoló írásrendszerek jelhasználatához; és a kínai írás montázstechnikájához. Az igen régi jelkapcsolatok példája a Jóma ligatúra, amelynek párhuzamait Euráziában és Amerikában is megtaláljuk.

- Negyedrészt: a többhangértékű jelek a fenti magyarázat elfogadásától függetlenül is eleitől fogva léteznek, ezért azok a székely írás leírásakor nem hagyhatók figyelmen kívül.

A székely írás keleti eredete sem kétségtelen dolog, amíg a szerző azt nem bizonyította. Csak az mondható el, hogy keleten is használták (álláspontunk szerint a Közel-Keleten született meg kb. 50 000 évvel ezelőtt). Megfontolandó a válasz, különösen annak fényében, hogy a 7500 éves szentgyörgyvölgyi tehénszobor felirata a *délnyugati* Zala megyében került elő. A szerző gondosan beszámol egy sor neolitikus emlékről, amelyet nem lehet a székely írás segítségével elolvasni; de figyelmen kívül hagyja a szintén neolitikus, azonban székely szójelekkel elolvasható, magyar nyelvű szentgyörgyvölgyi szöveget.

A székely írásrendszernek nem állandó tulajdonsága a jobbról balra haladó sorvezetés. A sorvezetés nem is a bizonyítatlan keleti eredet; hanem az írástechnológia függvénye – ezért papíron vagy számítógépen indokolatlan anakronizmus és az íráselméleti-írástörténeti tájékozatlanság jele a rovásbotra kialakított rend utánzása. A székely jelek népi megfelelőit cseréptárgyakra festő fazekasok sem jobbról balra írtak; hanem évezredekken keresztül balról jobbra, vagy tetszőlegesen vezették az egymást követő jeleiket.

Írásrendszerek rokonítása

Azt írja a szerző, hogy *„amikor egy kulturális rokonság fokát kell megállapítanunk, az objektivitásunk igencsak jókora homályos foltokat hagy, amelyeket inkább a megfelelni vágyás, az érdekek, a politika, a mindenkori hatalom, a sznobizmus vagy még más számtalan tényező befolyásol, amelyet magunk sem vagyunk hajlandók elismerni”*.

Részben igazat kell adnom a szerzőnek, ugyanis ezt valóban nem vagyok hajlandó elismerni. Úgy gondolom, hogy a fenti állítás csak azokra lehet igaz, akiknek fogalmuk sincs arról, milyen gazdag összefüggésrendszer létezik az írások világában. Aki e varázslatos kertben naponta bukkan kincsekre, az nem kezd díszletek összetákolásába, mert nem jut az eszébe.

Más a helyzet azokkal, akik a szükséges képességek hiányában lényegében vakon és süketen botorkálnak e szakterületen, de mégis sikerre vágynak. Ők is a kvalitásaiknak megfelelő műveket írnak, de azoknak nincs sem tudományos, sem nemzeti, sem semmiféle egyéb jelentősége – mert az ostobaságokat tartalmazó művek aligha jelentősek.

Mandics Györgynek nincs oka e szálnalmas művecskék alapján általános érvényű megállapításokat tenni. Ha az írásrendszerek rokonságát tudományos kérdésként kezeljük, akkor ezek a presztízs-szempontok szóba sem jönnek.

Ellenben fel kell merülnön az 1993-ban Nemetz Tiborral, a Matematikai Kutatóintézet munkatársával közösen elvégzett valószínűség-számításunk eredménye. Ilyen vizsgálatot ugyanis tudomásom szerint senki más sem végzett még a világon. Ennek eredménye szerint a hasonlóság a jelek világában is a rokonság jele. Ha a Mas d' Azil-i, a Tepe Yahja-i, a hettita hieroglif (luwiai), a sumer, a kínai és az indián jelek között mintegy 20-20 székely jelformára bukkanunk, akkor ezek az írásrendszerek rokonságban vannak egymással – akár tetszik ez valakinek, akár nem; akár meg tudjuk magyarázni e rokonságot, akár nem.

Egy tudományon kívüli szempontokat követő, hazug és ostoba munka elkészítéséhez természetesen nincs szükség felsőbb matematikai módszerek alkalmazására, vagy a mások

által már elvégzett valószínűség-számítás figyelembe vételére – hiszen az csak akadályozná az alkotó fantázia szabad csapongását.

Nincs szükség e matematikai eredmények említésére azokban a „tudós” dolgozatokban sem, amelyek szerzői a székelly írással kapcsolatos újabb felismeréseket nem kívánják tudomásul venni (vagy érdemben hozzá sem tudnak szólni), s tudományos igényű kritika helyett néhány jelző kiosztásával vélik elintéztnek a kérdést.

Van-e forrásunk Jézus Krisztus rovásírásos kötetéről?

A kötet megbízhatóságát jellemzi a következő példa. Mandics György azzal „tisztelt” meg – bár egy szimpla babérkoszorú is megfelelt volna – hogy olyasmit tulajdonít nekem, amit sohasem írtam. Mivel pontosan hivatkozik (egyesekek a pontos hivatkozást összetévesztik a tudományossággal) *A székelység eredete* c. kötetem 142. oldalára, bárki meggyőződhet róla, hogy vétlen vagyok a nekem tulajdonított butaságban. Azt írja ugyanis a kötet 369. oldalán lévő *Mervi oázis 450* című fejezetben, hogy „Az itteni papság hun nyelvre fordította a Bibliát. Itt készült el Varga Géza szerint a Szent Korona zománcképeinek legfontosabb része is. Ez a Jó Mágus ábrázolja, kezében a rovásírásos hun Bibliával.”

Ezt követi egy grafikám a Szent Korona pártáján lévő Krisztus-zománchról, amelyen jól látható a Krisztus térdein elhelyezett Jóma „jó mágus, jó magas” ligatúra. A fél asztalt beborító eredeti rajzon vagy két hétig dolgoztam annak idején, s talán megérdemelttem volna, hogy ne egy nekem tulajdonított ostobasággal „köszönjék meg” az engedélyem nélküli felhasználását. A grafika alatt Mandics György könyvében a következő ábraszöveg szerepel: „437. kép. A „rovásírásos Biblia, a Jó Mágus kezében. Varga G. 2001. 142.”

Alább Mandics György még hozzáteszi: „A történet szépséghibája: semmi sem igazolja, hogy a könyv rovásírásos, ha csak nem tekintjük annak a „ruharáncokból” képzett jeleket, amelyeket Varga G. JM-nek és S-nek vél.

Az eredeti krónika, ahol a hun nyelvre is lefordított Bibliát emlegetik, főként Maniról szól és Merv város nesztoriánus püspökről, Éliásról, de nem a magyar Koronáról.”

Mandics György szinte semmit sem értett jól az állításaimból.

A Szent Korona mervi készítésének én vagyok a forrása, mert ezt én következtettem ki több adat alapján, amelyeket a vonatkozó tanulmányaimban felsoroltam, s amelyeket itt nem szükséges megismételnem. A szerző állításával ellentétben a Szent Koronáról írt dolgozataimban nem a koronán lévő zománcképek „legfontosabb részének”, hanem magának a Szent Koronának a mervi készítését feltételeztem.

Az sem világos igazán, miféle bizonyítékot szeretne kapni Mandics György arról, hogy Jézus Krisztus rovásírással írt Bibliát tart a kezében. Ha eljön az ideje, akkor talán lehetőségünk lesz betekinteni az égi könyvtárba, s ott ellenőrizhetjük, hogy Jézus könyvtárában vannak-e rovásírásos kötetek. A Szent Korona Krisztusának kezében azonban csak egy zománckép látható egy képzeletbeli Bibliáról, amelynek kinyithatatlan lapjaira soha nem írtak sem rovásbetűket, sem másfajta betűket. Bármennyire sajnálom, nem tudok olyan bizonyítékkal szolgálni, amilyenről Mandics György álmodik, amint más sem lehet képes rá. Természetesen nem is állítottam azt, hogy Krisztus kezében rovásírásos kötet lenne.

Az én dolgozatomban ez állt: „a kezében tartott Szentírás mintájaként a mervi hun püspökség rovásírással írt magyar nyelvű könyvei is szolgálhattak”. Azaz korántsem arról van szó, mint amit Mandics György nekem tulajdonított.

Most töprenghetek azon, hogy vajon szövegértésből vagy igazmondásból jár-e neki az elégtelen.

Ami pedig a ruharáncokat illeti, javasolom, hogy a szerző nézze meg: széken ülés közben van-e ránc a ruhája térdén. Elárulom: nem lesz. Jézus Krisztus térdein sem az van,

hanem egy-egy *Jóma* (esetleg *Jó sarok*) ligatúra. Ha e ligatúrát a szerző még nem ismeri, például mert nem találkozott vele Németh Gyula munkáiban, akkor talán más szerzőt is el kellene olvasnia, csak persze az eddiginél figyelmesebben.

Jóma ligatúra található egyébként az alucsajdengi hun koronán, az afrászijábi tálon, egy volgai bolgár fémtárgyon és egy Pjotrovszkij által közölt uráli, de általa magyarnak meghatározott aranyozott ezüstlemezen is – hogy csak az időben és földrajzilag nem túl távoli leleteket említsem.

Az e sorok írása közben tartott szünetben olyan tényérből ettem a pörköltet, amelynek közepét egy Jóma ligatúra díszíti. Az őrségi fazekasok ugyanis a mai napig használják e kőkori isten jelképét (akinek az alakja, vagy a nyoma többek között az iráni, a finn, a japán és az indián mitológiában is fennmaradt). Csak persze az őrségi fazekasok – Mandics Györggyel egyetemben – már nem tudják elolvasni a névligatúrát. Ami a fazekasok esetében menthető.

A Jézus Krisztus mellén látható *sarok* szójelhez hasonló van az őrségi házamtól öt kilométerre kiásott 7500 éves szentgyörgyvölgyi tehénszobron és a budapesti hun jelvényen is. Mindkettő jól és teljesen elolvasható szöveggörnyezetben szerepel, ami garantálja a megfelelő értelmezést és olvasatot.

Megtalálható a *sarok* szójel a Hoppál Mihály közölte szibériai sámánköpenyeken is, valamint a Szent Korona Krisztus zománcának palástján is. A világ sarkain elképzelt, eget-Földet összekötő hegyeket ábrázolja ez a jel. A sámánok köpenyén és Krisztus palástján is arra utal, hogy a ruha viselője azonos az égbe vezető úttal, képes ez út megtételére, vagy a közvetítésre a földiek és az égiek között.

Egyszerű ez az összefüggérendszer. Csupán annak magas, aki felületesen olvas, vagy nem is törekszik a megértésre.

A korpusz időbeli korlátai

Mandics György kötetében a bemutatott írásmutatványok körének felső korhatára „*a mindenkori lehetséges jövő*”. Azaz a szerző figyelembe veszi a jelen „*izgalmas új jelenségeit*” is; értve ez alatt az újonnan felfedezett emlékeket, a székely ábécé mai módosításait, vagy a számítógépre alkalmazott rovásírást. Ez egy lehetséges válogatási szempont, azonban ellentmond a kötet címének, amely a múltunkat ígéri. Bekerült a kötetbe a semmiféle szakmai ellenőrzésen át nem esett legújabb ostobaságok tömege is, amelyeket néhány zavaros fejű szerző folyamatosan tukmál a gyanútlan közönségnek. Mandics György alkalmazott gyakorlata alapján úgy tűnik, nincs elvi akadály annak, hogy bármilyen, a székely íráshagyományt meggyalázó, elemi hibákkal terhelt, kritikátlan agyszülemény bekerüljön művének következő kötetébe.

Ezek az elképesztő ötletek kimaradtak volna a műből, ha a szerző a múltunkról számolna be – ahogy azt a címben ígérte. Ezt tette Erdélyi István és Ráduly János is, kötetükben megmaradva a még meghamisítatlan székely írásnál.

Egy lehetséges másik megoldást jelenthet a válogatás tudományos igényessége (amelyre azonban a szerző képtelennek látszik).

A mandicsi korpusznak – az elméleti tisztázatlanságok miatt – van is, meg nincs is alsó időkorlátja. A szerző szerint „*Ha kizárólag a székely emlékeket vizsgáljuk, akkor a hagyományos időrend szerint aligha mehetünk a XIII. század alá. Amit ez alatt találunk kell, az kabar, kazár, besenyő, avar, kun, jász, kök-török, protobolgár lelet*”.

Ez természetesen nem igaz és egy ilyesfajta előzetes korlát nem is etikus. Azért nem, mert a tudományban nem illik előírni az alátámasztást nélkülöző, a létező emlékeket tagadó prekonceptió követését. A korai, többnyire szó- szótagoló jelekkel írt magyar emlékek (mint a sopronkőhidai sőtartó, a budapesti hun jelvény, a Jóma ligatúra, vagy a szentgyörgyvölgyi

tehénszobor) – amelyeket a szerző nem ismer, vagy nem ért – cáfolják a magyar- és tudományellenes előírást, miszerint a régmúltban mindenáron idegen írásemlékeket kell találnunk.

Mandics György a finnugrista szakirodalomban emlegetett, de sohasem igazolt alsó időkorlátot próbálja meg átmenteni. Azonban nincsenek olyan írástörténeti tények, amelyek ezt – egy tudományos igényű kötetben – lehetővé tennék.

A kérdést úgy lehetne megoldani, ha a székely írás történetét szakaszolnánk és a Mandics György által „*kizárólag székely emlékek*” alatt értetteket egy *klasszikus székely* íráshasználati korba sorolnánk.

E *klasszikus székely* kornak az alsó időhatárát (nem írástörténeti, hanem csak történeti szempontok alapján) Attila halálától számíthatnánk, mert a hagyomány szerint akkor született meg a székely nemzet. Ez megegyezne az Erdélyi István és Ráduly János kötetében is alkalmazott korláttal. Ami írásemlék ezeknél is régebbi, azokat a kor megjelölését tartalmazó név-változatokkal jelölhetnénk, pl. a *székely írás hun kori előzményei*, a *székely írás szkíta kori előzményei*, a *székely írás kőkori előzményei* stb.

Másutt a szerző a székely írás kialakulásának korát *legalább* 10 000 évesnek tekinti, azonban ezt nem indokolja. Az ismert emlékek alapján ennél pontosabb és jóval korábbi időpont-meghatározásra is lehetőségünk van.

A korpusz nyelvi korlátai

„A Corpus része minden olyan feliratmegfejtés, amely a magyar rovásírás alap-ábécéi, vagy azok kiterjesztett formái segítségével olvas el a Föld bármely korszakából és bármely pontjáról származó feliratot magyar nyelven. ... Végül olyan feliratok is szerepelnek, amelyeket bár még nem sikerült magyarul elolvasni, legalább egy valaki megkísérelte vagy írásban kifejezte e lehetőség gyanúját.”

Ez esetben is tetten érhető a szerző kötetére általában jellemző elméleti tisztázatlanság. Hiszen a klasszikus székely írásemlékek között is akad például latin szöveget rögzítő felirat (ilyen a dálnoki is), amelyet nem indokolt kirekeszteni egy teljességre törekvő rováskorpuszból.

Az írásrendszerek többségét több nyelv rögzítésére is alkalmazták. Ebből következően a teljességre törekvő korpuszok az írásrendszer egészét kívánják bemutatni, nyelvi korlátok nélkül.

Semmilyen tudományos ok nincs, ami miatt a székely írás esetében csak a magyar nyelvet rögzítő szövegeket kellene figyelembe vennünk.

A korpusz földrajzi korlátai

A szerző – helyesen – észreveszi, hogy a székely leletek körét *„a hetvenes évekig az egykori Udvarhelyszékre és ... annak környékére korlátozták ... de vannak már szórvány leletek az Alföldről, Nyugat-Magyarországról, a Felvidékről (is). Az avar leletek köre Dobrudzsától az Alpok lábáig terjed, a hun leletek köre Észak-Indiától Mongóliáig, Afganisztánig és Perzsiától Svájcig.”*

Ebből az helyeselhető, hogy észreveszi a földrajzi korlátok tágulását az általa mértékadónak tekintett körben is.

Az persze felróható neki, hogy elfeledkezik azokról, akik e tudományon kívüli szempontokat kifejező, indokolhatatlan korlátokat sohasem vették komolyan. A szerzőnek

nem tűnt fel, hogy a földrajzi korlátok túlgúlya nem az általa elfogadott finnugrista szerzőket, hanem azok bírálóit igazolja.

Elvileg sem helyes ugyanis földrajzi (vagy bármilyen más) korlát szabása olyan írásrendszer leírásakor; amelyről Püspöki Nagy Péter után Sándor Klára is leírhatta, hogy az akadémikus tudomány számára minden alapvető kérdés tisztázatlan.

A mondat, miszerint „*Az extrém elméletek immár az egész Földet teszik meg földrajzi határnak*” csupán a szerző alkalmatlanságát jelzi. Nyilvánvalóan helytelen merev földrajzi (vagy bármilyen más jellegű) korlát előzetes felállítása az íráselméleti alapfogalmak ilyen nagyfokú – az érintett „szakértők” által bevallott és dokumentálható – tisztázatlansága esetén.

Előbb össze kell szedni az írástörténeti tényeket, megfontolásokat és kapcsolatrendszereket (amire csak helyes elméleti alapozás esetén lehet képes bárki); majd ezek birtokában, utólag határozható meg egy írásrendszer elterjedésének földrajzi (vagy bármilyen más) határa.

Ez persze egy ön maga kezdeteire visszaható folyamat. Az összegyűjtött tényanyag ugyanis befolyásolhatja az íráselméleti alapokat, amelyek segítségével az emlékek körét újra meg kell határozni.

Valójában arról van szó, hogy az írásrendszereket külön-külön kialakult, egymástól független rendszereknek tekintjük-e, vagy észrevevesszük-e a monogenezis jeleit.

A korpusz írástechnológiai korlátai

Mandics György felemás módon veszi figyelembe az írástechnológiát.

A kötet címében *rótt* múltat ígér, a felsorolt emlékek döntő többsége azonban *nem rótt*, mint arról már esett szó.

Amikor azonban a nem rótt írásemlékeket sorolja szinte vég nélkül; akkor közülük feltűnően hiányzanak a fazekasjelek, a hímzett, hímestojásra festett, vagy ötvösök által készített írásemlékek – amelyeket szoros írástörténeti rokonság köt a klasszikus székely írásemlékek előzményéhez.

A székely írás számítógépes megjelenésének teret biztosít a kötetében, de ezeket a mutatóvonalakat kétféle mércével méri. A korpuszba kerülés feltételeinek megfelelhet egy internetes újság, amelyik a legképtelenebb újításoknak megfelelően tükrözött rovásbetűkkel közöl cikkeket. Azok a rovásírásról latin betűkkel írt tudományos igényű tanulmányok azonban kimaradhatnak a kötetből, amelyek nem jelentek meg egyúttal papírra nyomtatva is. A szerző mércéjének talán e tudományos igényű tanulmányok is megfelelnének, ha a fent említett tükrözött rovásbetűkkel lennének közreadva az interneten.

Mi úgy gondoljuk, ha egy szerző nem szemétdombot, hanem komolyan vehető munkát szeretne létrehozni, akkor célszerű tudományos igényű rendező elveket kialakítania magában az írástechnológiát illetően is.

Például egy tanulmány esetében nem a közreadás technikai körülményeit kellene fontosnak tekinteni, hanem a benne foglaltak tudományos jelentőségét.

Hasonlóra van példa a szakirodalomban is, amikor megemlíti Nagy Gézának a székely és az ótörk írás lehetséges rokonságát felvető előadását, amelynek csak az emléke maradt fenn, a szövege azonban nem.

Ezért az internetes tanulmányok felidézése sem ördögtől való; hiszen nem a fűzött kötés, vagy a kiadó, hanem a gondolat képviselheti az értéket.

Egy felkészületlen szerző számára ez a fajta (a gondolat tudományos jelentőségére alapozott) értékelés megoldhatatlan feladatot jelenthet.

Egy Catal Hülyük-i szobron feltételezett „ország” képjelről

Van-e a neolitikus szobron „ország” jelentésű képjel, azt egyetlen előfordulás alapján nem lehet megnyugtató módon eldönteni. Az íráshasználat kezdeteit azonban csak a hasonló megfigyelések sorával lehet feltárni, ezért Radics Géza felvetése üdvözlendő.

1. ábra. A Catal Hülyük-i szobor, amelyen Radics Géza hármashalmot vél felfedezni

Catal Hülyükről azt írja a wikipedia, hogy a Kr. e. 6800 – Kr. e. 6300 közötti időszakban élte virágkorát s Kr. e. 5700-5500 körül elnéptelenedett. Ettől eltérőnek látszik Mandics György adata (Kr. e. 8000). Cikkünknek nem ez a kronológiai kérdés képezi a tárgyát, hanem egy lehetséges hármashalom-ábrázolás, amit Radics Géza figyelt meg e szobron. Így ír erről Mandics György (Róvott múltunk, 2011/34):

Radics Géza (1932–) figyelt fel arra, hogy 3 félkör alakú jel is van a szobron. Kettő a térden, egy a hason. Együtt: Hármashalom. Vagyis összeolvasva: FÖLD. SZÜLŐ NŐ= SZÜLŐ-FÖLD. A Párduc lábai és a női has=M betű. Ez a szülőföld Magyarország.

A logika értelmes a mai magyar embernek, ám pillanatok alatt kétségeink támadnak akkor, ha megnézzük, hogy az M csak a latin ábécé szerint M, a rovásábécé szerint nem. A hármashalom csak a jelkép kialakulása után, a középkori heraldikában Magyarország jelentésű, előtte nem. Ez a módszertani tévedés, amint meglátjuk, aláaknázza nemcsak Radics Géza, hanem Baráth E. Tibor és Varga Géza szinte valamennyi hasonló fejtegetését.

2. ábra. Részlet Mandics György kötetéből

Mandics György cikkéből nem derül ki, miféle módszertani tévedésről lenne szó és az miképpen aknázhatná alá valamennyi hasonló(?) fejtegetésemet. Az effajta oldalvágásoknak semmi köze a megalapozott érveléshez.

Egy fénykép alapján nem is lehet megnyugtató módon eldönteni, igaza van-e Radics Gézának abban, hogy e szobron a hármashalom látható. Lehetséges, hogy igaza van (hiszen a hármashalom ténylegesen megtalálható a szobron), amint az is lehetséges, hogy téved (mert nem tudjuk biztosan, hogy mit jelentett). Ennek eldöntéséhez a szobrot jobb fényképeken és eredetiben is meg kellene tekinteni, de az is lehetséges, hogy a dolog akkor sem dőlne el. Azonban, ha a környezet leletei közül hasonló jelek sora kerülne elő, akkor az alátámaszthatná Radics Géza felismerését.

Alátámasztani látszik azt néhány további körülmény is:

- A földet ma is *anyaföldnek*, az országot ma is *anyaországnak* mondjuk néha. Ezek a jelzős szerkezetek gyakran a kőkori ősvallásnak köszönhetően terjedtek el az egész világon.

- A szentgyörgyvölgyi tehénszobor is az anyaistennő zoomorf ábrázolása lehet, s annak a lábain is hegyeket találunk.

- A Szent Korona pártáján lévő Krisztus-zománc térdén is van hegyábrázolás.

- Az ősvallás szerint az első ember csontjaiból lettek a hegyek s ezzel függhet össze a térden (általában a test kiemelkedő tájain?) lévő hegyábrázolás.

- A sumer írásban a hármashalom „hegy, ország” jelentésű.

Azonban a Radics Géza által látni vélt M betű szerintem nincs ott.

Ha a hármashalom létezik e szobron, akkor annak a jelentése „ország” lehet a sumer és a magyar párhuzamok alapján. A hármashalom ugyanis a magyar heraldikában is „ország” s csak másodlagosan alakult ki belőle a „Magyarország” jelentés. Annyiban jelöli Magyarországot, amennyiben a mi országunkról van szó – például Dürer címerében, vagy a magyar államcímerben. Azaz a szójel elsősorban az „ország” jelentést hordozza, de magyar környezetben feltehetően mindenki tudta, hogy ez a saját országunkra vonatkozik. (Amiképpen minden ember láthatja úgy a világot, hogy ott van a közepe, ahol ő áll.)

A hármashalom a Föld középpontját, a világoszlop tövét jelenti, amivel a népek szívesen azonosították a saját országukat. Ott ugyanis az Isten és az égből érkező áldás közelsége miatt érdemes élni. A szobor mondanivalója is ennek felel meg: a világ termékeny középpontját, az anyaistennőt és az ő országát ábrázolja egy panteisztikus világelképzelés szellemében, amelyben az Isten és az ország (az útmutatását követő szervezett társadalom) azonos.

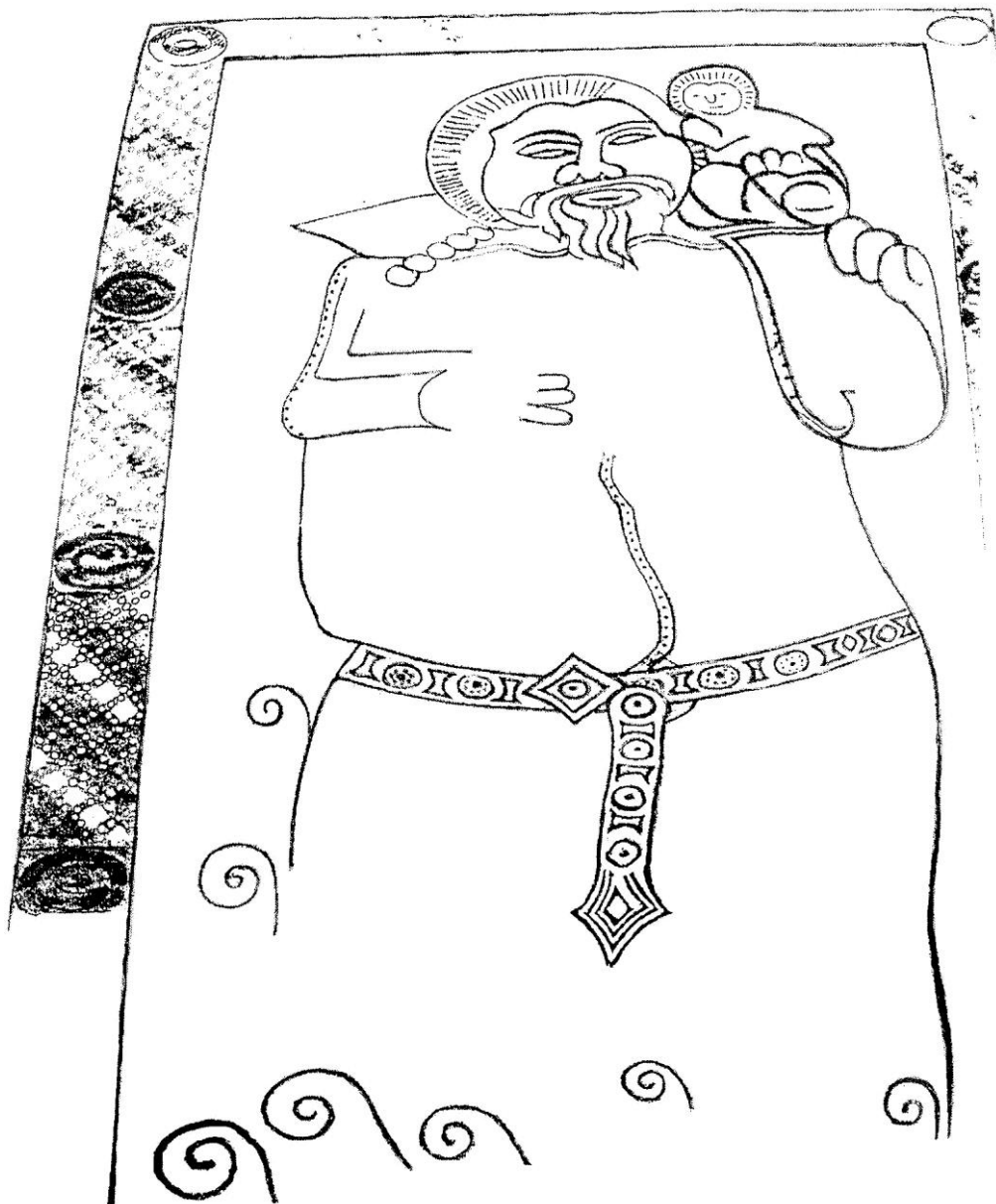

3. ábra. A szobor képe Mandics György kötetéből

Mivel e nézet az ősvallással széles körben elterjedt, a hármashalom és általában a halom jelkép is sokféle megtalálható, része lett egy nemzetközi ábrázolási szótárnak.

Radics Géza joggal gondol arra, hogy itt az „ország” szójele látható, de ezt még további érvekkel (előfordulásokkal) is alá kell támasztani. Az egyéb következtetéseit nem tartom valószínűnek.

Mandics György fanyalgása mindössze arra utal, hogy nem ismeri kellő mélységben az „ország” jel összefüggéseit és nem tarthatja fontosnak jelkincsünk eredetének kutatását.

Szövegközi ábra. A honfoglalók öltözetét viselő mártonhelyi Szent Kristóf freskóján a folyót kacsaringókkal, a székely „j” (jó „folyó”) rovásjel előzményével ábrázolták

Léteznek e a 7500 éves szentgyörgyvölgyi tehénszobor székely jelekkel rokon jelei?

Mandics György is beállt azok sorába, akik nem hiszik el, hogy létező jeleket olvastam el a szentgyörgyvölgyi tehénszobron – ami persze nem hit kérdése. Azaz elkönnyvelhetjük, hogy legalább két „szakértő” is állítja, hogy rosszul rajzoltam le Bánffy Eszter régész rajzát és vagy 36 helyen eltér az én rajzom az általa közöltől.

Közülük Friedrich Klára a saját nevét sem tudja rovásbetűkkel helyesen leírni és eddig is több ellenőrizetlen téveszme elterjesztésében jeleskedett.

Mandics György meg – aki a könyvében sokadszor gúnyolódik a székely írás eredetével kapcsolatos felismeréseken – valami olyasmit írt, mintha csak képzelném ezeket az írásjeleket (amelyek szerint csak díszek?).

Könnyen lehet azonban, hogy ezek a szerzők – a közönségen túl – egymást is félrevezetik. Hasonló módon terjedt el sok másik írástörténeti téveszme is: az egymást követő nem túl igényes szerzők közül senki sem vette a fáradságot az ellenőrzésre.

Varga Géza a közölt leleten a vonaldíszeket ősszékely írásjelekként fogta fel, s a maga modorában ősszimbólumokként értelmezte is.

1. ábra. Részlet Mandics György kötetéből; szerinte a szentgyörgyvölgyi tehénszobron vonaldíszek vannak és nem szójelek

Egyszerű lett volna pedig a kritikusaim dolga, ha megnézik a szentgyörgyvölgyi tehénszobrot, rajta vannak-e azok a jelek, amelyeket székely jelekkel vetettem össze. Ez azonban munkát, sőt esetleg költséget is jelentett volna nekik, amit – a jelek szerint – nem vállaltak. Talán egyébként sem az volt a céljuk, hogy az igazság tisztázódjon – hiszen akkor kénytelenek lennének azt megállapítani, hogy jól rajzoltam le a szentgyörgyvölgyi tehénszobor jeleit, s vállon veregetni azért mégsem akartak.

Bizonyos csoportokban a hiteles teljesítmény nem elismerést, hanem értetlenkedést és irigységet kelt.

A 2. ábrán a kép bal felső sarkában (a tehén homlokán) látható függőleges *szár* jelet mutatom be. Csupán azt illusztrálva ezzel a fotográfiával, hogy a jel a valóságban létezik, nem a képzeletem terméke, s hogy azt a kellő pontossággal adom vissza a rajzomon is; amit Mandics György kérés, köszönet és aprópénz küldése nélkül átvett a kötetemből.

Nem túlzás aprópénzt emlegetni, amikor mintegy 100 000 Ft-ba került e szobor jeleinek ellenőrzése (ebből 60 000 Ft-ról számlám is van). Megértem, hogy nem mindenki szán ennyi munkát és pénzt egy tudományos feladatra, amely csak a nemzetnek fontos. A huhogóknak – a jelek szerint – nem volt az.

2. ábra. Ezen a fotógrafikán a szentgyörgyvölgyi tehénszobor homlokán lévő függőleges jel látható, amely a székely „sz” (szár „úr”) jel megfelelője

A 2. ábrán látható fotógrafikához hasonló pontosságú részletkép még nem jelent meg a tehénszoborról.

Ennek az az oka, hogy senki sem szánt rá elegendő figyelmet rajtam kívül. Például hiteles múzeumi másolatot készítettem, hogy a lehető legalaposabban tanulmányozhassam a jelek térbeli elhelyezkedését. Ennek köszönhetően tökéletes hűségű fényképeket és a fentihez hasonló fotógrafikákat készíthettem róluk.

Nem áll módomban a mintegy 60 darab hasonlóképpen éles és pontos fotógrafikámat közzétenni, mert remélem, hogy a becsületes embereknek ez az egy is elég ahhoz, hogy belássák: az *Így írtok ti magyar őstörténetet* c. kötetemben közzétett rajzom megbízható.

A nem becsületes embereknek meg úgyis hiába mutatnám be a többi, ők minden bizonnyal kiötlőnének valamilyen nem túl épületes újabb ellenvetést.

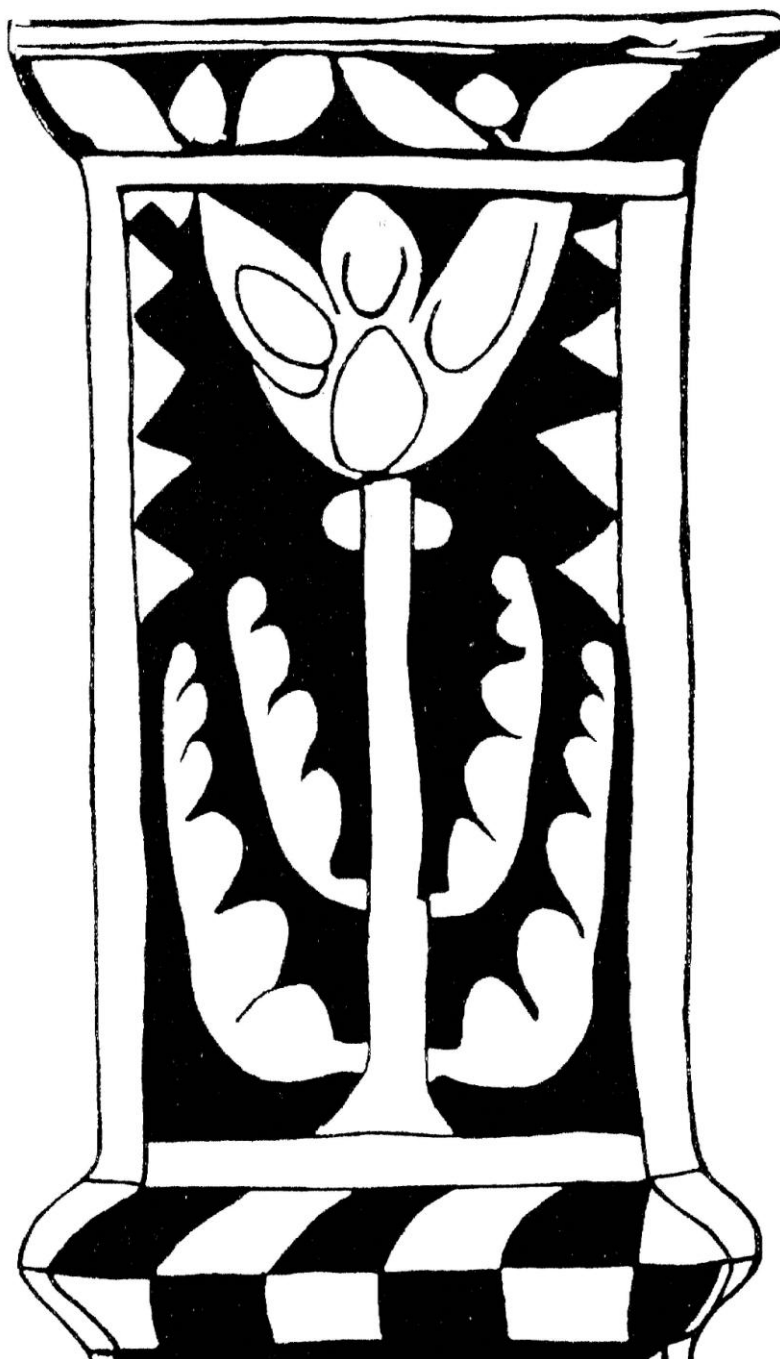
Ilyen kifogás lehet az is például, hogy nem pontosan azonos a fotógrafikám a Bánffy Eszter által közölt rajzzal. Ez persze nem lehet szempont a hitelesség eldöntésekor, hiszen több különböző rajz is lehet egyszerre megbízható (de ezt egyes nehéz felfogású „szakértőknek” még alaposan el kellene magyarázni).

Más kérdés, hogy a tehénként lévő vonalakat dísznek, vagy írásjelnek tekintjük-e (ez attól függ, hogy el tudjuk-e olvasni).

A fogalomjelek (szójelek) elolvasásához azonban – mint azt Záhonyi András olyan jól megfogalmazta – némi intelligenciára van szükség. Ezért a huhogni akarókra nem számíthatunk. Az analfabétáknak az írás is díszítésnek tűnhet.

De – szerencsére – nincs olyan szabály, hogy a tudományos eredményeket a fafejük népszavazásával kellene hitelesíttetni.

Szövegközi ábra. A pácini sgraffito az égigérő fát (a Tejutat) ábrázolja, amihez felhasználja az „us” (ős), „gy” (Egy), „m” (magas) és „k” (kő) rovásjelek népi megfelelőjét is

Mandics György a budapesti hun jelvénnyről

A nagy olvasottságú, de az elméleti kérdések iránt nem túl fogékony szerző ezt az írásemlékünket sem volt képes önellentmondásoktól mentesen értékelni.

Három kötetes rovológiai sorozat összeállításába kezdett, amiből két kötet már ki is jött a nyomdából. Az igen nagy, ám meg nem értett anyagba bekerült szinte minden, aminek valamilyen vélt, vagy valós köze lehet a rovásírásokhoz, vagy a lineáris írásokhoz. Ezek között felbukkant a budapesti hun jelvény is – amit eredménynek tekinthetünk, hiszen növekszik általa a jelvényt hírből ismerők száma.

A szerző persze – a tőle megszokott módon – most sem az elismerés hangján szólal meg. Mintha nem örömet, hanem bosszúságot okozna neki egy-egy régi írásemlék felbukkanása. A nagy felfedezések sorsa ez, amelyek fogadtatásáról az a hír járja, hogy kezdetben le szokás szólni a felfedezőt a képtelen gondolataért; később meg azért, mert unalomig ismert dologról számol be. A népek ugyanis jobbra csak ezen a módon képesek elismerni a teljesítményeket.

A hun jelvény jeleit ismertette a „négy székel S jel” és a „felette három rovásbetű” szövegrészekbe botlik az olvasó Mandics György kötetében – azaz székel rovásjeleknek tekintheti őket. Ha azt is olvasta a leírásban, hogy e tárgyat őt régész minősítette hunnak, vagy hun korinak; akkor annyi nyilvánvaló lehet a számára is, hogy ez – amennyiben a régészek nem tévednek – egy székel jelekkel megírt hun tárgy.

Ennek ellenére úgy látja, hogy tévedek, amikor a lelet jelentőségéről beszélek (bár a magyar őstörténet legnagyobb problémáját a hun-magyar azonosság kérdése jelenti): "A K alakja ismét (ez egy célzás Mandics György részéről a tolna-megyei hun kori súlyon előforduló hasonló jelre – VG) egy vegyes felíratra hasonlít egy latin torz K-val, ami alapvetően megtorpedozza Varga Géza magabiztos kijelentését, hogy "ez a felirat egyedül is bizonyítja a hunok magyar nyelvűségét és a székel írás hun eredetét".

Vegyes feliratok azonban nem nagyon szoktak készülni, ez inkább csak egy íróasztal mellett kitalált butaság. Ha egy írást évszázadokon, vagy évezredekken keresztül használnak, akkor annak minden szükséges hangra, szóra, fogalomra saját jele szokott lenni. Egyébként nem lehetne használni.

Ha ez a felirat székel jelekből áll – s ezt nem érdemes vitatni, mert kétségtelenül megtalálható a székel írásban a hun jelvény négy jelformája – akkor a kérdéses K alakú jel sem latin. Mandics György talán nem tudja, hogy ilyen K alakú jel is van a székel írásban. A félig tájékozottak meg azt tehetik hozzá, hogy az ismert székel jelek között ugyan előfordul ez a K alakú jel egyetlen esetben, de az „ö” hangot jelöli.

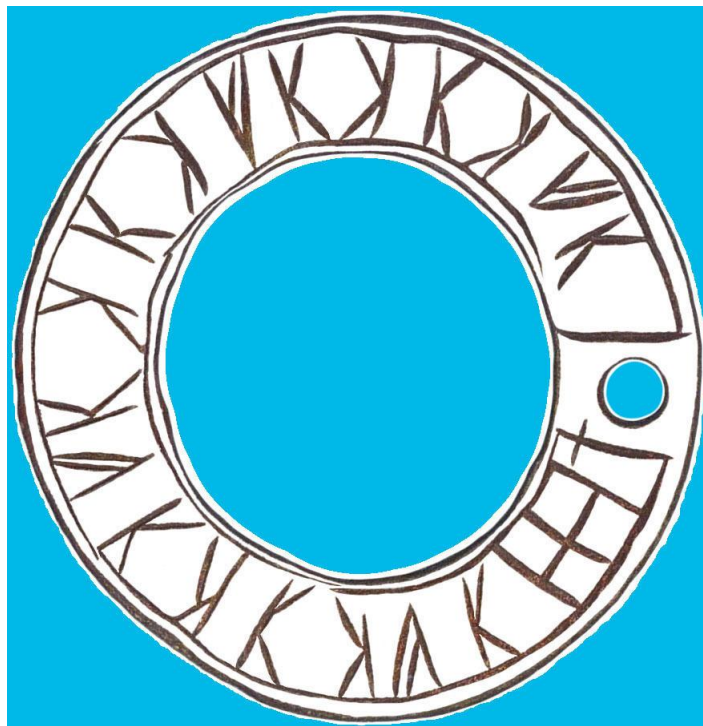
Amiből az is nyilvánvaló az értelmesebb emberek számára, hogy e hun jelvénnyen nincs latin K; ezért ez a hun felirat nem nevezhető vegyesnek. Mandics Györgynek – ha írásemléti kérdésekkel is kíván foglalkozni – meg kellene próbálnia legközelebb az egy-két bekezdésből álló rövid értekezését belső ellentmondásoktól mentesen megírni.

Az derül ki mindebből, amit a könyve olvastán többször is megállapíthattunk már, hogy Mandics György nem ismeri eléggé a székel írást.

Ez a K alakú jel egy helyen valóban az „ö”, két helyen a „k” hangot, további két helyen pedig a *kő* szót jelöli. A cikkemben le is írom, hogy az akrofónia lezajlását bizonyító emlékek ezek. A *kő* szójeléből a szemünk láttára alakult ki a „k” meg az „ö” betű. Erre azonban a szerző nem figyelt.

Mandics György a K alakú székel jeleket (vagy a hasonló ótörk jelet) nem ismeri eléggé, vagy nem veszi őket tudomásul – de ez nem riasztja vissza a könyvírástól, meg az ész osztásától. Ez módszertelen eljárás, aminek a tudományhoz nem sok köze van. Szerintünk előbb tanulni kell, s csak azután illik tanítani.

Mandics Györgynek joga van bármi mást hinni erről a folyamatról, a latin K-t azonban szükségtelenül keveri bele ebbe a hun feliratba – mert a latin K-nak a hunok általi használatára, vagy a székely írásba való kerülésére semmilyen adata nincs (azon túl, hogy a latin K is hasonló alakú). Ezzel a hasonlósággal a latin K nem áll egyedül, mert pl. a karcagi karikán is szerepel néhány esetben ilyen jel, s persze ott sem latin hatásra jelenik meg.

1. ábra. A karcagi csatkarika felirata (Kontur László fényképe alapján készített fotógrafika fent) és olvasata (lent)

YAK	Magas égi kő
YK	Magas kő
YAK	Magas égi kő
YK	Magas kő
YAK	Magas égi kő
田†	Föld(je)i

Ezt írja Mandics György a hun jelvényről:

HUN BRONZFIBULA, Észak felirattal (?)

Ismeretlen lelőhelyről származó bronz fibula, Varga G. tulajdona. A dísz törzsén 4 hegy, négy székelő S jel jelzi a világ négy sarkát, felette három rovásbetű SzAK (?) jelzi, hogy ÉSZAK sarkáról beszélünk.

A K alakja ismét egy vegyes feliratra hasonlít egy torz latin K-val, ami alapvetően megtorpedozza Varga Géza magabiztos kijelentését, „hogy ez a felirat egyedül is bizonyítja a hunok magyar nyelvűségét és a székelő írás hun eredetét.” Ha ehhez hozzávesszük, hogy a lelet egy éremgyűjtő összejövetelel jutott Fekete András birtokába, s nem ásatás alapján, meghatározott rétegviszonyok közt találták, majd csak innen Varga Géza birtokába, akkor nem csodáljuk, hogy minden szakértő maximum mosolyog egy ilyen fedezet nélküli kijelentésen.

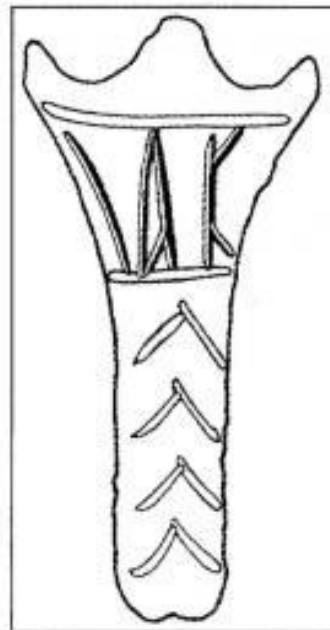
1150. kép Bronz fibula,
Varga G. tulajdona

Irodalom:

Varga G.: A hunok nyelve.
Turán 2003. júl.–aug., 26–28.

Varga G., 1998, 60–65.; Varga G., 2001, 171. Varga G.: *A finnugor elmélet alkonya*. Far-
kas Lőrinc Kiadó, 2006, 142.

Erdélyi-Ráduly 2010, 16.
(letét a Nemzeti Múzeumban)

2. ábra. Mandics György szócikke

A szerző állítását – miszerint minden szakértő mosolyog az ilyen fedezet nélküli kijelentésen – nem tudom tudományos igényű kritikának tekinteni; mert csak Mandics György irodalmi vénájáról és íráselméleti-írástörténeti tájékozatlanságáról árulkodik, a hozzáértéséről nem. Szakértők ugyanis nincsenek e kérdésben. A Magyar Nemzeti Múzeum

„szakértőinek” – akiknek a legtöbb lehetőségük volt a tárgy vizsgálatára – a budapesti hun jelvény jeleinek a számát sem sikerült önállóan megállapítaniuk (különösen azután, hogy az egyiket – tisztítás ürügyével – barbár módon félig lereszelték).²²

A pillanatnyi szakirodalmi-jogi helyzet a következő: Az e tárgyat leíró letéti szerződésen a Magyar Nemzeti Múzeum pecsétje és a főigazgató aláírása azt tanúsítja, hogy ez egy hun írásemlék. Az Erdélyi István és Ráduly János – tehát két másik szakértő – által legutóbb kiadott rováskorpuszban ez a lelet szintén hun kori rovásírásos emlékként szerepel. Mivel ezeken kívül nincs más értékelés e tárgyról, a fentebb emlegetett szakértői mosoly csak Mandics György fantáziájában létezik. Az általa vizionált „minden szakértő mosolyog”-ból semmi sem igaz, a kijelentésem fedezeteként pecsétes szakértői véleményt és szakértők által kiadott rováskorpuszt tudok felmutatni.²³

A fenti K alakú jelhez hasonló ótürk jelet azonban bemutatom a szerzőnek, mert talán még nem ismeri. Ha ismerné, akkor feltehetően nem a latin K-ból magyarázná a K alakú székely jelet.

Elképzelhető ugyanis – mivel a hun kort követően élt sztyeppi népek szinte mindent a hunoktól vettek át – hogy a szakértők által ismert ótürk *ök*, *ük*, *kö*, *kü* szótagjel a hunok magyar írásából (a magyar *kő* szójelből) került az ótürk írásba. Ez persze csak egy feltételezés, de megalapozottabb, mint a Mandics György által felvetett latin hatás.

(ö/ü)k (ö/ü)	1	
𐰇		
𐰇 𐰇 (K) 7 (K)		
𐰇		
𐰇		7,8, 44,4
𐰇		24,4
𐰇		27
𐰇		3,1; 60,4
𐰇		40
𐰇		
𐰇		55
𐰇		14
𐰇		97

3. ábra. Az ótürk *ök*, *ük*, *kö*, *kü* szótagjel néhány ázsiai alakváltozata Vasziljev nyomán; figyelmet érdemel, hogy a jelnek telt (lépcsőhöz hasonló) és lineáris (fésűhöz hasonló) változatai is vannak; a telt változatok a „magas *kő*” ábrázolási konvencióhoz (a sztyeppi piramisábrázoláshoz) közelebb álló eredetibb alakok

²² Tomka Péter régész felvetése szerint a tárgyon a latin betűs AK monogram (azaz két jel) olvasható. A Rezi Kató Gábor főigazgató-helyettes által vezetett szakértői tanácskozáson később sikerült megegyeznünk abban, hogy összesen 7 jel és két vízszintes vonal található a leleten – amit bárki ellenőrizhet, aki el tud számolni hétig.

²³ Azt persze el kell mondanom a nyájas olvasónak, hogy sem a szakértők mosolya, sem a pecsétje nem tudományos igényű bizonyíték – ha nincs mögötte tudományos igényű alátámasztás. A párhuzamok alapján még az is lehetséges, hogy mindezen szakértők tévednek; s a tárgy szkíta, avar, vagy honfoglalás-kori.

Mandics György a sumer-magyar írástörténeti kapcsolatokról

A Ceausescu politikai tisztjéből avanszált „írástörténész” előbb sárrabló brigantikát emleget az antik magyar örökség kutatóinak ismertetésekor, majd tagadja a sumer és a magyar írás kapcsolatát.

Azt írja, hogy a sumer-magyar örökség hirdetői főként nyelvészeti adatokra építenek. Ettől eltért Novotny Elemér (ő a sumer írásjeleket hasonlította a székely írás jeleihez – VG), akinek a kísérletét Mandics György szerint „a sumerológia hívei is elutasítják”.

		Rene labat		Székely rovásjelek	
No.					
13			DINGIR	D	
381			UD, E	E	
230			GAG	G	
589			HA	H	
480			IS, IL	I	
461			KI, KE	K	
330			LU	L	
144			DUMU	M	
383			PI	P	
483			RI	R	
381			UD, TAM, TU	T	
562			UH	U	
393			UTU	Ü	

1. ábra. Novotny Elemér sumer ékjeleket és székely rovásjeleket összehasonlító táblázata

Novotny Elemér fenti táblázata ér annyit, mint az írástudományban ismert – különböző írásrendszerek jeleit összevető – táblázatok zöme. Egyes összevetései jók, mások vitathatóak. Például jobb lett volna, ha a sumer jeleknek a legkorábbi, még nem ékírásos változatait veszi figyelembe. Akkor ugyanis néhány sumer és székely jelforma hasonlósága nyilvánvalóbb lehetett volna. Novotny Elemér táblázatának alapkoncepciója az akrofóniára épül (a halat ábrázoló sumer *ha* „hal” szójelet a székely „h” betűvel veti össze), ami előremutató gondolat volt. Sokakban ez azóta sem merült fel, vagy ma sem hisznek a magyar írástörténetben kimutatható akrofónia létében (ami persze nem hit kérdése). Novotny gondolatát ki kell egészítenünk, mert az akrofóniával könnyen magyarázható kapcsolatokon kívül másféle összefüggések is vannak, amelyeket Novotny Elemér még nem ismert fel. Ettől függetlenül az eredménye és a gondolatmenete egyértelműen értéket képvisel: a sumer jelek és a székely jelek egy része kétségtelen rokonságban van egymással.

Azaz Mandics György végkövetkeztetése téves, amiből következően a gyanútlan olvasót félrevezetheti.²⁴ Novotny Elemérnek a sumer és a magyar írás összehasonlítását célzó úttörő kísérlete korántsem volt eredménytelen. Nem igaz Mandics Györgynek azon állítása sem, miszerint még azok sem fogadják el az általa felmutatott összefüggéseket, akik pedig hisznek a sumerológiában. Ezek semmit sem érő, pontatlan megfogalmazások.

Először is, mit jelent az, hogy „*a sumerológia hívei*”? Ki számít „*a sumerológia hívének*”? Mi számít „*sumerológiának*”? Ezek bizony meghatározatlan gumifogalmak, amelyekbe mindenki azt képzel, ami neki jólesik. Például Mandics György ez esetben a sumerológiát nem tekintheti tudománynak, hanem a sumer-magyarológiával azonosíthatja, amit tudománytalannak tarthat. Azonban ezt is nekünk kell találgatnunk, mert nem fogalmazza meg világosan.

Nézzünk egy példát, ami megvilágítja e gumifogalmak értékét!

Én például az eddigi, mintegy negyven éven át folytatott kutatásaim alapján bizonyos vagyok benne, hogy a sumer írást és a székely írást ősrakonság köti össze (oly sok más írásrendszerhez hasonlóan). Ezt az állításomat bárkivel szemben meg tudom védeni, aki szán e kérdésre annyi időt, amennyi szükséges a kiinduló axiómák megfogalmazásához és megértéséhez. Ehhez előzetesen abban kell megállapodnunk, hogy mi az írás, mi számít rakonságnak, stb. S persze kell egy kis idő a rakonság bizonyítékainak megismeréséhez is. Olyan emberrel azonban még nem találkoztam, aki erre elegendő időt szánt volna, mert könnyebb jelzőket osztogatni (erre egy analfabéta is képes), mint dolgozni (erre csak kevesen alkalmasak).

Abban azonban nem hiszek, hogy a magyarság a sumerek egyenes ági leszármazottja lenne. Úgy vélem, hogy a minden népet minden más néphez kötő, Ádámtól és Évától kiinduló ősrakonságon túl másodlagos, rakonságszerű kapcsolatok is lehetnek a két nép között – e lehetséges utóbbiról azonban egyelőre nem sok biztos adatunk van.

Most akkor én a sumerológia hívének számítok, vagy sem?

Nem hiszem, hogy érdemes töprengenünk e kérdésen, amely csak Mandics György lapos stílusából fakad; amint a rá adható sommás válaszoknak sem lenne sok értelme.

A kutatók által hangoztatott álláspontok olyannyira eltérőek és változóak (még ha akadnak csoportok, amelyek egy-egy közös érvet is előadnak), hogy aligha lehet csupán két (egy „mindig tudós” és egy „mindig dilettáns”) csoportba osztani a kérdéssel foglalkozókat.

Az akadémikus áltudomány azonban a legkevésbé igaz álláspontot képviseli, amikor a sumer rokotalan szigetnyelv voltát hangoztatja.

Jellemző a helyzet bonyolultságára, hogy legutóbb egy magyarországi finnugrista nyelvész azzal dicsekedett: a közeljövőben jelenik meg egy finn kötet, amelyben egy finn nyelvész azt fogja bebizonyítani, hogy a finn nyelv minden más nyelvnél közelebbi rokona a sumernek. E magyarországi nyelvész azért dörgölte e finn kötetet az orrunk alá, hogy az általa vélt hülyeségünket bizonyítsa vele (miszerint nem is mi vagyunk a sumerek leszármazottai, hanem a finnek).

S fel sem merült az ártatlanban, hogy a finn-magyar nyelvrokonság talaján állva ez a finn kutatási eredmény egyúttal sumer-magyar rokonságot is jelent.

Azaz a sumer-magyar írástörténeti kapcsolatok olyannyira érdekesek, a Mandics György féle megközelítés pedig ehhez képest olyannyira földhözragadt, hogy a szerző tolmácsolásában elvész a kérdés minden szépsége, izgalma és tudományos tartalma.

Ilyen alacsony szinten már csupán gúnyolódásra, a magyar kultúra eredetét kutatók lejáratására lehet használni a sumer-magyar kulturális kapcsolatok felvetését.

Nem is használta másra.

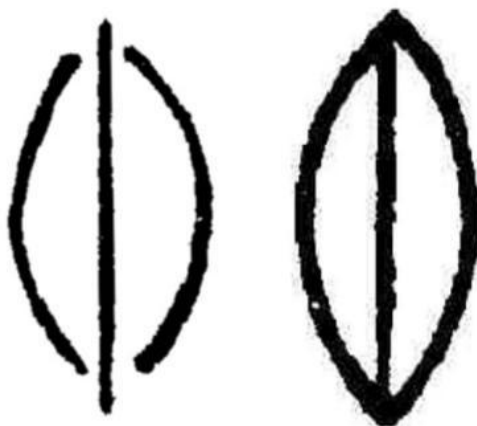
²⁴ Az jár csak jó úton, aki az állításaiból azok ellenkezőjére tippel.

Akkor „értelmes” ilyen békaperspektívából tárgyalni egy tudományos témát, ha a cél nem a megismerés, hanem a kutatók lejáratása. Ez azonban a legkevésbé sem nemes célok közé tartozik. Nem akarom annak vitatásával töltöni az időt, hogy Mandics Györgynek joga van-e ezen az úton elindulni (s hogy ez őt lefelé, vagy felfelé viszi-e a korábbiakhoz képest). Abban azonban bizonyos vagyok, hogy a választásával csak a saját munkáját és a saját személyét értékelte.

2. ábra. Egy másfajta (Novotny Elemér által figyelmen kívül hagyott) összefüggésrendszert illusztrál a sumer SILA „út”, TAR „törvény” szójel (balra) és az énlakai unitárius templomban fennmaradt székely „zászlós s” (jobbra) kapcsolata

A 2. ábrán látható képjelek a *sarok* hegyén álló égigérő fát ábrázolják, amely az ősvallás szerint az égbe vezető úttal (ezen érkeztek az isteni eredetű törvényeink is). Ezért világos, hogy a sumer szójel jelentései között miért találjuk meg az „út” és „törvény” jelentést. A székely jel „s” hangértéke a *sarok* (szár Óg „Óg király”) összetételből származik, amelynek töve a sumer *tar* szóval rokon, egy szóeleji t-sz-s hangváltozással, szóhasadással függ össze. Ez esetben tehát a jelforma, a jelek hangalakja és eredeti jelentése is összefügg egymással, az összefüggés azonban nem olyan közvetlen, mint amit Novotny Elemér példái mutatnak. Ugyanis figyelembe kell venni a szóeleji hangváltozást és (az ősvallási képzetek ismeretében) fel kell fedezni a jelentések összefüggéseit is. Ez természetesen mit sem von le Novotny Elemér érdemeiből. Ő annak a sikeres kutatóútnak a kezdeti lépéseit képviseli, amelyet Mandics György fel sem ismert.

3. ábra. Samas napisten sumer jele (balra) és a székely írás „us” (ős) jele a nikolsburgi ábécéből (jobbra); a két jel a Tejút hasadékaiban kelő Napot ábrázolja, akitől népünk származik az ősvallás szerint; azaz a jelforma azonos, a képi tartalom azonos, a jelentések (a Nap és az ős) összefüggése pedig az ősvallás ismeretében megérthető

Mandics György a székely írás jelszámáról

Új kötetének „Az írás rendszere” címet viselő fejezetét a jelszám meghatározásával kezdi a szerző. Egyszerűnek tűnő, valójában mégsem könnyű feladat.

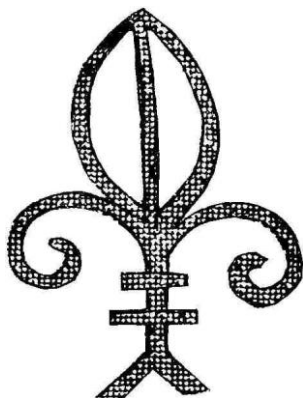
A jelszám meghatározását az írásemlékek számbavételével, a jelek azonosításával és megszámlálásával lehetne elvégezni. Ez csak látszólag készülhet el hamar, mert előzetesen két elméleti kérdéscsoportot is tisztázni kell. Az egyik a székely írás újonnan felfedezett kőkori, népi stb. rokonságával; a másik az ismert klasszikus emlékekkel kapcsolatos feladványok sora.

A székely írás esetében ugyanis a „szakértők” – mint azt Püspöki Nagy Péter és Sándor Klára is megállapította – az alapfogalmakkal sincsenek tisztában. Ezért nincs egyetértés abban sem, hogy például a népi hieroglifáink, vagy az uralmi jelképeink, amelyeket a székely szójelek segítségével el lehet olvasni, a székely írás körébe tartoznak-e. A „szakértők” többsége ezeket nem tárgyalja, s a jelszám meghatározásakor sem veszi őket figyelembe.

Mivel a tudományos kérdéseket nem népszavazással, hanem a tudományos bizonyítás módszereivel szokás eldönteni; a jelek megszámlálásához nincs is szükség a „szakértők” seregére, azt elvileg bárki elvégezheti.

Az írásemlékek elhatárolása és leírása azonban meghaladhatja egyetlen ember lehetőségeit. Amikor ezen az újonnan feltáruló területen évente, vagy még gyakrabban bukkan fel új elolvasható emlék a templomok díszítésében, a Szent Korona zománcain, a hímes tojásokon vagy a fazekasok jelei között; akkor a leírásuk és az összegzésük csupán egy folyamat lehet. Ennek elvégzése a magyar értelmiség együttműködését igényelné, ami azonban az alapelvek tisztázása nélkül nem lehet sikeres.

A másik körülmény, ami a jelszám meghatározásának előkészítését (az emlékek körülhatárolását és leírását) akadályozza, egy makacs téveszme, miszerint a székely írásnak csak betűi vannak. Ez megakadályozza a klasszikus székely emlékeken található szó-, szótag- és mondatjelek számbavételét is (1. ábra).

1. ábra. Az énlakai rovásírásos mennyezetkazetta, amelynek sarkaiban egy több ezer éves előzményekre visszamenő mondatjel, az „Egy usten” ligatúra található; ezt Mandics György nem számította be a jelek közé

Az első esetben még menthetőnek tűnik a „szakértők” húzódozása az újabb emlékek, például a fazekasjeleink figyelembevételétől. Ha a székely írás történetének finnugrista klasszikusai (Németh Gyula, Sebestyén Gyula és társaik) még mit sem tudtak ezekről, akkor intellektuális önállóságra lenne szükség a figyelembe vett emlékkör bővítéséhez. A „szakértők” azonban többnyire csak azt tudják, amire tanították őket. A lecke felmondásánál,

egy-egy leltár jellegű mű összeállításánál több – a jelek szerint – nem várható tőlük. Ebből a leltárból is kimaradnak az új felfedezések, ha a megértésük az íráselmélet ismeretét igényli.

A másik akadályozó körülmény, hogy a „szakértők” az elméleti tisztázatlanságok miatt az elődök hagyatékát sem értékelik megfelelően. Amiből következően gyakran a leltár készítése is meghaladja a képességeiket. Például Veit Gailél hiába hagyta ránk, hogy a székelyeknek szójeleik is vannak. Mandics György a régen ismert énlakai rovásfeliratos mennyezetkazetta sarkaiban lévő „Egy usten” ligatúrát (1. ábra) sem tárgyalja és a székely jelek számának megállapításakor sem veszi figyelembe az egyébként a székely írás fogalomkörébe nem tartozó írasemlékek tömegét bemutató, hatalmas terjedelmű korpuszában.

2. ábra. A tusnádi sziklajelek Csaba királyfi korából az Attila halála után itt létezett székely királyság létét bizonyítják; a bal oldalon a Sarokisten (szár Óg isten, Heraklész isten) mondatjel olvasható (ez a székely szójelekkel elolvasható ligatúra sem szerepel a Mandics György által megadott jelszámban); a jobb oldalon pedig a Viktor Dracsuk által közölt sztyeppi hieroglifák (hun uralkodói tamgák) erdélyi megfelelője látható

Mandics György a most megjelent „Róvott múltunk” c. kötetben egy grandiózus leltár készítését tűzte ki célként; a jelszám meghatározásakor azonban elkövette mindkét fent említett hibát: nem vett tudomást az újonnan felfedezett jelekről és rosszul értékelte a hagyományt is.

Helyesen állapítja meg, hogy a „Hány jel?” kérdésre a szakirodalomból „nem kapunk egyértelmű választ, ugyanis a különféle szerzők különféle elvek szerint számítják az ábécék betűit, ezért eltérő eredményre jutnak” (96. oldal). Hozzátehetjük: a székely írás jelsorát nem lehet ábécének tekinteni, mert szó- és szótagjeleket is tartalmaz. A jelei sem említhetők betűkként, hiszen nem csak betűkről van szó. A szerző szóhasználatára egy jellegzetes tévedésről (az alapfogalmak nem ismeretéről) árulkodik, amely akadályozza a jelszám tisztázását.

Megállapítja, hogy „akik a legrégebbi ábécéből indulnak ki, a Nikolsburgi ábécéből, azok válasza 46 jel ... Akik Telegdiből indulnak ki, azok válasza 32 jel, mivel ennyit említ

Telegdi is. ... Ettől radikálisan eltér Hódoly László elképzelése, aki 24 betűre szorítja le a székely-magyar ősi jelek számát”.

A fenti számok azonban különböző fogalmakra vonatkoznak. A Nikolsburgi ábécé valóban 46 jelet tartalmaz, amiben többhangértékű jelek és betűk egyaránt szerepelnek. Ezzel nem vethető össze Thelegdi fenti adata, mert ő csak a betűk számát határozza meg 32-ben. Ezeken kívül felsorol még 33 szótagjelet is, amelyek közül hármat *capita dictionum*-nak nevez. Ezeket a szótagjeleket Mandics György – más szerzőkhöz hasonlóan – tévesen hagyja ki a jelszámból.

A következő fejezetben elismeri, hogy az egyes írásemlékek nem azonos típusú jeleket tartalmaznak, de ezt a tudását nem hasznosítja a jelszám megállapításakor. A jelszámról írt fejezetét olvasó csak a különböző szerzők félrevezető adataival találkozhat.

Amikor egy írás jelszámát kell meghatározni, akkor annak minden jelét figyelembe kell venni; azok típusára és előfordulási gyakoriságára való tekintet nélkül. Amikor ezek közül csak a betűk számára vagyunk kíváncsiak, akkor e jelszámból kiemelhetjük a betűk számát. A kettőt azonban nem lehet összekeverni (amint azt a szerző teszi), mert a jel és a betű nem azonos fogalom.

Nemzeti írásunknak a klasszikus székely írás forrásai alapján is legalább 65 jele van – a forrásokat azonban Mandics György nem ismerteti hitelesen.

Ha figyelembe vesszük, hogy a különböző szerzőknél és a klasszikus írásemlékeken esetenként további jelek is felbukkannak (1. ábra), akkor a jelek számát ezekkel is növelni kell. További új jeleket találunk még azokon a nem klasszikus (népi, uralmi, stb.) emlékeken, amelyeket Mandics György nem is tárgyal (2. ábra). Összességében a székely jelek száma akár 100 fölé is emelkedhet.

Ez nagyjából megfelelne például az urartui hieroglif írás jelszámának, amelyhez a székely írást közel 20 hasonló jelforma köti.

3. ábra. Székely rovasjelek népi hieroglif megfelelőiből (a Bél/belső és a Föld szójelekből) alkotott felülnézeti világmodell egy veleméri rajzos sindün (tetőcserépen); amelynek pontos nepáli magyar párhuzamát Hoppál Mihály közli

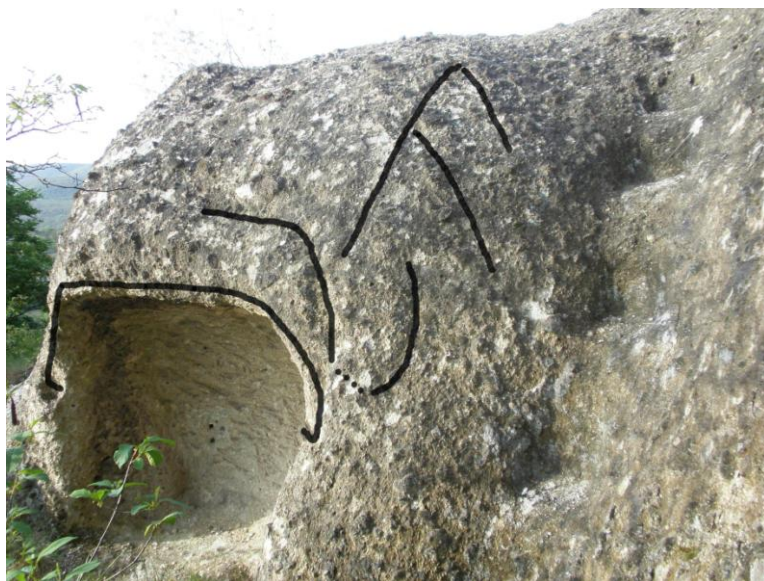

A berekböszörményi Árpád-kori rovásírásos gyűrűn egy ősvallási ima szavai ismétlődnek a közepén látható *Egy* szójel körül, a Nap és a Hold szerepeltetéséből következően a Tejútal azonos *Egy* isten jelképe (Méhes Sándor fényképe nyomán készült fotógrafika)

A négyszer ismétlődő *Nagy szár ég* mai magyarsággal: nagyúr (az) ég

A kácsi Lyukaskő az égbe vezető út jelképe, ősvallási áldozóhely volt; erre utalnak a sziklába vésett Óg, Ak és Ég hieroglifái (Balogh Sándor fotógrafikája)

A pécsi székesegyház altemplomának au Óg jellel ábrázolt eget tartó *Egy ős* jelképe szintén a Tejúttal azonosítja az Istenünket

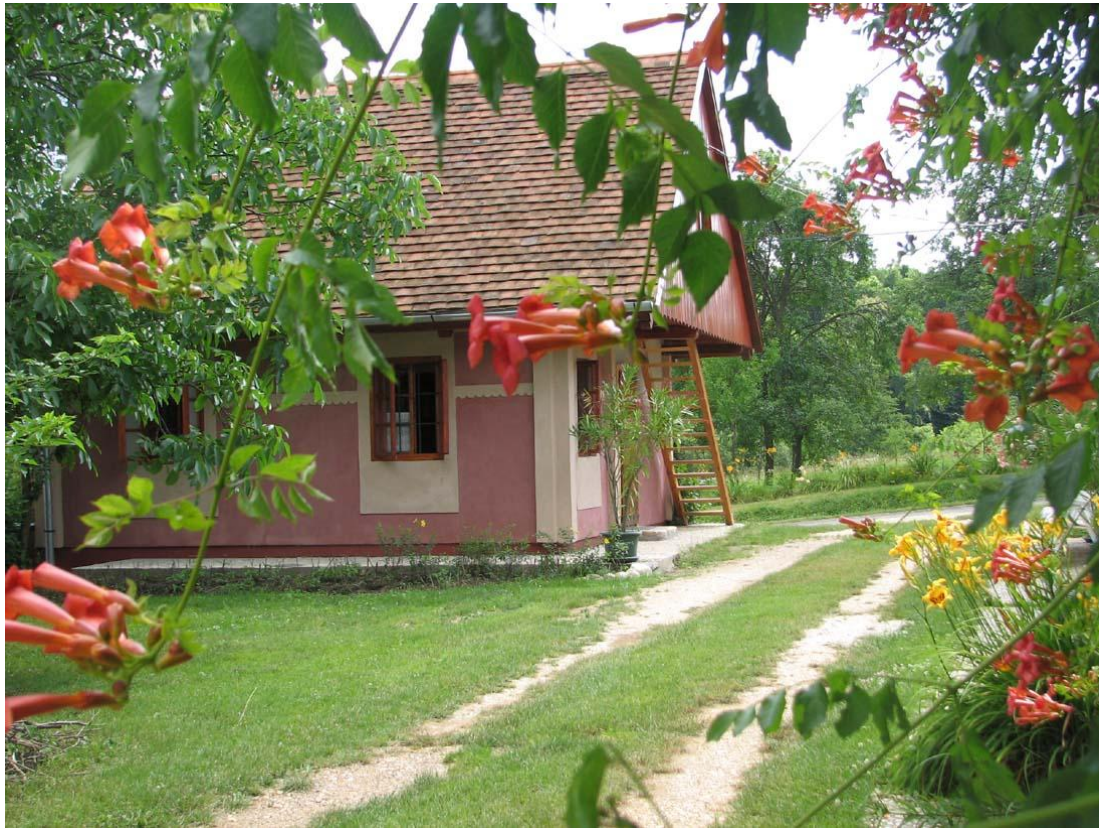

A Dunából előkerült Árpád-kori kardon két darab *jó sarok* (Heraklész) ligatúra található, amelyek a Tejútra utalnak, hegyen álló folyót ábrázolnak

A komáromszentpéteri turul mellén a hegyen álló folyó (a Tejút) jelképével; a jelkép *Ak (patak) sarok*, vagy *ügy (folyó) sarok* alakban olvasható el

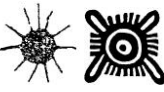

A veleméri Sindümúzeum épülete, amely a székely írás és a magyar hieroglif írás egyetlen múzeuma (fent). Előzetes egyeztetés esetén látogatható. Elérhetőségek: 9946 Velemér, Fő utca 7., telefon: 06(20)534-2780, villanyposta: cserepmadar@gmail.com. Ugyanitt őrségi szállás bérelhető. A szállásépületek megtekinthetők a www.cserepmadar.hu és a www.csinyalohaz.hu honlapokon (lent a Csinyálóház terasza).

indián	magyar	indián	magyar	indián	magyar
					
					
					
					
					
					
					
					

Indián magyar jelpárhuzamok (fent elemi jelek, lent ligatúrák és magyar összetevőik)

indián	magyar
